

M.
50.215
OSZK

HERCEG FERENCZ

SZELEK SZÁRNYÁN

"AZ ÚJSÁG" AJÁNDÉKA ELŐFIZETŐINEK

BASCH VÁRPÁD

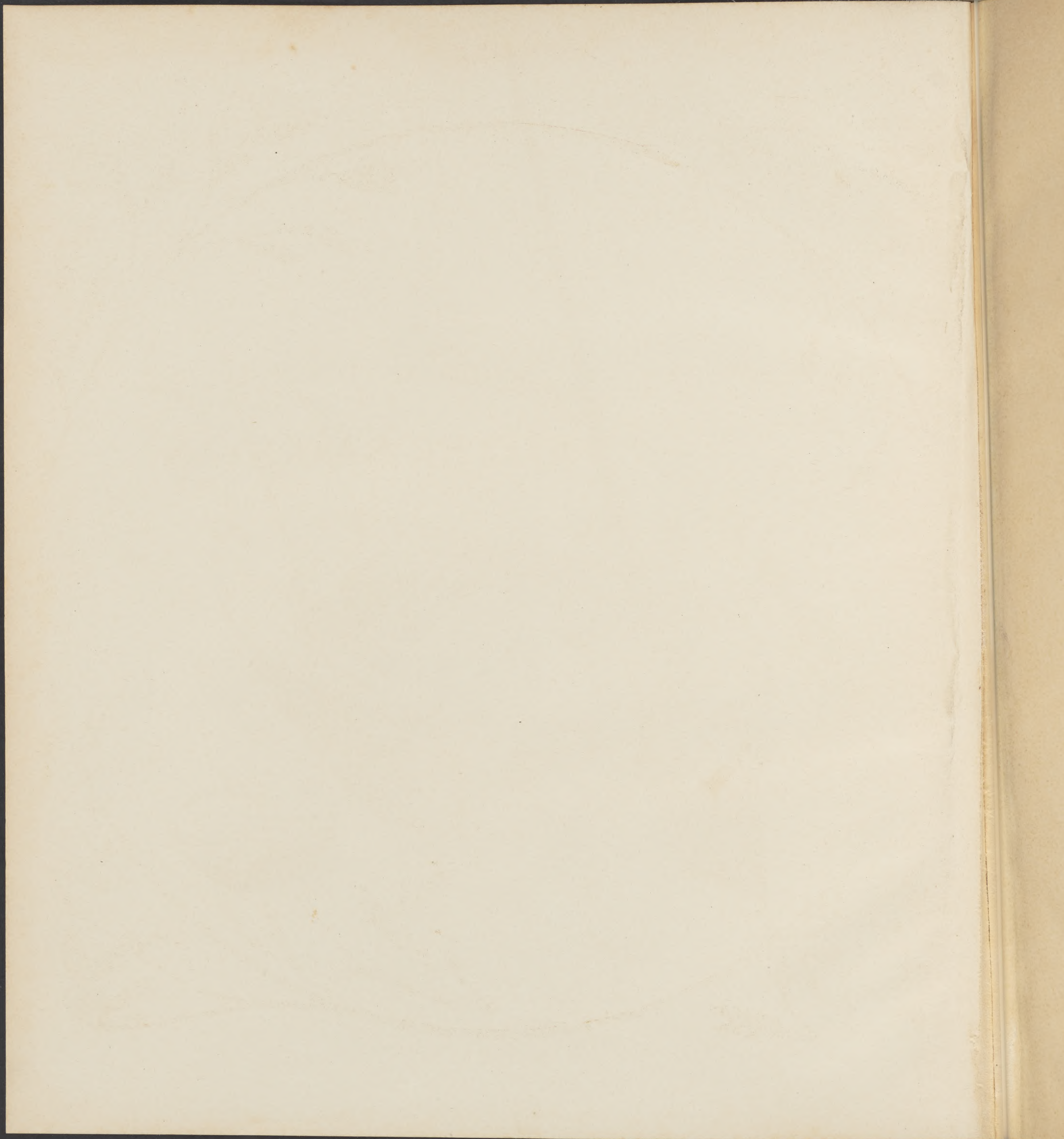

HERCZEG FERENCZ

SZELEK SZÁRNYÁN

AZ UJSÁG
AJÁNDÉKA
ELŐFIZETŐI RÉSZÉRE
1905.

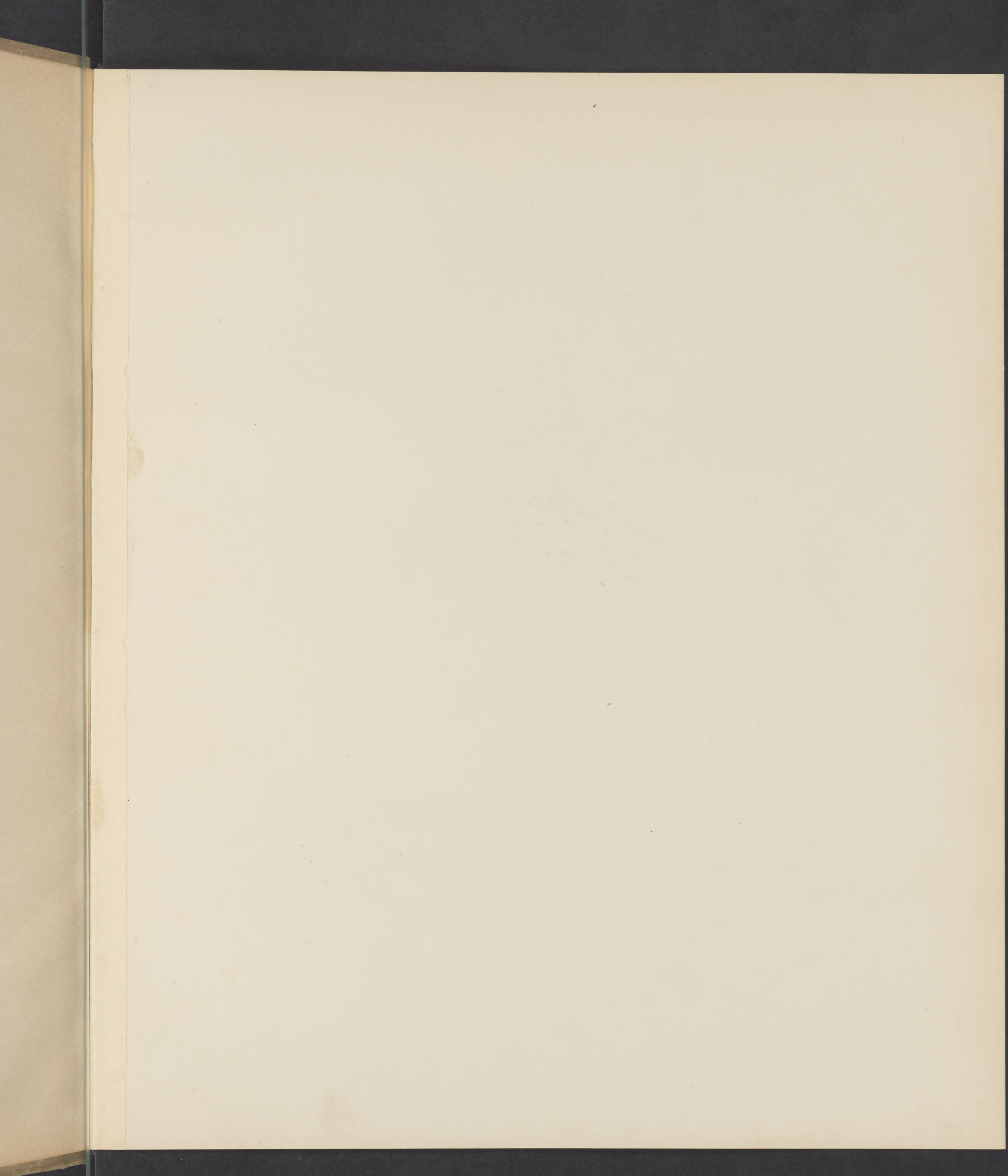

E KÖNYV SZEDÉSE AZ ATHENAEUM R.-T. »MONOTYPE« SZEDÓGÉPEIN
~~~~~ KÉSZÜLT. ~~~~~

AZ ATHENAEUM R.-T. KÖNYV-, KŐ- ÉS RÉZNYOMÁSA.

A SZÖVEGPAPÍR AZ ELSŐ MAGYAR PAPÍRIPAR R.-T. NAGYSZLABOSI
~~~~~ GYÁRÁBÓL VALÓ. ~~~~~

Herceg Ferenc

Mertens fényképe után.

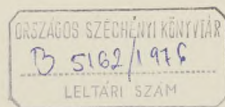

·AZ·ATHENAEUM·R-T·NYOMASA·

BOSCH ÁRPÁD

M 50.215

Tartalom

ELŐSZÓ.	Basch Árpád fejlécével, tollrajz.	1. oldal.
I. FIUME.	Négyszínnyomású címkép. Festette Basch Árpád.	3. oldal előtt.
	A » <i>Sirály</i> «, háromszínnyomás. Festette Basch Árpád.	6. oldal.
	Szövegközti nyolc kép: Basch Árpád, Garay Ákos és Tolnay Ákos tollrajzai.	
II. ARBE.	Címkép. Festette Basch Árpád.	11. oldal előtt.
	» <i>Nina</i> «, háromszínnyomás. Margitay Tihamér festménye.	18. oldal.
	Szövegközti nyolc kép: Basch Árpád, Feld Imre, Garay Ákos, Gergely Imre, Mühlbeck Károly és Tolnay Ákos tollrajzai.	
III. ZÁRA.	Címkép. Festette Basch Árpád.	25. oldal előtt.
	Szövegközti hat kép: Basch Árpád, Feld Imre, Gergely Imre és Tolnay Ákos tollrajzai.	
IV. ZARAVECCHIA.	Könyomatú színes címkép. Festette Basch Árpád.	31. oldal előtt.
	<i>Busila</i> , Dudits Andor szénrajza.	33. oldal előtt.
	<i>Háborgó Adria</i> , Mendlik Oszkár festménye.	33. oldal.
	Szövegközti négy kép: Garay, Kotász, Mühlbeck és Tolnay tollrajzai.	
V. MORTER.	Könyomatú színes címkép. Festette Basch Árpád.	37. oldal előtt.
	Szövegközti öt kép: Feld, Gergely és Tolnay tollrajzai.	
VI. SEBENICO.	Könyomatú színes címkép. Festette Basch Árpád.	43. oldal előtt.
	Szövegközti öt kép: Feld Imre, Kimmach László és Mühlbeck Károly tollrajzai.	
VII. TRAU.	Címkép. Basch Árpád tollrajza.	49. oldal előtt.
	<i>Velencei éj</i> , Garay Ákos tussrajza.	53. oldal.
	<i>Holdvilágos idyll</i> , Margitay Tihamér festménye. Háromszínnyomás.	55. oldal.
	<i>Adria</i> , Mendlik Oszkár festménye.	56. oldal.
	Szövegközti öt kép: Basch, Feld, Garay, Margitay és Tolnay tollrajzai.	

VIII. SPALATO.	Címkép. Basch Árpád testménye. Szövegközti négy kép: Basch, Kotász, Tolnay tollrajzai.	59. oldal előtt.
IX. CURZOLA.	Címkép. Basch Árpád szénrajza. Szövegközti három kép: Karvaly, Kotász és Tolnay tollrajzai.	67. oldal előtt.
X. RAGUSA.	Könyomatú színes címkép. Festette Basch Árpád. <i>Lacroma</i> , Basch Árpád festménye. Négyszínnyomás. <i>Ombra</i> , Basch Árpád festménye. Háromszínnyomás. <i>Elhagyott kastély</i> . Festette Tolnay Ákos. Szövegközti négy kép: Kimnach, Kotász és Mühlbeck rajzai.	71. oldal előtt. 73. oldal előtt. 75. oldal előtt. 75. oldal előtt.
XI. CATTARO.	Címkép. Festette Basch Árpád. Háromszínnyomás. Szövegközti hét kép: Basch, Feld, Karvaly és Kimnach rajzai.	77. oldal előtt.
XII. A SZIGETEK KÖZT.	<i>San Nicolò</i> . Címkép. Basch Árpád szénrajza. <i>A fedélzetén</i> , Vaszary János szénrajza. <i>Votán</i> , Vaszary János szénrajza.	85. oldal előtt. 86. oldal. 88. oldal.
XIII. LISSA.	Címkép. Rajzolta Basch Árpád. Szövegközti öt kép: Basch, Gergely, Margitay és Udvary rajzai.	91. oldal előtt.
XIV. SPALMADORI.	Címkép. Basch Árpád festménye. Szövegközti négy kép: Basch, Garay, Mühlbeck és Tolnay rajzai.	101. oldal előtt.
XV. BÚCSU.	Basch Árpád fejlécével. Szövegközti négy kép: Garay Ákos és Kimnach László tollrajzai.	108. oldal.

***

A címlapot, valamint a külső táblát és az előzéklapot festette Basch Árpád.

ÖCKLIN MESTERNEK van egy megragadóan mély képe:
a szélcsend. Mostanában a berni képtár büszkesége. ~~~~
~ Azürkék égboltozat alatt pettyes, a sósvíztől likacsos

kőszirt emelkedik ki a mozdulatlan tengerből. A kövön habléány pihen, néhány álmosan
tollaszkodó, feketefejű sirály társaságában. ~~~~~

~ Fullasztó csend, izzó hőség, vakító napfény árad ki a keretből. A halfarku leány
egy bágyadt mozdulatot tesz a karjával, mintha fel akarna emelkedni; zsibbadt tagjai
azonban visszahúzzák a sziklalapra. ~~~~~

~ Almodozva, vágyakozva, bájos aléltsággal és mégis gonoszul lesekedve tekint ki
a messzeségbe, mintha várná a közeledő vihart, mely szilaj életre fogja kelteni az alvó tengert.
~ Soha még a vihar előtti baljóslatu csendet közvetlenebbül nem jelképezték, mint
e nyugalmas és mégis démoni erejű képen. ~~~~~

~ Azt kérded tőlem, szíves olvasóm, hogy mi közöd neked, a jó családapának és békés
adófizetőnek, a halfarku néemberhez? — A könyv, melyet ezuttal a kezébe adok, a hab-
léányról szól. A nyári álmát alvó Adriáról, melynek lomhasága merő báj, pihenése csupa
erő, mosolya izgató veszedelem. ~~~~~

~ A vitorlás sportember uti naplóját akarom közrebocsátani. ~~~~~

~ Az ő Adriája nem a banális tenger, melynek hullámsivatagján unottan dohog a
»Dániel Ernő.« A ki gőzhajón járja a tengert, az nem talál ott egyebet, mint vizet és megint
csak vizet, valamint a gyorsvonat utasa is csak egyforma szántókat lát az Alföldön. A ki
azonban kocsin kalandozza be az országot és vitorlásan a tengert, az nyüzsgő életet, mozgást,
ezer képet és szépséget lát mindenütt. ~~~~~

~ Több ezer tengeri mértföldet tettem meg vitorlás kutteren és most, midőn őszi szél
süvölt a téli szállásán veszteglő yacht kopasz acélkötelei között, most hálával, epedve és
szinte nevetséges meghatottsággal gondolok rá vissza. ~~~~~

~ Vidáman süvöltő sirokkó szárnyán hasította a fehér csipkés, indigókék habokat;
tikksztó szélcsendben szegett vitorlaszárnyakkal vesztegelt a vakító fényű tenger tükrén;
rémült sirályként menekült a fagyos lehelletű bőrá elől; világos éjszakán, mikor a tenger

millió csillagot ringatott, karcsu hattyuként lebegett a felkelő hold óriás tányérja felé; ujjhold éjjelén pedig foszforeszkáló csapást vont a barnapiros tengeren. ~~~~~
~~~~~ Sorra jártam vele a füstfelhőkbe burkolt, szirénabugástól és ciklopskalapálástól hangos nagy kikötőket. Meglátogattam az Adria ósdi városait és dűledező kastélyait. Kikötöttem elátkozott sziklaöblökben és áldott pálmás szigeteken. Csillagok alatt aludtam, tündöklő napfényre ébredtem. És kalandozásaim közepett, mialatt a vadászat, a halászat, a főzés és a nagymosás apró-cseprő gondjai foglalkoztattak, egy kissé mindig mámoros voltam a szabadság gondolatától és a tenger költészetétől. ~~~~~

~~~~~ Az olimpusi közömbösség, mely a tenger hullám-harmóniáján vitorlázó sajka fölött mosolyog, megnyugtat, fölemel és megtisztít. Az örökké zugó nagy szimfónia hatása alatt megváltoznak fogalmaid az élet értékeiről. A mit nagynak, fontosnak és fájdalmasnak láttál, azon mosolyogni tudsz egy csillagos éjszakán. Kicsi dolgok pedig megnőnek. A fehér pillangó, mely együgyűen és reménytelenül libben husz mértföldnyire a parttól, az elvesztett élet tragikumával hat rád. A kecses iv, melyben a halászmadár az árbocod körül suhan, a művészeti tökéletesség fogalmával ajándékozik meg. A parti ház ablaka, melynek derengő fénye éjjel visszatükröződik a fekete vízben, ifjúkori emlékek erejével markol a szivedbe. Az esti csillag, mely a távoli szirt fölött fénylik, lázba ejt, mint a hieroglifa, mely a teremtés titkát hirdeti. ~~~~~

~~~~~ Izgalmas mese, érdekes történet nincs ebben a könyvben. Sőt az is meglehet, hogy midőn az Adria nyári varázsának egy parányát akartam neked elhozni, csak egy marék száraz tengeri sást, fakó homokot és szétfutó habot tettem az asztalodra, kedves olvasóm. ~~~~~

~~~~~ Egy vád ellenében azonban eleve is tiltakozni akarok. ~~~~~

~~~~~ Azt mondták, nem való, hogy magyar író létemre idegenben ölöm az időmet és szedem a benyomásaimat. ~~~~~

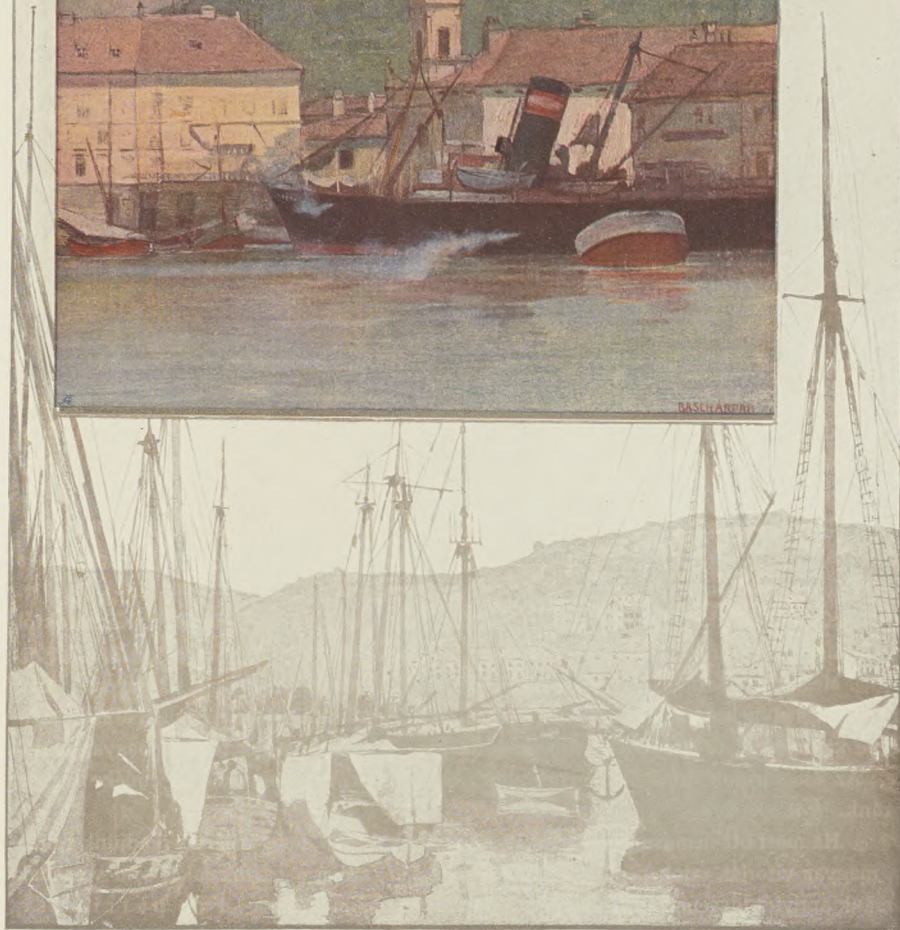
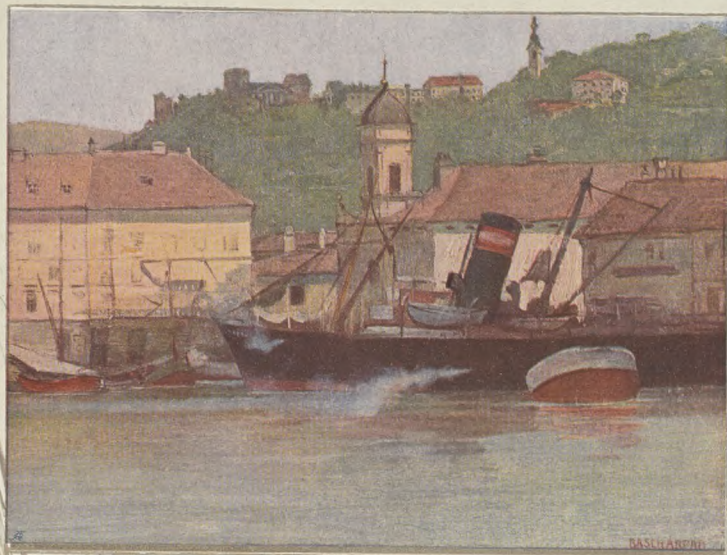
~~~~~ Kálmán király emlékére kérdelem: hát Magyarország már nem terjed a Kárpátoktól az Adriáig? Csak a kecskeméti nagybuckától a szegedi tanyáig? ~~~~~

~~~~~ Megnyugodhatnak olvasóim. Nem csábitom őket idegenbe, csak a tengerre. Arra a tengerre, melynek Árpádok voltak az urai és Zrinyiek a költői. Melynek ezüstpárás messziségébe kívánczik az álmodozva elmélkedő magyar lélek. A hajónk topján magyar zászló leng. Az ősi városok ormáról, melyek alatt elvonulunk, magyar dicsőség emléke ragyog le ránk. ~~~~~

~~~~~ Ha most ott nem ismernek minket, az egy okkal több, hogy megismerkedjünk velük. Ha magyar vitorlás rajok népesitenék be a partokat, akkor a partok lakói sem volnának hozzánk annyira idegenek és mi tengeri kalandozók elmondhatnók: *Pro patria est, dum ludere videmur!* ~~~~~

FIUME

Onna

~~~~~

sebbe

hölgy

vár, l

hang

a gon

zásom

~~~~~

csomag

hordó

kéreti

~~~~~

reggel

~~~~~

boltoka

A sok p

már in

elfelejte

nagynén

nem en

Ki a Q

színház

I.

Indulás. — Uti terv. — Hajótörvények. — Tengeri útközet a Baross-kikötőben. — A szirakuzai Colombina veresége. — A Sirály kívülről és belülről. — A Sirály legénysége, különös tekintettel a santa generálisra. — Utasok.

Julius I.

REGGELI TIZ ÓRA FELÉ hagytuk el a Sirálylyal a fiumei Baross-kikötőt, hogy utra keljünk Dalmátország felé. Tonio és Zepe neki-feküdtek a hosszú evezőknek és a kutter lassan siklott a fakikötő be-járata felé. Az öregvitorlánk bágyadtan csüngött alá; a Monte Maggiore tájékán azonban már biztatóan feketéllett a Quarnero.

Onnan közeledett a reggeli tramontana. ~~~~~

~~~~~ Tegnap délután öt órakor a budapesti lakásomon ültem, az íróasztalom előtt. Nagy sebbel-lobbal egy cikket kellett még befejeznem. A fogadó-szobámban fél óra óta egy idegen hölgy ült, a ki a fejébe vette, hogy a Nemzeti Színház igazgatója csak az én ajánlatomra vár, hogy őt drámai szendének szerződtesse. Odakünn az előszobában egy mély basszus-hang feleselgetett a legényemmel. Engem pedig írásközből hirtelen rémülettel töltött el a gondolat, hogy két rendkívüli fontosságú levél hever az íróasztalomon, melyekre elutazásom előtt még válaszolnom kell. . . . És ekkor belépett az inasom. ~~~~~

~~~~~ A fiumei vonat egy óra mulva indul . . . Nem tetszett még megmondani, hogy mit csomagoljak. . . És egy ur van odakünn, a ki iskolatársa volt a nagyságos urnak. . . A levél-hordó kéreti, hogy tessék aláírni a tegnapi ajánlott leveleket . . . A kiadó ur pedig sürgősen kéreti a telefonhoz. . . ~~~~~

~~~~~ Letettem kezemből a tollat. Emberi számítás szerint ki van zárva, hogy én holnap reggel Fiumében lehessenek. De azért mégis ott leszek! ~~~~~

~~~~~ És most itt vagyok. Hajnal óta vágató sietséggel jártam be különféle raktárakat és boltokat, hogy beszerezsem mindazt, a mire több heti utján szüksége lehetett a Sirálynak. A sok pléhdoboz, faláda, csomag és palack mind ott hever még a kormányfödélzetén. Mikor már indulófélben voltunk, a komámnak, a ki utitársammá szegődött, eszébe jutott, hogy elfelejtett magyar mustárt venni. A kis keresztfiam pedig a koronát, melyet egyik bőkezű nagynénje adott neki utra valóul, minden áron csokoládéba akarta beruházni. Én azonban nem engedtem őket többet partra szállani. Előre, előre a terzatói Boldogasszony nevében! Ki a Quarneróból, ki a tengerre, a hol nincs nyomda, nincs telefon, nincs posta és nincs színház! ~~~~~

~~~~~ Cihelődés közben elmondtam Tonionak az idei uti tervet. A morlák csatornán át Arbeba vitorlázunk, onnan — mindig a dalmát partok mellett portyázva — Zarába, Szebenikóba, Trauba, Spalatóba és Raguzába. A Bocche di Cattaro lesz utunk legdélibb pontja. Visszajövet kikerülünk a nagytengerre és sorra bekalandozzuk a szigeteket. Egyebekben azonban semmiféle előzetes megállapodáshoz nem kötjük magunkat. Ott kötünk ki, a hol kedvünk tartja. Addig maradunk egy-egy helyen, míg jól érezzük magunkat. ~~~~~

~~~~~ Ezek után kihirdettem vendégeimnek a hajótörvényeket. ~~~~~

~~~~~ 1. A vitorlázást nem szabad utazásnak tekinteni, hanem csak a hajón való tartózkodásnak. Ezért a türelmetlenségnek mindenféle megnyilatkozása tilos. ~~~~~

~~~~~ 2. A hajón tilos politikáról, irodalomról és művészetről beszélni. ~~~~~

~~~~~ 3. A kikötőkben, hol megfordulunk, nőknek sem tréfából, sem komolyan nem szabad udvarolni. ~~~~~

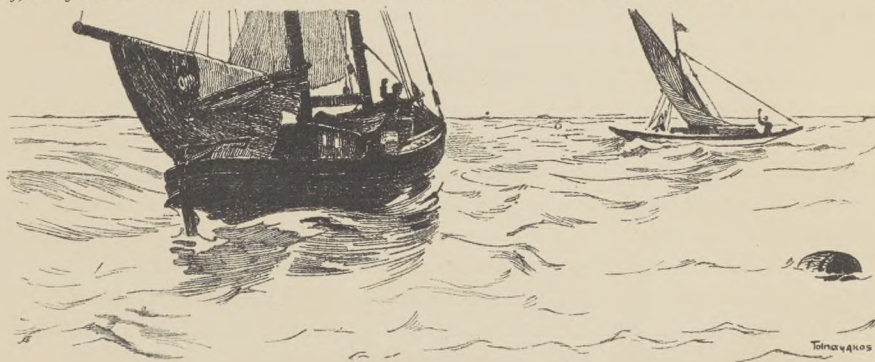
~~~~~ 4. A kosztot és az időjárást csakis dicsérő jelzők kíséretében szabad bírálgatni. ~~~~~

~~~~~ 5. Ha valaki közülünk fordítva teszi fel a sapkáját, az azt jelenti, hogy nem óhajt beszélgetni. ~~~~~

~~~~~ Azzal fordítva tettem fel a sapkámat és kormány mellé telepedtem. ~~~~~

~~~~~ A Sirály egyébként azért indult a fakikötőből, mivel el akarta kerülni a fiumei nagy gőzösök szomszédságát. A pernyeeső, mely szakadatlanul aláhull az óriás kürtőkből, megszeplőzteti a vitorlák szűzies fehérségét, ennél nagyobb bánat pedig alig érheti a yachtembert. ~~~~~

~~~~~ A móló végében nagyobb sunerek rakódtak tölgyfadongákkal. Egy Colombina nevű szirakuzai boros trabakoló pedig éppen szembe jött velünk. Tonio megcsákyázta a Colombina farát, hogy utat adjon a Sirálynak és a szépnevű talián hajó ekkor dühösen elkáromkodta magát. Azaz nem is a Colombina cáromkodott, hanem a tuskés bajszu, véres szemű emberi fej, mely most kibukkant az árnyékvető ponyva mögül. A következő pillanatban úgy hullott

az olasz szitok a Sirály földézetére, akár a kopogó jégeső. A szirakuzai padrone, magyarán szólva, annyi becsületet sem hagyott rajtunk, mint a hajóhuzó lovon. ~~~~~ Azt hiszem, ha sejthette volna, hogy ki lappang a Sirály konyhájában, kétszer is meggondolta volna minden szavát. Ottlenn volt a magyar-horvát tengerpart legnagyobb száju embere, népies nevén a sánta generális, ki az első matróz tisztjét viselte. A generális a következő pillanatban már kiperdült a csapóajtón és farkas — nem! tigrisszemet nézett a borpancsolóval. A megpukkadásig teliszivta magát levegővel, mint a duda, majd bivaly-tüdejének minden tartalmát borzalmas olasz szitkozódások formájában a boldogtalan Colombina felé zuditotta. És miként az egyszeri kovácslegénynek is derogált tizenkettőnél kevesebb szabóval kikezdeni, úgy a sánta generális sem elégedett meg egy árva olaszszal, hanem haragjának ciklonjával végigsöpört annak egész családfáján, nem feledkezvén meg a szirakuzai keresztkomaságról sem, végül neki esett Dante egész nemzetének, tiszta foltot nem hagyván annak becsületén. ~~~~~

~~~~~ A generális trombitálása felverte az egész kikötőt. A veszteglő bracerák meglevenedtek, a mólón szaladva közeledtek a naplopók, hogy néhány corpo di baccho segítségével résztvegyenek az ütközetben. Luigi pedig, a fiumei kikötő ismert éjjeli csendháborítója, a kit egyébként gyöngéd kötelékek fűztek a Sirályhoz, mivel ő volt állandó bárkásunk, most gyors evezőcsapásokkal sietett a segítségünkre. Horvátok és fiumei olaszok talán a velencei háboruk óta sem küzdöttek ennyi lelkesedéssel a magyar zászló becsületéért. ~~~~~

~~~~~ A Colombina megsemmisítő vereséget szenvedett. A padrone bekapta tuskés fejét a ponyva alá és a Sirály kevélyen kilebegett a kikötőből. Odakünn a generális privátszorgalomból még folytatta volna a veszekedést, mint a megbomlott óra, ha el nem állítjuk a nyelvét. Én addig mindig azt képzeltem, hogy a magyar Alföld elsőrangú káromkodókat szül. Ámde nem áltatom már a nemzeti hiúságot, mert belátom, hogy az otthonvalók csak műkedvelők a tengerészek mellett. ~~~~~

~~~~~ Mialatt a tramontanát várjuk, bemutatom olvasóimnak a Sirályt, legénységével és utasaival egyetemben. ~~~~~

~~~~~ A Sirály husztonnás kutter. Négy esztendővel ezelőtt épült, a legmodernebb amerikai tervek szerint, melyeket a newporti hajógyárból lopott el Spaics Garibaldi, a tiszteletre méltó isztriai hajóépítő és irridentista. Spaics szerint a versenykutterek terveit másképp nem is lehet megszerezni, mivel a yankeek ezerötszáz dollárt is elkérnek egyért. A meglopott hajómérnök büszke lehet rá, hogy a Sirály mindjárt az első esztendőben megnyerte a polai regattát. ~~~~~

~~~~~ A kutter árboca tizenhét méter magas. Van egy hatalmas öregvitorlája, három orrmány-, egy szépidőre való csucs- és egy segéd- vagy pillangóvitorlája, melyet csak akkor feszítünk ki, ha szél előtt járunk. Összesen kétszáz négyszögméternyi vászonnal vitorlázunk.

~~~~~ A Sirálynak van két hosszú evezője, melyeket szélcsendben olykor rövid időre igénybe szoktunk venni, az evező legénység nem nagy lelki épülésére. Egy kis csónakot is vontat maga után, melyet a laikus mentőcsónaknak, a tengerész pedig jolle-nak nevez. ~~~~~

~~~~~ A mi a hajó belső berendezését illeti, van egy négyágyas igen csinos kajütje, abban a hosszú növesű legény is majdnem kiegyenesedhetik, van továbbá mosdója és egy kevésbé csinos legénységi kajütje, az utóbbi egyszersmind konyha is. A kormányfödélzet alatt van egy igen kitűnő helységünk, szertár és élesztár; oda csak négykézláb lehet bemenni. ~~~~~

~~~~~ Legkedvesebb tartózkodóhelyünk a kormányfödélzet. Ha háborog a tenger, akkor ugyan végig vágnak rajta a hullámok, rendes időben azonban ebédlünk és nappali szobánk.

Basch Árpád festménye.

Árnyékvető ponyvát is lehet föléje feszíteni. ~~~~~

~~~~~ A Sirály egyébként jó karban van. A vitorláí ujak, árbockötelei acéldrótból valók, hajóteste ragyog a hófehér angol yachtmáztól, minden részszer száma úgy csillog a napon, mint a színarany. Mivel fel van véve a csász. és kir. yachthajóraj lajstromába, megvan az a privilégiuma, hogy hadilobogó alatt vitorlázhat. A főárboc csucsán, a topon, hol más yachtok a klubstandárt viselik, háromszögletű magyar zászlót lenget a szél.

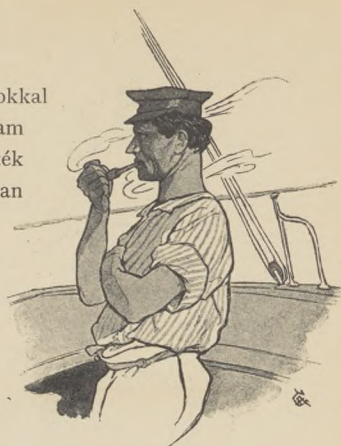
~~~~~ Most pedig bemutatom a kutter legénységét, mely negyedfél emberből áll. ~~~~~

~~~~~ Tonio a kormányos. Neki ujabban a kapitányi címet adományoztam, a taksák elengedése mellett. Lusszini ember, tehát kitűnő tengerész és furfangos eszű legény. Ha muszáj, akkor három ember helyett is dolgozik; ha azonban nem muszáj — és a Sirályon többnyire nem muszáj! — akkor naponta husz órát alszik. Hidegvérű, elszánt ember, ügyes, mint egy akrobata. Mindig jókedvű és mindig udvarias. Van azonkívül egy megbecsülhetetlen tulajdonsága: olasz vérenek minden cseppje muzsikális és Tonio pompásan tud bánni a baritonhangjával meg a mandolinájával. ~~~~~

~~~~~ Első matrózunk a fenntisztelt sánta generális. Szelzei morlák és mint ilyen természetesen lelkes hive az Obzor-pártnak. A nevét a katonás külseje, a peckes tartása és a bicegő lába után kapta. Horvátul és olaszul egyforma folyékonyással tud káromkodni és ennek

a tulajdonságának nem egyszer hasznát vettük már a révhatóságokkal folytatott tárgyalásaink alkalmával. Őt a silói tonhalászoktól csaltam el, a mivel igen nagy örömet szereztünk a silóiaknak. Azt beszéltek róla, hogy a magyar-horvát tengerpart leglustább embere. Én azonban soha sem tudtam megérteni ennek a megkülönböztetésnek az értelmét, mert hiszen a partvidéken minden férfiember lusta, ott egyáltalában csak az asszonyok dolgoznak. Azt hiszem, a generális sok életpályán szenvedett már hajótörést. Hogy Magyarországon is járt már, azt abból az odavetett megjegyzéséből következtetem, hogy Illaván nagyon szép park van. Az igazi hivatását akkor ismertem fel, mikor velünk találkozott. Ő minden rendes munkától irtózott, de a kalandos napolópnak az a módja,

melyet én nyáron át folytatni szoktam, roppantul inyére való. A kereszt-fiam társaságában napestig is gázolt a lagunákban, mindenféle tengeri lim-lomra vadászgatva, egy-egy cifra kagyló vagy egy tengeri csikóért pedig a bőre épségét is veszélyeztette. Egyébként igen

arcátlan legény volt. A szivarjainkat is sűrűn dézsmálta. Hogy mért vittük mégis magunkkal? Mert szerettük. Régi tapasztalás, hogy vonzalmunkat nem a legérdemesebbekre szoktuk pazarolni. ~~~~~

~~~~~ Második matrózunk, egyszersmind a hajó szakácsa, az öreg Zepe. Fölötte rokonszenves és okos ember. Olyan jól főz, hogy bármely nagyobb fogadó chef de cuisine-je lehetne. Az öreg bejárta már az egész világot és folyékonyan beszél öt nyelven, a mi egyébként nem ritkaság a vén matrózok közt. Szóval : valódi mintaember lenne, ha hetenként egyszer-kétszer le nem inná magát a sárga földig, illetőleg

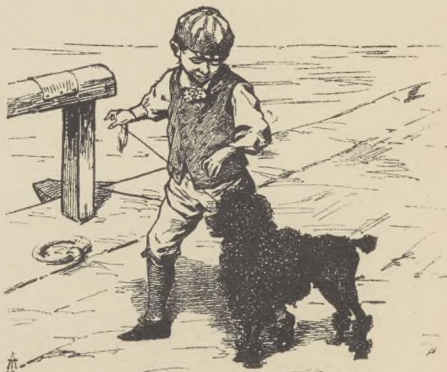

a hajó fenekéig. Részegségének legbiztosabb szimp-
tomája, ha elkezd franciául beszélni. Első stádiumában
igen szolgálatkész és udvarias. A második stádium már
kevésbé kellemes és sajnálatos, hogy Zepe rendszeren
a második stádiumon kezdi. Mikor egyszer komoly
szemrehányást tettem neki a rut szenvedélye miatt,
a következő válaszzal fegyverezett le. — Hiszen ha
én nem innám, uram, akkor most nem volnék a Sirá-
lyon, hanem konyhafőnöke volnék valamelyik nagy
oceánjárónak. — És ebben igaza is volt. ~~~~~
~~~~~ Emlékezzünk meg a hajó utasairól is. Rajtam
kívül hárman vannak : a komám, a keresztfiam és Cézár.
A komám szenvedélyes vadász és műkedvelő fotográfus.

A keresztfiamról azt hittem, hogy kisdiák, nemrégiben megláttam azonban a névjegyét és
azóta tudom, hogy m. kir. állami főgimnáziumi második osztályu hallgató. Ez a fiu kétféle
nevelést kap. Télen át az édesanyja és a tanárai azon fáradoznak, hogy szelid, szorgalmas
és istenfélő embert neveljenek belőle, nyáron át pedig az Adria habléányai szilaj és vak-
merő vizi csirkefogóvá formálják át. Van az édesanyja éléskamarája mellett egy polcos fülke,
sorba állított és felírással dunsztos üvegekkel, melyek teli vannak spirituszba rakott tengeri
csudákkal. Ennek a gyűjteménynek a gazdagítása a Sirály nyári expedíciójának egyik leg-
előkelőbb feladata. ~~~~~

~~~~~ A mi a fentebb említett Cézárt illeti, ő tulajdonképpen a keresztfiam fekete uszkár-
kutyája volna, ha egy idő óta meg nem feledkezett volna kutyavoltáról és nem bitorolná
a családtag jogait. Cézárért meglehetősen drága
utipénzt fizetett a gyerek. Karácsonykor azt
találtam neki mondani, hogy adok neki, a mit
kiván, ha év végén tiszta jeles bizonyítványa
lesz. Megvallom, én ezt a lehetőséget kizártam
tartottam. A gyerekek azonban tényleg kitűnő
bizonyítványa lett. Megkönnyebbülten sóhaj-
tottam fel, mikor annyit kért csak tőlem, hogy
Cézár vele utazhasson a nyáron. Én olyasmitől
féltem, hogy egy Uhácius-ágyut fog követelni,
mert ujabban semmi sem érdekelt annyira,
mint az ágyu. ~~~~~
~~~~~ De elég ebből ennyi! A tramontana

belefeküdt már a vitorláinkba, a Sirály a kormányoldalnak dőlve, fehértajtékos csapást hasít a Quarnero vizén. Kifeszítettük a pillangóvitorlát is és a kutter most óriás fehér madárhoz hasonlít, mely gyorsan száll a sötétkék vizen. ~~~~~

~~~~~ Hamarosan elhagyjuk a rozsdavörös kőbányákat, melyeknek szikláiból a fiumei mólókat építették, majd elhaladunk a portorei fehér nagy Frangepáni-kastély alatt, hol most Stroszmayer-párti jezsuita atyák dicsérik az Urat. Előttünk a Maltempo-szoros, azon át jutunk a morlák csatornába. ~~~~~

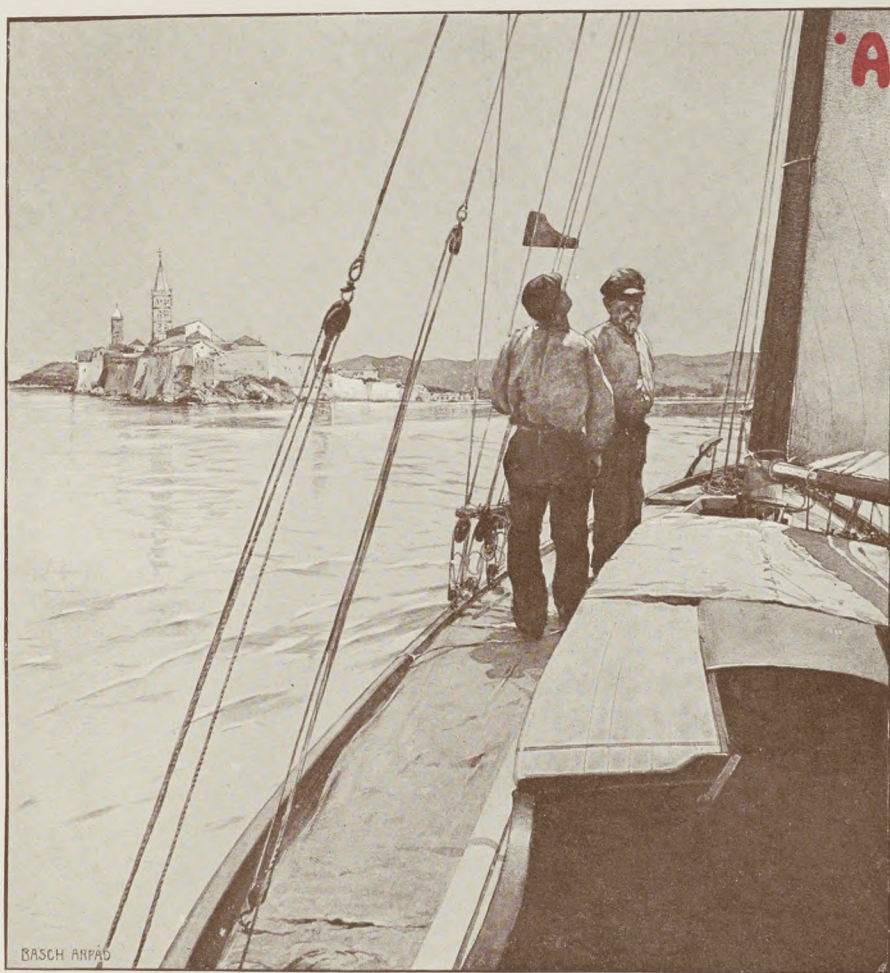
~~~~~ Fölöttem azurkék az ég, alattam indigókék a tenger. Künn, mindenütt a messziségben, finom pára borul a gyöngyszínű tengerre. És hogyan süt a nap! Ha hangot adnának a lángoló sugárvénák, akkor most Fiumétól Korfuig orgonazugás töltené be a szigeteket és az öblöket. A nap keresztültűz a ruhámon, keresztül a testemen. A mi homály és hidegség volt a lelkemben, az megenyhül, kiderül és fölenged, tüzelni és világítani kezd. ~~~~~

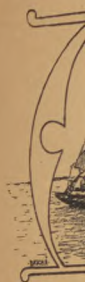

BASCH ARPAD

ARBE

után? I

majd k

@@@

termés

Képz

kocsid

a jege

szemü

megin

fogod

szerre

lovas

istens

@@@

oxidál

Már l

látok

sírás,

a vito

a dél

@@@

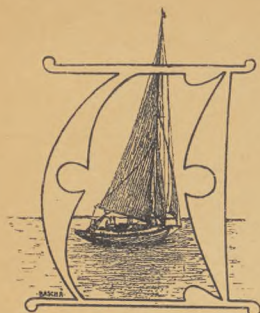
likacs

A fele

a bá

II.

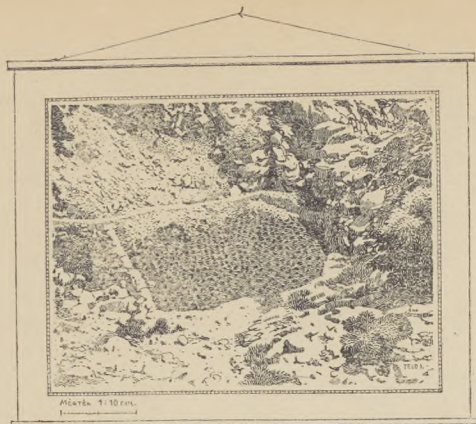

A vitorlázás dicsérete. — A moriák csatorna. — A generális dominiuma. — A generális hölgyei. — Három kárakatona. — A jövő zenéje. — Paradiesom-metropolis. — A matróz édesapja. — Tonio gitáron kíséri Pálmay Ilkát. — A Marconi-telefon. — Nina. — A cápa. — A sirokkó hatása Cézárra. — Arbe, az Adria özvegye. — Egy magyarbarát olasz. — Nina palazzója. — A generális kedves öccse. — Az arbei tonhalászok cápát fognak, minek következtében elveszítjük a generálist.

Julius 2.

VITORLÁZÁST két okból is kedvelem. Az egyik az, hogy a hajón minden napnak huszonnégy egész órája van. A nagyvárosi ember, ki az örökös kapkodás és sietség között arra sem ér rá, hogy éljen, egyszerre bővében van az időnek. Mit csinálsz ma délután? Kitisztítod az angol pipádat. Ahhoz azonban madártoll is kellene. Jól van, alkonyatkor majd keresünk egy szárcsát vagy egy buvárt, a pipatisztogatással ráérünk holnap is. @@ @@ Es még egy kedves oldala van a vitorlázásnak. Olykor szerencsejáték, melyben a természet hatalmas démonjai a partnereid. A játék esélyei titokzatos, boldog lázba ejtenek. Képzeld el, hogy Kecskemétről fel akarsz menni Budapestre, még pedig hintón. Kivontatod kocsidat a házad elé, ráülsz a bakra, pipára gyujtasz és vársz... Egyszerre megzugnak a jegenyefák, négy tüzes fekete ló áll előtted. A nyerges hátán lobogó haju, villogó szemű, bájos ifju démon ül. Szó nélkül a kocsi elé fogja lovait, aztán — hajrá! vágatva megindít az országúton. A lovak nesz nélkül, puha szökésekben haladnak, te két kézzel fogod a gyeplőszárat... Lehet, hogy felrepitenek Pestig. Lehet, hogy Lajos-Mízsén egyszerre párává foszlik a démoni fogat és te megint mozdulatlanul pipázgatsz az uton. A fekete lovas a tramontana volt. De jöhet még a levante, a maestral, a bóra vagy a sirokkó, egy istenség gyermekei mindannyian. @@@@ @@@ Jobbra tőlünk vannak a sárga vegliai sziklapartok, balra a horvát hegyek, melyeknek oxidált ezüstszinű karsztos lejtőin a fiatal erdők úgy festenek, mint a zöld penész. Már látjuk a cirkvenicai Terápia-palotát. Akkorka mint egy gyufaskatulya. Embereket nem látok a parton, de az élet zaja kihallatszik öt kilométernyire a tengerre, csilingelés, gyerek-sírás, kakaskukorékolás hangján. A tramontana elállott. Egy ideig még rángatta, csapkodta a vitorláinkat, de annyi ereje már nem volt, hogy előbbre vigye a hajót. Meg kell várnunk a délutáni levantét. @@@@ @@@ A szánta generális a közeli vegliai partra mutatott, egy nagy sziklára, mely olyan likacsos volt, mint a fürdőspengya és azt mondta, hogy arra van az ő családi birtoka. A felesége odaát lakik Szalcén és ha a földjük után akar nézni, akkor másfél óráig kell forgatnia a bárka lapátjait. @@@@

~~~~~ Kíváncsiak lettünk a dominiumra és mivel okosabb dolgunk nem volt, csónakra kaptunk és kieveztünk. Meg kellett másznunk a nagy sziklát. Odalenn a mélységben kerek kráterlyuk ási-
tozott, akkora, mint egy cirkusz porondja, ott volt a birtok. Burgonya, néhány szőlőtöke, két fügefa termett benne. ~~~~~
~~~~~ — Jó föld ez! — mondta nem minden önértet nélkül a generális. De aztán egyszerre dühre lobbant és káromkodni kezdett. ~~~~~
~~~~~ — Tessék, a gazemberek megint

ellopták a földem felét! ~~~~~
~~~~~ Kapzsi szigetlakók éjnek idején kijárnak az őrizetlen birtokra és puttonyban viszik el a cinóbervörös anyaföldet. ~~~~~

~~~~~ — Majd visszaszerzem a télen! — vigasztalta magát a generális, miközben egy baljóslatu pillantást vetett a szomszédos kráterlyukak felé. ~~~~~

~~~~~ Félóra mulva megeredt a levante és mi folytathattuk az utunkat, igaz, hogy csak lavirozva. Szelce tájékán megakadt a szemünk egy fantasztikus, fekete felhőrongyon, mely baljóslatuan szállott a kék égen. Ugyanakkor egy nagyon mocskos bárka közeledett felénk a partról. Egyetlen nagy, barnapiros vitorlája volt, afféle sárkányszárny, minővel talán a kínai dzsunkák mennek. Oly gyorsan repült, mint a teknő, mely a Gellérthegyre viszi a boszorkányokat. A vágató bárka legénysége két asszonyból telt. A kormányt az öregebbik fogta, a hajó orrán, hosszú csáklyával a kezében, hatalmas termetű fiatal menyecske állott. Olyan volt, mint a női ruhába öltöztetett matróz. ~~~~~

~~~~~ — Nem szoktak a tengeri kalózok néha asszonyoknak öltözni, hogy meg ne ismerjék őket? — kérdezte a keresztfiam, a ki messzilátóval figyelte a bárkát. ~~~~~

~~~~~ A két asszony egyenesen nekünk jött. Mikor már csak egy evezőcsapásnyira voltak tőlünk, a fiatalabbik elkapta csáklyájával az egyik drótkötélünket, a bárkája aztán hozzáfeküdt a Sirály bordáihoz. ~~~~~

~~~~~ — Hol van az a korhely? — kérdezte tőlem a kormányon ülő hölgy. ~~~~~

~~~~~ — Generális — kiáltottam le a konyhába, — gyere fel, a kedves anyósod és a feleséged akarnak veled beszélni. ~~~~~

~~~~~ A generális feltűnő csendesen és szerényen köszöntötte hölgyeit. Mi tapintatosan elvonultunk és így nem tudom, hogy mit tárgyaltak bizalmas családi körben. A szენve-

délyes beszédnek az lett a vége, hogy a generális némi pénzt adott kedveseinek, egyszersmind azonban orvul lekapcsolta csáklójukat a Sirályról, úgy hogy a kutter megkönnyebbülten vitorlázhatott tovább. A hölgyeknek alkalmasint lett volna még mondani valójuk, de meg kellett elégedniök azzal, hogy az öklükkel és csáklójukkal hadonázva integessenek a tova-
 iramodó Sirály után. ~~~~~

~ A vegliai parton három fókafejnyi szikla meredt ki a vízből. A három szírtén három fekete nagy madár ült, három káratona. Olyan furcsán egyformák voltak, mint egy szecessziós kárpitminta. A komám azonnal a puskája után sietett. ~~~~~

~ — Egyet meglövök közülük... Ugyis tollra van szükséged a pipatisztításhoz.
 ~ Csónakba szállott és a sánta generális, a ki roppantul szereti a mulatságnak ezt a nemét, kezébe vette az evezőket. Én azalatt a messzilátóval néztem a madarakat. A Busch-

féle prizma-binoklival tisztán láttam szárny-
tolluk zöldesfekete zománcát.~~~~~
~~~~ Most elcsattant az első lövés. A három
karakatona egyszerre a vízbe zuhant, mint
három kódarab.~~~~~
~~~~ — Mind a három megvan! — kiál-
totta ujjongó csodálkozással a vadász.~~~~
~~~~ Jó ideig hiába kerestem a madarakat,
aztán megláttam a három hegyescsőrű fejü-
ket, a mint nyugodtan és sebesen szántot-

ták a vizet. Még egy lövés. A három okos fej már akkor eltűnt, a sörétek a pusztá vizet
szántották. Öt perc múlva az öböl tulsó felén fedeztem fel őket. Most is sebesen és
nyugodtan usztak. A koma méregbe jött és rájuk duplázott. A lövések csattanva verték
fel a sziklák visszhangját, a távoli hegyek dübörögve, mennydörögve, majd hosszan
morogva válaszoltak rá. ~~~~~

~~~~ Hangosan el kellett magamat nevetnem, mikor a három madárfej egy pillanat tized-
részéig a csónak evezője alatt merült fel, ott, a hol a vadászlázban égő koma legkevésbé
kereste őket. A Sirály egész legénysége most már a karakatonák pártjára állott. A vadász
még vagy négyszer lőtt, aztán felemelte a kezét.~~~~~

~~~~ — Nincs több patronom! ~~~~~

~~~~ A három karakatona szabályos libasorban, biztos távolságban hasította a vizet.
~~~~ Alkonyatkor megláttuk a zengi citadellát és a nagy dohánygyárat. A kikötő nagy
árbocán rengeteg nagy horvát zászlót lengetett az esti szél. A móló mögül hófehér gőzhajó
jött ki dohogva a nyílt tengerre. A hajóról éneket hallottunk és valamennyien fülelni kezdtünk.
Aztán egy kis meghatottság vett erőt rajtunk. Gyermekkorunk óta jól ismert, kedves akkor-
dokat sodort felénk a levante. Több száz szép csengésű hang énekl: Isten áldd meg a
magyart! ~~~~~

~~~~ Pécsi és nagyvárad katonanövendékek zendítették bele az Adria biboros alkonyába
a jövő zenéjét. A keresztfiam mindjárt a nagyárbochoz szaladt és köszöntve háromszor
mélyen leeresztette a lobogónkat.~~~~~

~~~~ A verbenigói hegyek mögött vérvörös volt az égboltozat. Följebb égő narancssárga;
a zeniten lilaszínű. A levegő szivárványos szinompájában három fekete pont uszott nyugat
felé: három karakatona. Utánuk néztünk és egész szívünkől örültünk, hogy jó egészségben
érhették meg a mai estét. ~~~~~

Éjjel nagy bórá süvöltött el az árbocok felett. Ez az ilyen félig nyitott öbölben jóval kellemetlenebb mulatság, mint nyílt tengeren. A megkötözött hajó ugyanis nem pariroz-

hatja a hullámokat, s mialatt a habok dörögve pukkadoznak a hasa alatt, egyre rángatja a macska kötelét és olyan kemény rugdalódzást művel, mint valami megbokrosodott, huszlábu paripa-szörnyeteg. ~~~~~

~ Nekem igen kinos álmom volt. Azt álmodtam, hogy a Sirály kajütjében Marconitelefon volt, egy ördögös masina, melynek segítségével minden pillanatban megszólíthattak budapesti barátaim és ellenségeim. Éjfélig a kiadóm sürgette az ígért kéziratot, azután egy alföldi városból emlékeztettek rá, hogy másnap ott felolvasást kell tartanom az árvaház javára. ~~~~~

~ Hajnalban elállott a bóra, megint a becsületes tramontana fujdogált. Az eszelős vén tengerész ott állott a mólón és szomoru szemekkel nézte a készülődésünket. Mikor felszedtük a vasmacskánkat, egy feketeruhás nő szaladt felénk. Kosár volt a karján, kendő a fején, piros parapli a kezében. ~~~~~

~ — Megálljanak, megálljanak! Talán bizony Arbeba mennek? ~~~~~

~ — Oda, egyenesen oda! ~~~~~

~ — Mennyiért visznek magukkal? ~~~~~

~ — Husz krajcárért elvinnők. ~~~~~

~ A kipirult arcán az öröm villámlott végig. ~~~~~

~ — Annyit adhatok! Megyek! ~~~~~

~ Feléje nyújtottam a kezemet és ő egy ügyes ugrással a földézetünkre koppant. A parton állók kórusban nevettek, a leány pedig levette a kendőjét, végigtörülte vele izzadt arcát és csudálkozva vette szemügyre a hajónkat. ~~~~~

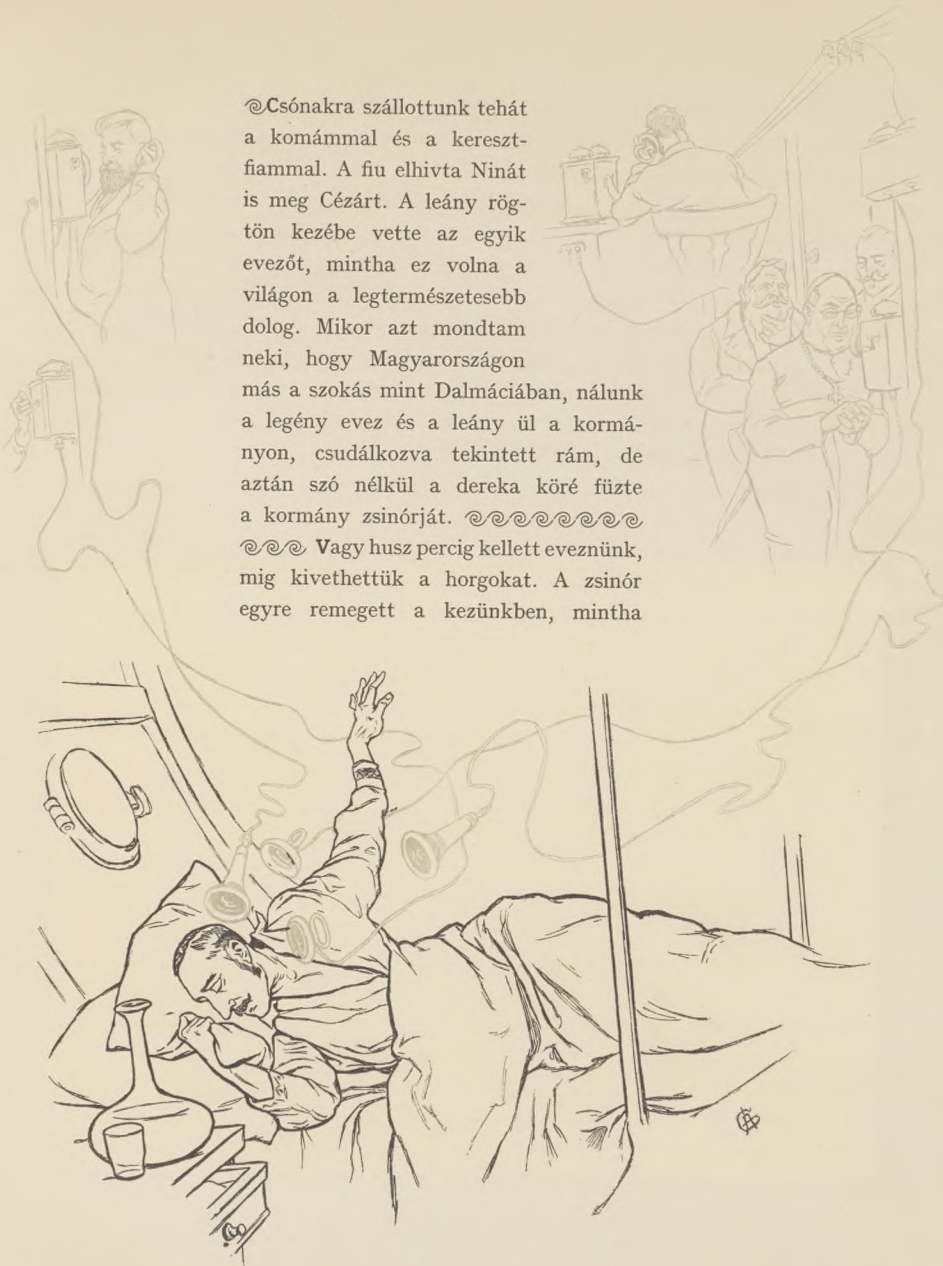
~ Szép, délceg növésű, finom arcú olasz leány volt; neki is Tizian-szőke haja volt, mint a nemes velencei vérből eredt arbei nőknek többnyire. Egy kissé megszeppentnek látszott, mikor azonban megpillantotta a kutteren a kis keresztfiamat, egyszerre megnyugodott. A leány megmondta, hogy Nina a neve. A bescai kolostor perjelénél volt látogatásban, a ki neki keresztapja. ~~~~~

~ Jó széllel elértük Arbe szigetének éjszaki csucsát, de aztán egyszerre szélcsendbe jutottunk. Zepe azzal a kellemetlen hirrel lepett meg, hogy Bescában nem kapott friss húst, még csak birkahúst sem és így villásreggelire konzervgulyást kell ennünk, ebédre pedig alighanem konzervrostélyost. A konzervgulyást, melyet csak ultima ratióként vittünk magunkkal, szivünkéből utáltuk, a konzervrostélyosról pedig, melyhez a tavalyi nagy szélcsend óta fölötte emélyítő emlékek fűznek, jobb lesz, ha nem is beszélünk. ~~~~~

~ Hátha foghatnánk valami halat? Mély vízben ugyan nem lehet horgászni, de a part nem esett tulságosan messzire. Megnéztük a haditengerészeti mappát és megtudtuk, hogy néhány kilométernyire tőlünk csak tíz méteres a víz és sziklás a talaj. Sárkányfejű scarpene, esetleg barbone is akadhat ott. ~~~~~

@Csónakra szállottunk tehát a komámmal és a kereszt-fiammal. A fiu elhivta Ninát is meg Cézárt. A leány rögtön kezébe vette az egyik evezőt, mintha ez volna a világon a legtermészetesebb dolog. Mikor azt mondtam neki, hogy Magyarországon más a szokás mint Dalmáciában, nálunk a legény evez és a leány ül a kormányon, csudálkozva tekintett rám, de aztán szó nélkül a dereka köré füzte a kormány zsinórját. ~~~~~
 ~~~~ Vagy husz percig kellett eveznünk, míg kivethettük a horgokat. A zsinór egyre remegett a kezünkben, mintha

villamos áram járná által, valahányszor azonban bevontuk, sem halat, sem csalétket nem találtunk a horgokon. Világos volt, hogy a balsorsunk egy mendulerajjal hozott össze minket. Az apró tolvajok tisztára lekoppasztják a horgot, a szájuk azonban sokkal kisebb, semhogy bekaphatnák. ~~~~~

~~~~~ Most halkán megszólalt Nina. A vizre mutatott. ~~~~~

~~~~~ — Sardelli! ~~~~~

~~~~~ Ezüstcsillogású szárdellafelhő vonult el a csónak bordái alatt. Azután erősebben csobog a víz, mintha evezőcsapások alatt loccsanna. Erre a jól ismert neszre mindenki ellöki az ólmosvégű hosszú zsinórt és a fennuszó kurta scombrihorog után kapkod. . . . Itt is, ott is felcsillan a vizen egy jókora ezüstdarab. Nagy makrelaraj kergeti a vonuló szárdellákat.

~~~~~ Nina ügyesen bevonja az egyik pórázt és egy szép halat ad a keresztfiam kezébe. Most dühösen vibrálni kezd az én kezemben is a zsinór : megint egy makrela esik a csónakba. Még hatot fogunk, aztán vége a halászatnak, a rablócsapat elvonult. ~~~~~

Margitay Tihár festménye.

~~~~ Mialatt vidáman készülődünk, a gyerek bedobja Cézárt a vízbe, hogy megfüröszse egy kicsit. A kutya prüsszkölve uszkál a csónak körül. Nina, a ki a partlakók szokása szerint állandóan a tengert figyeli és észrevesz minden buborékot a vizen, egyszerre felemeli a barna csinos kezét és a Sirály irányában mutat. ~~~~

~~~~ — Pesce di cane! — mondja szerényen és halkán. ~~~~~

~~~~ Így nevezik ők az emberevő cápát. Egyszerre áhitatos csend lesz a csónakunkban. Vagy kétszáz lépésnyire tőlünk egy török handsár formájú fekete micsoda fut végig nyilsebesen a vizen. A cápa hátuszálya. A gyerek az első, a ki hangot ad. Ijedten szólongatja a fürdő kutyáját. Már csak száz lépésnyire van tőlünk a tenger réme. Egyenesen nekünk jön, sebesen, mint a torpedónaszád. A testét nem látjuk, csak megsejtjük körvonalait a vibráló vízben. Most irányt váltóztat és kerülgetni kezdi a csónakunkat. ~~~~~

~~~~ — Kis cápa! — mondja Nina, azzal nyugodtan kezdi rendezgetni az összekuszált horgász-zsinórjainkat. ~~~~~

~~~~ A fotografáló gép kettyen egyet a komám kezében, a cápa pedig vidáman uszik tovább. Később kitűnt, hogy a kép nem ér sokat. Szürke alapon fekete petty, — ha akarom cápa, ha akarom uszó tök. A kiknek megmutattam, azoknak becsületszavammal kellett erősítenem, hogy emberevő cápát ábrázol. ~~~~~

~~~~ Nina segített Zepenek a főzésnél, aztán feltálalta nekünk az ebédet a ponyva alatt. Hiába hívtuk, a viláért sem akart hozzánk telepedni, hanem a Sirály orrára vonulva kötötte el ebédjét. Ez a szép leány maga a mosolygó szerénység, kecsesség és tapintat. Egy pár órai ismeretség után valamennyien megszerettük és még a sánta generális is gyöngéd lovasgiasságot tanusít iránta. Biztosan jár-ke a hajón, a mi pedig — tekintettel a sok kötélre és rudra, melyben meg lehet botolni és melybe az ember beleütheti a fejét — éppen nem könnyű feladat. ~~~~~

~~~~ A furcsa és fényes kumulusfelhők, melyek dél óta mozdulatlanul ültek a láthatáron, sirokkót jósoltak. Négy óra felé megjött a szél és hamar vihar lett belőle. A topvitorlát be kellett szednünk, az öregvitorlát is felére kellett kurtitanunk, a Sirály így is annyira megdőlt, hogy a kormányoldal bordái egészen víz alá kerültek. ~~~~~

~~~~ A kék ég teli volt elszórt, kerek felhődarabokkal, melyek egyenként és csapatosan szállottak, mint az elszabadult léghajók raja. A tenger hófehér volt a tajtéktól. Mikor megpillantottuk az arbei tornyokat, a hatalmas hullámok végig kezdték söpörni a födélzetet.

A gyereket, Ninát és Cézárt a kajútbe küldtük és rájuk csuktuk a csapóajtót. Magunk olajos ruhába öltöztünk és kolumbuszi elszántsággal neki vágunk a sistergő árnak. Persze, hogy csontig megáztunk. ~~~~~

~ A keresztfiam később kidugta fejét a csapóajtón és azt kérdezte, hogy mit csináljon Cézárral. A bánsági rónán nevedett uszkár nem birta a vihart és skandalum volt, a mit odalenn művelt. Azt tanácsoltuk a gyerekeknek, hogy adjon neki egy kis rumos cukrot, egy öreg hullám pedig, mely dörögve végigvágott a földélzeten, visszakergette a kajútbe. ~~~

Julius 4.

~ Ez a bájos és szomorú fészek a tengerről tekintve olyan romantikus, mintha Ariosto álmodta volna meg, közelről nézve pedig olyan sivár, mint egy kialudt mészégető kemence. Arbe, az Adria bus özvegye, a tengerbe nyuló magas hegyfokon székel. Merész templomtornyai körül romba dült kis palazzok lapulnak meg, melyekben nemes velencei urak néhány száz elárvult ivadéka tanyázik, mint verébcsapat a kihült sasfészekben. ~~~~~

~ Már alkonyodott, mikor tegnap beértünk a kikötőbe. Tengerész szokás szerint ilyenkor be kell vonni a lobogót és ki kell akasztani a piros és zöld jelző lámpásokat. Tonio úgy vélekedett, hogy ez a nem minden fáradság nélkül való művelet ezuttal teljesen felesleges, mivel az arbei révkapitány az ő lusszini földije. Elméletben igaza is volt Tonionak, a gyakorlatban azonban mégis jobb lett volna meggyújtani a lámpásokat, mert a lusszini révkapitány aznap éppen Veglia városában járt, a huga lakodalmán, a helyettese pedig megbírságot minket három kemény forintok erejéig, mely összeg ellenértéke gyanánt körülbelül harminc forint értékű csipősséget mondtam Tonionak. ~~~~~

~ A riván álló naplopók közül, a kik végignézték a Sirály bevonulását, hozzánk lépett egy Figaro-arcu kicsi ember és bemutatta magát mint Andrics Luigi, az arbei olasz párt lelke, nagy magyarbarát és Kossuth Lajos emlékének különös tisztelője. Mikor megkérdeztem tőle, hogy hol kaphatnánk jó vacsorát, Andrics azt mondta, hogy Arbeban tulajdonképpen nincs vendéglő, de ő nem is engedhetné meg, hogy másutt vacsorázzunk, mint nála. A vacsora, melyet Andrics felesége főzött, sok fogásból állott, de változatosnak nem volt nevezhető. Birkaleves, sült birka, főtt birka, rántott birka, végül birkazsírral készített makaroni. Már arról kezdtünk tanakodni, hogy miféle ajándékot adjunk házigazdánk, ha netán nem fogadna el pénzt a vendégségért, mikor Andrics ur azzal nyugtatott meg minket, hogy elhozta a számlát, melyen egy teríték ára 12, írva tizenkét forintban volt megállapítva. Mivel tavaly Görögországban jártam, hol a vendéglősök még sokkal nagyobb zsványok mint Andrics Luigi, ismertem már az eljárást, melyet ilyen esetben követni kell és egy forintot ajánlottam minden terítékért. Hosszu vita után, melynek folyamán a gazdánk, mint végső

argumentumra, a falon függő Kossuth-képre, magyarbarátságának ékes bizonyítékára is utalt, végül megalkudtunk egy forint hatvan krajcárban. ~~~~~

~ Ez a kis félreértés nem akadályozott meg minket abban, hogy vacsora után mint jó barátok együtt el ne menjünk az olasz klubba, hol az arbei fiatal leányok mandolina-kara rendezett éppen estélyt. ~~~~~

Julius 5.

~ Tegnap a klubban a plébános egy elejtett megjegyzéséből megtudtunk valamit, a mire álmunkban sem gondoltunk volna soha : szegény Ninát nagyon megszólták, mert velünk jött a hajón. Azért se mert tegnap eljönni a klubba, pedig a főur szerint ő a mandolinás társaság büszkesége. Ezeket hallva, nem is mentem el hozzá látogatóba, csak a keresztfiamat küldtem el az öreg Zepevel. Egy üveg magyarádi bort vittek az apjának és virágot a leánynak. A gyerek később a következőképpen irta le Ninának lakását. ~~~~~

~ Az ember végigmegy a romban heverő nagyutcán, benn a várban, azután egy keskeny kapuhoz ér, mely egy zsákutcába vezet. Ott fű nő a kövek közt. A házuk emeletes, akkora kőcimer van rajta, mint egy ablak. A földszinten füstös nagy konyhába lép az ember, nyitott tűzhelyel. A falon, a hol még le nem hullott a vakolat, festés nyoma látszik. Az emeletre létrán kell felmenni, a régi kőlépcsőnek csak egypár foka van meg. A gyereket nem vitték fel az emeletre. Az udvart bolthajtásos folyosó veszi körül, a közepén szépen faragott ciszterna van, mellette egy nagyon öreg pálmafa. A boltos folyosót deszkákkal zárták el, ott most kecskeól van. Ninának nincs édesanyja, de a nagyanyja, a ki olyan mint a vasorru bába, még él. A bátyja özvegy ember, nyolc gyereke van, a kiket Nina gondoz. A gyerek egy kosár fügét kapott Nináétól, a leány azt mondta neki, hogy a kosarat ő maga fonta tengeri sásból. . . ~~~~~

Julius 6.

~ Mikor ma reggel utra akartunk kelni Zára felé, fájdalmasan nélkülöztük a hajón a sánta generálist. Nagysokára megjött, egy fölötte gyanus, félszemű csirkefogó társaságában. A generális bemutatta nekünk az idegent mint unokatestvérét és testi-lelki jóbarátját. Egyszersmind kijelentette, hogy lemond a Sirályon viselt méltóságáról és utódjául mindjárt az öccsét ajánlotta, kinél alkalmasabb embert szerinte keresve sem találhatnánk. ~~~~~

~ Kereken kijelentettem nekik, hogy nincs szükségem egyikükre sem, menjenek csak Isten hírével. A félszemű ember ekkor haragosan rátámadt a generálisra, hogy minek bolondította őt a hajóra, mire a generális kurtán értésére adta, hogy ne lármázzon, hanem takarodjék, különben pofonüti. Ebből haragos szóváltás kerekedett, melyben természetesen a morlások gyöngye maradt felül. Az öccs ekkor fenyegetődzve elvonult. ~~~~~

~~~ — De hát mit akarsz tulajdonképpen az öcséddel? — kérdeztem a generálistól.
 ~~~ — Öccse az ördögnek, — heveskedett a morlák. — Most láttam életemben először.
 Valami csavargó lehet, afféle sehonnai, a ki tiz krajcárért bicskát ránt az emberre...
 Fogadni mernék, hogy fegyházban is ült már az ipse! És még ő mer fenyegetődni! Hiszen
 csak találkozom vele a riván, úgy kupán vágom, hogy kiugrik a másik szeme is... ~~~
 ~~~ Horvát nyelven mindez természetesen még sokkal szebben hangzik, mint magyarul.
 ~~~ Hosszu faggatás után végül kitudódott, hogy mért akar a Sirálytól megválni a gene-
 rális. Az arbei szirten a tonhalászok egy cápát fogtak. Nem szívesen fogták, de kénytelenek
 voltak vele. Ha cápa téved a hálójukba, akkor első dolguk, hogy tágra nyitják a zsákháló
 száját és rudakkal kizavarják a bestiát. Prémiumot ugyanis csak öreg cápa után fizet a
 hatóság, pedig a cápa, akár öreg, akár fiatal, mindenképpen összetépi a hálót és annak értéke
 jóval nagyobb a prémiumnál. Az arbei halászok is ki akarták verni a cápát, az azonban
 megkötötte magát és olyan helyen akart kimenni, a hol nem hagyott lyukat a hálókötő.
 Makacsságának az lett az eredménye, hogy több órai erőlködés után mégis csak agyonverték.

@@@ És most jön a generális szereplése. Ő két forint negyven krajcárért megvette a halászkóttól a cápa bőrét, melynek szerinte különös érdekességet adott az a körülmény, hogy egy torma-gyökérnyi tengeri pióca is csüngött a kopoltyuján. A bőrt Fiuméba akarta vinni, hogy ott — mint mondta — pénzért nézzék a magyarok. @@@@

@@@ Nekünk első pillanattól fogva nem volt nagy bizodal-munk a generális üzleti vállalkozásához. A cápának, melyet megnéztünk a halásztanyán, az volt a baja, hogy semmiképpen sem tett félelmetes benyomást. Pedig mikor mi láttuk, akkor egy kicsit még mozgatta is a farkát . . . Nagyon fiatal fenevad volt. Mindössze csak negyvenöt kilót nyomott. A kereszt-fiam meg is jegyezte önérzetesen, hogy az ő édesapja nyolc- van kilós. @@@@

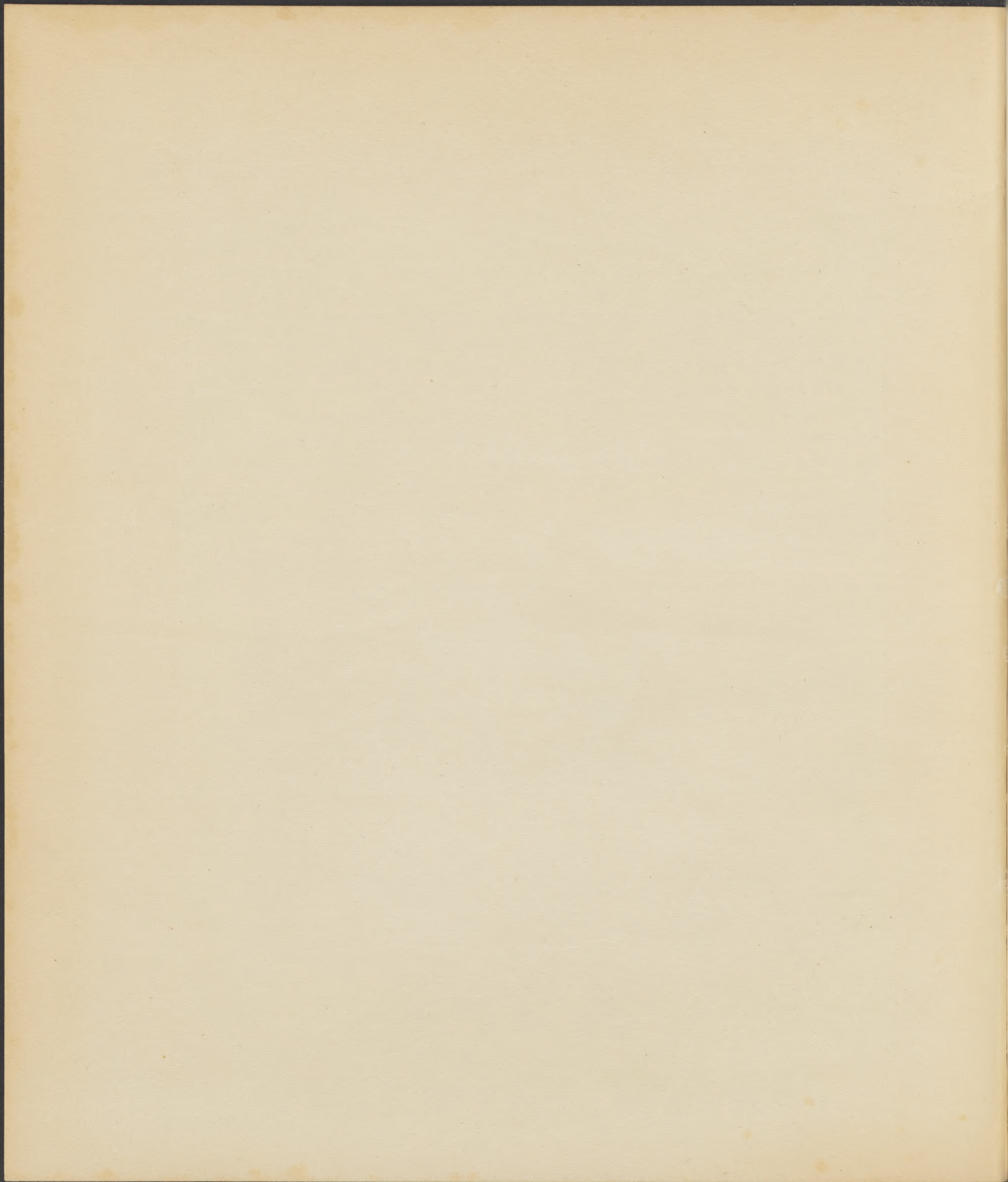
@@@ Fél napi késéssel indultunk, persze a generális nélkül. Mikor kivitorláztunk a kikötőből, egy fekete kis ember a móló végén a kalapját lengette és azt kiáltotta : Éljen Kossuth ! Éljen Garibaldi ! Éljen az olasz-magyar barátság ! @@@@

@@@ Andrics Luigi barátunk volt. @@@@

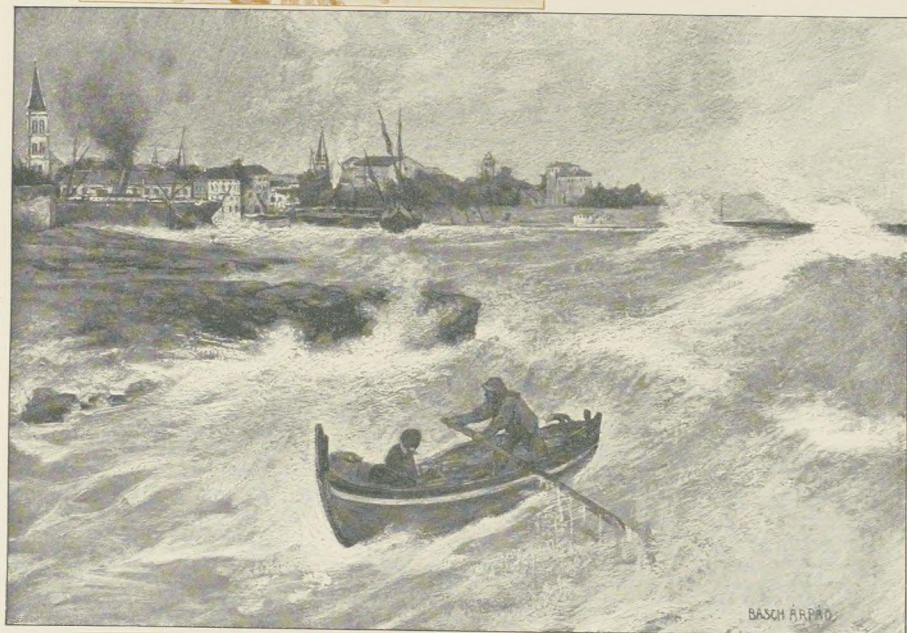
@@@ Megkerültük a hegyfokot és ekkor magunk előtt láttuk megint a fantasztikus bástyák közé ékelt régi romvárost. Az adriai hajnal tündöklő világításában megragadóan bájos és meghatóan bánatos kép. A régi bástyán, a nagy campanile tövében valaki fehér kendőt lobogtatott utánunk. A messzilátón át megismertük Nina alakját. Egyedül állott a hatalmas kövek közt, melyeknek réseiből buja levelű agavék nőttek ki. A zászlónkkal köszöntöttük, aztán sebesen tovább vitorláztunk a friss reggeli széllel. @@@@

ZÁRA

III.

A csillagok dicserete. — Delfinek és a búr-induló. — Szárnyas oroszlán és kétféjű sas. — Zára. — Politikai elmélkedés, melynek megvan az az előnye, hogy nem kell elolvasni. — Elégtételt veszünk a németen. — Menekülés a szunyogok elől.

ZÁRA

Julius 8.

APKELTÉTŐL DÉLIG dentáléra halásztunk a págói partok mellett.

A halászatnak ez a neme érdekes, sőt izgalmas is. A dentále csak egyben kényes, megkívánja, hogy gyorsan járó hajó vontassa maga után a horgot. Szélcsendben azért nem is lehet rá halászni. Csaléteknek azonban elfogadja az ócska keztyübörből varrt műhálát

is. Négyet fogtunk, köztük egy hatkilósat.

~~~~~ Hajnal előtt Zárában akartunk lenni. Nem tudtuk ugyan, hogy mi dolgunk ott, de azért egész éjszaka lázas buzgalommal vitorláztunk. Aludni ugyis eleget alhattunk a nappali nagy hőség idején. Kis tramontana fujt és a puntadurai világítótoronyig gyorsvonat-sebességgel mentünk. (Ezt a világot sem szabad szó szerint venni.) Azután egészen elcsendesedett az idő és a Sirályt csak valami nagyon enyhe fuvallat hajtotta előre.

~~~~~ Egyébként sem ismerek épületesebb foglalkozást, mint csillagos éjjel a hajókormány mellett ülni. Az ember ilyenkor nem gondolkozik, hanem az éber álomnak valami különös állapotában van, mikor himes, kecses és fura sületlenségek bugyborékolnak az agyában. Mintha hasis-álomban volna. Az elmúlt éjjel meg éppen mesés pompájú volt. Az ég csillagképei mintha megszaporodtak volna; soha sem látott, gyémánszemű csudák bukkantak elő a végtelen éjszakából. Minden csillag párja ott ringott a fekete vízben, és mivel a láthatáron az ég összefolyt a vízzel, az a különös érzésem lett, mintha a lágyjárású hajómmal némán ott lebegnék a csillagos mindenségben.

~~~~~ Csillag felettem, csillag alattam, csillag mindenütt.

~~~~~ Éjfél felé parányi tündöklő gyöngysor bukkant fel a déli láthatáron: a zárai riva villamos lámpái. Ekkor nagy delfincorda vette körül a Sirályt, hangos prüszköléssel bukdácsolva a hajó bordái körül. Felhozattam a grammofont és a delfinek tiszteletére eljátszattam a budapesti honvédekzenekarral — Bachó karmester ur személyes vezetése alatt — a Búr-indulót. Mikor elhangzott az utolsó dobpergés és az utolsó trombitaharsogás, valahonnan a messzi éjszakából tapsolás és brávókiáltás hallatszott. A hang csak akkorka volt, mint a szunyogzümögés, a taps pedig úgy szólt, mintha száraz borsót pergetnének. Bizonyára több kilométernyi távolságból jött az elismerés, valami sziget partjáról, vagy a sötétségben

elvonuló vitorlás födélzetéről. A napi munkától fáradt embertársaink köszönték meg a pillanatnyi vidám izgalmat. ~~~~~

~~~~~ Piros hajnalban befutottunk a zárai régi kikötőbe. A révkalauz a városi csatorna nyílása mellett, a hol éppen hajnali gyűlést tartottak a patkányok, jelölt helyet a Sirálynak. Mivel nem akartunk odamenni, elkezdett ordítani. Erre Tonio még jobban kezdett ordítani.

~~~~~ — Hát tudja maga, hogy kik vannak ezen a hajón? Ugye, hogy nem tudja? Ha

nem tudja, akkor hogy mer így ordítani?

~~~~~ Ez az érvelés láthatólag mély hatással volt a révkalauzra. Ő valóban nem tudta, hogy ki van ezen a hajón. Minden bevezetés és átmenet nélkül udvariasan megemelte a sapkáját és mi kikötöttünk ott, a hol jónak láttuk. ~~~~~

Julius 9.

~~~~~ Mikor ma a vizi kapun át a városba mentünk, a keresztfiam megpillantotta a kapu fölött Szent Márknak szárnyas oroszlánját és a velencei köztársaság szuverénitásának ez a jele keserű haraggal töltötte el ifju szívét. ~~~~~

~~~~~ — Mért nem boszulja meg magát Magyarország a velencéseken? — kérdezte. — Mért nem dobják a tengerbe ezt a kőoroszlánt? ~~~~~

~~~~~ Később megértettem haragjának okát. Ő néhány hónappal ezelőtt a törté-

neti leckén értesült csak Dandolo Enrico dogének 1202-ik évi galád árulásáról, melylyel Zárát elvette a magyaroktól. A doge tudvalevőleg a francia keresztes vitézeket, kik a szent sirhoz készültek, Zára ellen vezette. Magam már megbékültem a velenceiekkel, mivel a dolog régen esett, a keresztfiam megbotránkozása azonban egészen új keletű volt. ~~~~~ A városban a gyerek megállott egy középület előtt, melyet az osztrák sas ékesített. ~~~~~ — Mit keres itt a kétfejű sas? Hát Zára nem a miénk? ~~~~~ Persze, a jelenkorig még nem ért el a történeti leckéjével. Kénytelen voltam kiábrándítani imperialisztikus álmaiból. Dalmátország fővárosa tulajdonképpen egy darab Velence, a lagunák romantikus bája nélkül. Egy darab kijózanodott Velence, melyet

a Giudecca tájkáról ültettek át az ellaposodott dalmát partra. Az osztrák urak ujabban lebontották az ősi várfalak egy részét és egész sor új épületet emeltek a riván. Ezek az épületek kétségbeejtően egyformák és bürokratikus nagyképiek. ~~~~~ El kell itt még valamit mondanom, kérem azonban olvasóim közül azokat, a kik jóízű emberek létére nem szeretik a politikát,

TESSEK A KÖVETKEZŐ SOROKAT ÁTUGRANI
ÉS AZ OLVASÁST A HÁROM KÁRAKATONÁNÁL
FOLYTATNI.

~~~~~ Zára ma már Dalmátországnak egyetlen olaszajku városa, ha nem számítom a kicsi Arbe és Veglia városkákat. A dalmátországi és isztriai olaszság irridentista izetlenkedései az utolsó olasz háboru óta arra indították Ausztriát, hogy pártfogása alá vegye a szláv elemet. És mivel a szlávok a középkor óta egyébként is csak mesterségesen voltak háttérbe szorítva, egész Dalmátország hihetetlenül rövid idő alatt, mondhatom, hogy az én szemem láttára, elhorvátosodott. Dalmátország félmillió lakója közül az 1890-iki népszámlálás alkalmából már csak három százalék vallotta magát olasznak, az óriás többség négyötöd részben horvát, egy ötödében szerb. Dalmátországban épp úgy nincs dalmát nemzeti érzés, miként speciális erdélyi nemzet sincsen. A partok és a legtávolabbi szigetek lakói horvátok, azt merném állítani, hogy horvátabbak a drávántuli testvéreiknél. A horvát királyságban legalább a kormány és pártja magyarbarátnak vallja magát. Dalmátországban a császári kormány, mely itt bevallotta a katolikus-délszláv állameszme képviselőjeként lép fel, épp annyira magyarellenese, mint a mennyire olaszellenes. A régi Ausztria Dalmátországot alkalmasint csak ideiglenes tulajdonának tekintette, nem is törődött ezzel a tartományával, mely nemrégiben még valósággal középkori életet élt. Az újabb Ausztria sok áldozattal és fáradtsággal lábra igyekszik állítani Dalmátország gazdasági és művelődési viszonyait. Ennek megvan az a következménye, hogy míg a dalmáták azelőtt Horvátországon keresztül állandóan Magyarország felé sandítottak, addig ma a radikális horvátok állandóan Dalmátország, mint a katolikus és délszláv Habsburg-birodalom kristalizáló pontja felé sandítanak.

~~~~ Jó volna, ha a magyar imperialisták, a kik arról ábrándoznak, hogy Dalmátországban a horvátok feje fölött megvethetik a lábukat, ezt a szemük előtt tartanák.~~~~~

~~~~ A magyar utasnak, a ki históriai rokonszenvre áhítzik az elvesztett magyar kikötővárosokban, szívesen szolgálnak ilyennel Zarában. Az itt-ott még pislákoló olasz önértet kezét fog minden magyar emberrel, a ki hajlandó arra, hogy szidja az osztrákot meg a horvátot. A magyarok iránt való udvariasságból a zárai olaszok csodálkozni is szoktak olykor fiumei véreik élıhetetlenségén, kik nem akarják megbecsülni a magyar uralom áldásait.~~~~~

~~~~ Az én becsületes meggyőződéseim szerint azonban a dalmátországi olaszság rokonszenve, ha alkalomadtán kellemesen csiklandozza is a nemzeti hiúságunkat, a gyakorlati politikában egy pipa dohányt sem ér.~~~~~

~~~~ Mindez azért jutott eszembe, mivel a Lloyd-kávéház előtt egy zárai barátommal találkoztam, a ki az olasz-magyar barátság ismert témáját feszegetve, szemrehányásokkal illetve a budapesti politikusokat, hogy közömbösen nézik a velük rokonszenvező olasz elem pusztulását.~~~~~

~~~~ Válaszképen körülbelül a következőket mondtam neki:~~~~~

~~~~ — Ha azt akarja, hogy egész Magyarország figyelme és rokonszenve önök felé forduljon, mondok önnek egy olcsó és biztos módot rá. Augusztus huszadikán van Szent István király napja. Beszéljenek össze tizen-huszan zárai urak és tüzzék ki e napon házaikra a magyar zászlót. Ehhez joguk van, hiszen közjogilag Szent István birodalmának alattvalói. Igérem, hogy az egész magyar sajtó tudomást fog venni a lojális tüntetésről és Stárcevic legyen a nevem, ha a magyar országgyűlésen hamarosan napirendre nem kerül a dalmát kérdés.~~~~~

~~~~ A barátom meghökkenve nézett rám, aztán mosolyogva mondta, hogy az indítványom nagyon is fantasztikus. Én pedig megerősödtem abban a meggyőződésemben, hogy Magyarországnak nem érdemes kisebbségi politikát csinálni ott, hol a kisebbség sem meggyőződésből, hanem csak a többség iránt érzett maliciából fogna velünk kezét.~~~~~

~~~~~ Megnéztük Zára nevezetességeit, melyek közt több a magyar történelmi vonatkozásu műkincs mint a legtöbb magyar városban: Szent Simonnak nálunk ma már eléggé ismert koporsóját, melyet Nagy Lajos király hitvese készíttetett, a bőkezű királyné arcmását ábrázoló domborművet a muzeumban, aztán a Boldogasszony-apácák kolostorát, melyet még Kálmán király alapított.~~~~~

~~~~~ Az új riván álló Bristol-szálló pincérei, a kiknél ebédet rendeltünk, azzal leptek meg kellemesen, hogy magyarul szóltak hozzánk. Azt mondták, hogy elmúlt télen két magyar főúri család telelt a fogadóban, az igazgató az ő kedvükért hozatta a magyar pincéreket.~~~~~

~~~~~ Mialatt a vendéglő terraszán ültünk, a riva alatt megjelent a Sirály kis csónakja, Zepevel és a sánta generálissal az evezőpadon. A piac felé igyekeztek éppen. A keresztfiam pedig gyerek szokás szerint ott tornászott a móló legszélén, gyakorlati próbára téve az egyensúly törvényeit. Ezzel nagyon idegessé tett egy mellettünk ülő berlini családot. Az ős család fő elég hangosan, hogy mi is meghallhassuk, kifejezést adott abbéli meggyőződésének, hogy meg kellene korbácsolni az olyan szülőt, a ki oly kevéssé törődik a gyermekével. A rendreutasításnak ez a különös formája gondolkozóba ejtette a komámat, a kit a dolog első sorban érdekelt. Bosszút lihegve magához intette a fiút és így szólt hozzá: ~~~~~

~~~~~ — Tedd meg a kedvemért és pottyanj bele a tengerbe! ~~~~~

~~~~~ — Mit kapok érte? — kérdezte a kis önző. ~~~~~

~~~~~ — Ebéd után három szelet fagylaltot . . . ~~~~~

~~~~~ Segítségért is ordítsak? ~~~~~

~~~~~ — Felesleges. ~~~~~

~~~~~ A fiú jól játszotta szerepét. Egy ideig, a németek nagy lelki kinjakra, ott botorkált a móló peremén, aztán megtántorodott és fejjel belezuhant a vízbe. A loccsanásra odasietett egypár kikötői naplopó, de azok szakértők voltak és a gyerek viselkedéséből látták, hogy otthonosan érzi magát a vízben, akár a vadruca. Az öreg német azonban komolyan vette a dolgot. ~~~~~

~~~~~ — Ihr Junge! Ihr Junge! — kiáltotta nekünk. ~~~~~

~~~~~ És most jött a bosszu. A komám fagyos nyugalommal legyintett a kezével.

~~~~~ — Nem tesz semmit, — mondta németül, — van otthon még három gyerekem. ~~~~~

Julius 10.

~~~~~ A milyen kellemes az éjjelezés nyílt tengeren, olyan türehtetlen a zárt kikötőben. A hőség pokoli. Holdvilágos nyári éjszakán nemcsak a tóparti virág küld bódító illatszímfóniát az ég felé, hanem a kikötőbe torkoló csatornák is

valóságos illatmacskazenét rendeznek. Éjjel felé kritikus lett a helyzetünk. Akkor ért véget a riván a térszene és a szunyogok, alkalmasint egyéb multság hiányában, vérszomjas zümmögéssel rohanták meg a kajütünket. Azelőtt fel sem vettünk néhány szunyogcsipést, a mióta azonban tudjuk, hogy a szunyog terjeszti a maláriát, majd annyira rettegünk ettől a féregtől, mint a veszett kutyától. ~~~~~

~~~~~ Éjjel után felvertem a hajó legénységét. Indulás! Kimegyünk a szabad tengerre!

~~~~~ Fél óra múlva a hajnali levante már elvitt minket a kikötőbejárat zöld lámpása mellett. Csakhamar künn voltunk a széles zárai csatornában. A nyugvó tenger pihéje lassan himbálta a Sirályt. Balra tőlünk a korzó villamos lámpái ragyogtak, jobbra pedig, éppen a hold óriás csorbatányérja előtt, Uglján szigetének romba dőlt várát láttuk. Ezt a várat Dandolo doge építette, miután a keresztfiam szünni nem akaró bánatára elragadta Zárát a magyaroktól. ~~~~~

~~~~~ A fiúról lévén szó, meg kell még jegyeznem, hogy ma különös felfedezést tettünk. A gyerekek titokban naplót vezet, melyben rövid telegramm-stilusban megörökíti utjának legnevezetesebb tapasztalatait. Mi meg titokban elolvassuk a naplóját. Ma egy katonai vonatkozású megfigyelését irta a naplóba. »A zárai osztrák tüzérség egyenruhája nagyon hasonlít a temesvári magyar tüzérség ruhájához.« ~~~~~

Zaravecchia

Sancti Spiritus church
in the town - 1. 10. 1900

mellett ö
szívünket
kedő —

Es mivel
zoljuk an
hevesen
borítottu

tak a Si
de aztán
uralkodo
olajos fes
hólyagok
betegségi

ott záton
scontra

nak. Var
teni a te
kilométe

IV.

A hiuság bűnhődése. — Tengeri állatok öröme. — Tengertejérvár. —
A szép Busila. — Kabóca a templomban. — Vallásosság és angolna-
halászat. — Tonio mint időjós.

Julius 13.

~~~~ Szerényen és meglegedetten gondoltunk mindaddig, míg Pázmán szigete mellett össze nem találkoztunk a fiumei gubernátor gőzyachtjával. Ekkor megszállotta szívünket a nagyzás ördöge. Miért olyan hófehér a gubernátor hajója, — kérdezte az incselkedő — és mért olyan mocskos a tiétek? Ha yacht, hát legyen yacht! ~~~~~

~~~~ És mi hallgattunk a csábító szavára és megmosdattuk, felsuroltattuk a hajónkat. És mivel a kis csónakunk már igen szurtos és kopott volt, elhatároztuk, hogy újból átmázoljuk angol festékkal. Zepe és Tonio, a kik elvből mindent elleneznek, a mi munkával jár, hevesen remonstráltak, mi azonban nem hallgattunk rájuk, hanem a Sirály földélezetere borítottuk a kis csónakot és bekentük vala fenekét fehér mázzal. ~~~~~

~~~~ Aznap sok gyönyörűségünk telt a munkánkban és már olyan hangok is hallatszotak a Sirályon, hogy az elegancia kedvéért arany léccel kellene körülözögezni a csónakot, de aztán hamarosan meglakoltunk hiuságunkért. Két napig ugyanis türhetetlen bűdösség uralkodott a kutteren, közbe a hajó minden lakója, Cézárt sem véve ki, bekeverte magát olajos festékekkel, harmadnapra pedig krajcárnyi nagyságu hólyagokat vetett a festék, mely hólyagok később lehámlottak. A csónakunk ripacsos lett, mintha valami förtelmes bőrbetegségben szenvedne, és a ki meglátta a partról, annak kedve támadt vakaródní. ~

~~~~ A zaravecchiai szoros teli van bivalyfejnagyságu szirtekkel. A hol zöld színű a víz, ott zátony lappang, az indigókék vízben bátran elmehet az ezertonnás gőzös is, — éjjeli scontra durával azonban nem szeretnék erre vitorlázni. ~~~~~

~~~~ Ma, a Sirály legénységének nyelvén szólva, örömnapot csináltunk a tengeri állatoknak. Van egy zsákformájú vontató hálónk, melyet ólomfűzér segítségével le tudunk sülyeszteni a tenger fenekére. Ezt ma körülbelül hatvan méter mélységben kivetettük és néhány kilométernyire magunk után hurcoltuk. ~~~~~

~~~~ A háló magába szed mindent, a mit odalenn talál. Mikor felhúztuk, bele kellett

kapaszkodnia az egész legénységnek. A tartalmát, mely lehetett vagy egy métermázsányi, a fedélzetre öntöttük. Soha még oly vegyes társaságot nem láttam együtt, mint azt, mely akkor a Sirályon nyüzsgött, mászkált, vergődött és pislogott. A kagylók, rákok, csillagok, csíkok, sünök népgyűlése volt. A tengeri állatok öröme akkor kezdődik, mikor alapos szemle után egyenként visszadobtuk őket megint a tengerbe. @@@@

Julius 14.

@@@ Zaravecchiát a régi időkben Tenger-Fejérvárnak nevezték a magyarok. Valaha fővárosa volt Dalmátországnak és Kálmán király itt koronáztatta magát a partok és szigetek királyává. Itt fogadta szép jegyesét is, a normán Busilát, szicíliai I. Roger ur leányát. Szép kép lehetett, mikor a sárkányorru normán gályák Tenger-Fejérvár alá érkeztek, melynek tornyain az Árpádok standárjait lobogtatta a tramontana. Látom a sárgahaju, piros arcu nemes normán kalózokat, a mint első ízben farkasszemet néznek a barna arcu turániai lovas urakkal. A normánok szürke szemében a szicíliai nap, a magyarok dióbarna szemében az alföldi nap tüze szikrázott. Mikor az első tengerész kezét fogott az első lovassal, egymás kézszorításában megéreztek az acélos erőt, mely utat vágott egy-egy nemzetnek idegen néplabirintusokon keresztül. Aztán megharsantak a réztrombiták és megszegtak a kürtök : a vezérgálya palánkjáról egy női alak lép partra. Lenszinü hajában arany abroncs tündöklök ; bíbor köntöse merev redőkben hullámszik az alakja körül ; a cipellője arany. A termete magas, karcsu és izmos, mint az acélpengé ; a kalózok leányának tekintete kemény és nyugodt, mint a sólyomé ; az arca azonban rózsás és tiszta, mint az éjszakai gyermeké. Egy tigriskoponyájú, hajlott orru, parázsszemű férfira esik tekintete és ekkor a gyermekleány szívéből forró vérhullám szökik a fehér arcába . . . Légy üdvöz, magyar földön, ifjú királyné ! @@@@

@@@ Tenger-Fejérvár ma igen rongyos kis falu. A riván egypár fehérre meszelt emeletes házikó unatkozik, a házsor mögött rengeteg kórákás terület el, melynek oduiban, rommá lett hajdani paloták pincéiben, földhöz ragadt szegény emberek tanyáznak. A velencések dulták fel a tizenkettedik században és azóta se tudott többet talpra állani a város. @@@@

Étermászányi,
int azt, mely
ok, csillagok,
alapos szemle

Julius 14

arok. Valaha
rtok és szige-
r ur leányát.
keztek, mely-
zahaju, piros
arcu turániai
na szemében
assal, egymás
etnek idegen
k a kürtök:
abroncs tűn-
arany. A ter-
tete kemény
gyermeké.
a gyermek-
földön, ifju

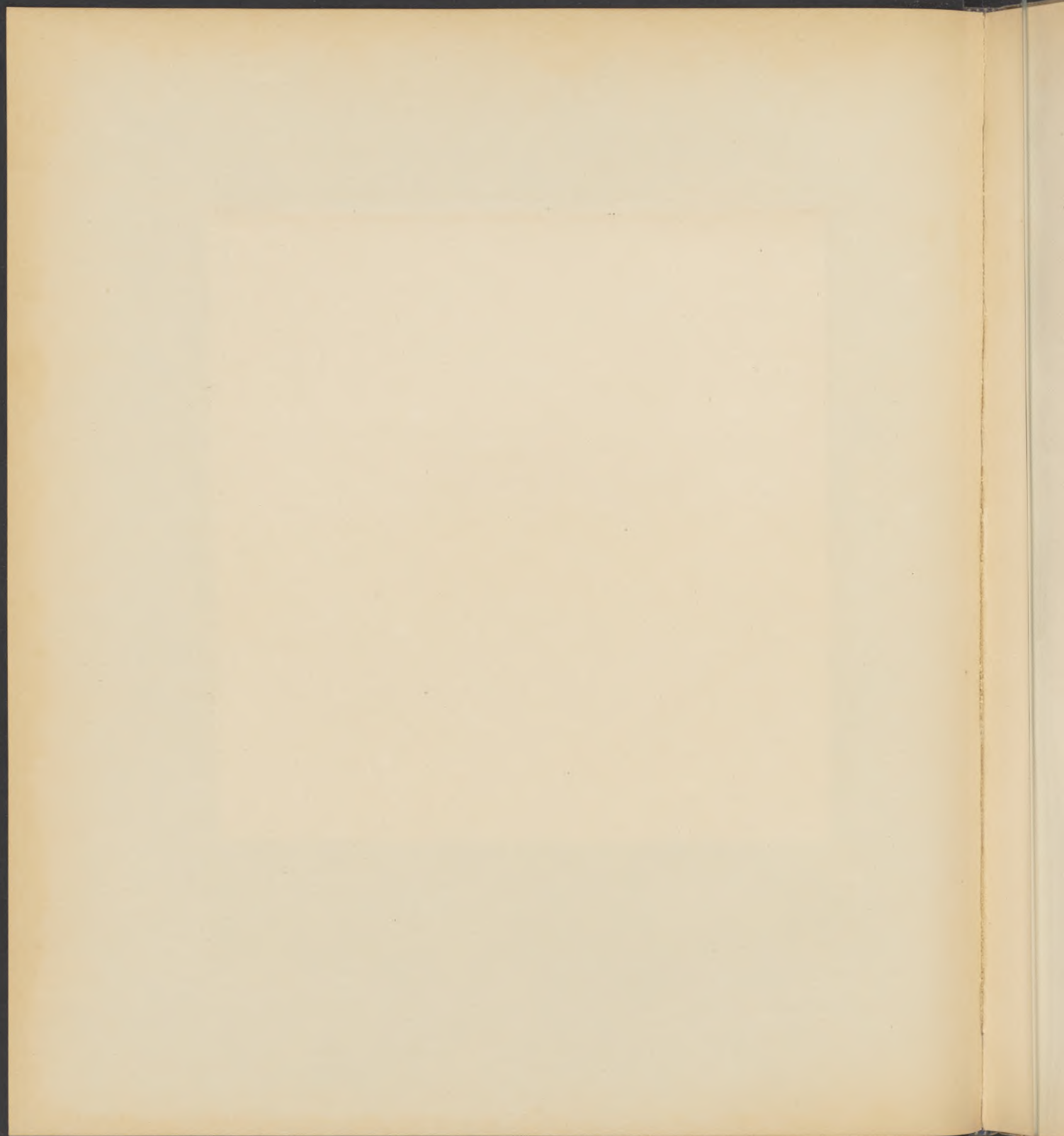
zelt emeletes
rommá lett
cések dulták
~~~~~

Busila

DUDITS ANDOR SZÉNRAJZA

~~~~~ Mivel ünnep volt, elmentünk a templomba, hol már javában folyt az istentisztelet. Cézárt rábíztuk az ajtóban ülő béna koldusra, a mi sehogy sem tetszett neki. (Az uszkar-
ujabban annyira elkényesedett, hogy talán már Dalmátország kormányzójának társaságát
is keveselné. . .) ~~~~~

Mendlik Oszkár festménye.

~~~~~ — Hogyan hívják magyarul a cikádát? ~~~~~

~~~~~ — Kabócának. ~~~~~

~~~~~ — Fogtam a parton egy szép kabócát. Akkora, mint egy hőscincér. ~~~~~

~~~~~ — Jól van, de most ne fecsegi. ~~~~~

~~~~~ Valami éles cirpelés, már inkább fülhasító sercegés járja át a templomot. Olyanféle gyűlöletes nesz, mintha kicsorbult baltát köszörülné valaki. Az egész ájtatos gyülekezet haragos pillantásokat vet felénk, a pap is megfordul az oltár mellett, az arca rákvörös a felháborodástól. Oldalba taszítom a gyereket. ~~~~~

~~~~~ — Mit művelsz, boldogtalan? ~~~~~

~~~~~ — Nem én, hanem a kabóca... A zsebemben van, egy gyufaskatulyában... ~~~~~

~~~~~ Az árva bogár a maga nyelvén dicsérte teremtőjét. ~~~~~

~~~~~ — Azonnal kiviszed a templomból! ~~~~~

~~~~~ A fiu kioson. A gyors elégtétel, melyet a megbotránykozott hívóknak adtunk, láthatólag megengesztelte szívüket. Békülékenyen mosolyogtak felénk, mintha azt akarnák mondani: Hjah, ilyenek a gyerekek! ~~~~~

~~~~~ A zivatar előbb ért véget mint a szent mise, és nekünk feltűnt, hogy a jelenlevő férfiakon egyszerre valami különös türelmetlenség vett erőt. Összesugtak, majd csapatosan kiosontak a templomból. Végül már csak egy pár öreg asszonynak és nekünk misézett a pap. De az emésztő és titokzatos türelmetlenség, mely az embereket valami ismeretlen hely felé vonzotta, láthatólag hatalmába kerítette a tisztelendő urat is. A mise lázas tempóban vágatott az Ite missa est felé. ~~~~~

~~~~~ A fiatal urat és Cézárt a kikötőben láttuk viszont. A móló feketéllett a horgászó

emberektől — az egész egyházi gyülekezet ott volt! — és a keresztfiam is kivetette a zsinórját.~~~~~

~~~~~ — Annyi iszap-ángolna van itt, hogy csuda! — mondta a halászláztól lángolva.~

~~~~~ Sok ember kezében tényleg ott kigyózkodott a karcsu hal. Az ember sokáig járhatja a tengert, a nélkül hogy iszap-ángolnát látna. Ha zeng az ég, akkor azonban tömegesen megy horogra. Hogy mért van így, azt nem tudom. Shakespere, a ki mindenről birt tudomással, az ángolnának ezt a sajátságát is ismerhette, mert úgy emlékszem, hogy egyik művében ilyesmit mond: Felzendültek mind, mint mennydörgésre az ángolnafészek.~~~~~

~~~~~ Magam is elhozattam Zepevel a horgomat és mikor kivetettem, a szomszédom személyében megismertem a miséző papot, a ki most komolyan és odaadóan fogta az ólmos zsinórja végét. ~~~~~

~~~~~ A komám azalatt lefotografált egy barna arcú, fehérfogu leányt. A nevét beirta a jegyzőkönyvébe, hogy majd küld neki a kész képekből. Egy halászember is megkérte, hogy fotografálja le és ekkor a mólón festői csoportokba állottak a megörökitésre áhító ifjak és vénék. Az aggastyánok bölcs és nyájas arcot csináltak, az ifjak pedig daliásan a csipőjükre támasztották a kezüket, vagy evezőt vettek a vállukra és elszántan tekintettek a kodakba. Mikor a komám megpillantott egy szomszédos ház előtt egy igen kövér hölgyet, a ki fehér hálórékli és felsütött haját viselt és izgatottan tipegett fel-alá, megkönyörült rajta is és feléje irányította a gépet. A hölgy ekkor kedvesen összecsucsörítette a száját. Ángolnát azonban egyet se fogtam. ~~~~~

~~~~~ Mint mindig, ha szárazföldön jártunk, hamar megint a Sirályra kívánczoltunk. A kutteren meginterpelláltam a komát. ~~~~~

~~~~~ — Minek az ördögbe pocsékoltál el annyi fotografáló lemezt? ~~~~~

~~~~~ — Nem is volt velem film. Zepe a hajón felejtette a dobozt. ~~~~~

~~~~~ Vaktöltéssel fotografált. ~~~~~

~~~~~ — Minek jegyezted fel a tenger sok címet? ~~~~~

~~~~~ — Majd küldök nekik képes levelező-lapokat Budapestről, a Lánchid és az új országház képével. . . ~~~~~

~~~~~ Tonio a tapasztalt tengeri farkas fölényével biztatott minket, hogy ezen a vidéken pontban tizenegykor megered a levante, az iziben kivisz minket a csatornából. Mialatt mi epedve néztünk éjszak felé, hogy jön-e már a Tonio szele, pontban tizenegykor délen elhomályosult a tenger tükre és programmon kívül megérkezett a sirokkó. Tonio erre rosszalólag csóválta a fejét, aztán belekapaszkodott az öregvitorla csigájába. Most már csak lavirozva mehettünk tovább. ~~~~~

Morter

BASCH ÁRPÁD

BASCH ÁRPÁD FESTMÉNYE
Az Athenaeum r.-t. könyvadásza

Drága gyújtó. — Polipvillázás a lagunában. — A nagylelkű pénzügy-
őrök. — Cézár babért szerez.

Julius 15.

MORTER FÖLÖTT levő fókafejű szirtek tájékán a komám megtömte a kurta angol pipáját, Tonio pedig cigarettát sodort magának. Aztán kérdőleg néztek egymásra. ~~~~~
~~~~~ Kitünt, hogy egész hajónkon nincs egy szál gyújtó. Az utolsó Emke-skatulyát a keresztfiam tette zsebre, a skatulya meg is volt nála, a gyujtókat azonban kiszórta belőle még Tenger-Fejérváron, mikor lakást készített a vallásháborító kabócának.

Nekem is nagy pipázó kedvem kerekedett. Végig zsebeltük a hajón levő összes ruhákat, Zepe ünneplőjének zsebében meg is találtuk az elvesztettnek hitt bicskámát, gyujtót azonban nem találtunk. ~~~~~

~~~~~ Fehér kis gőzös jött velünk szemben. ~~~~~

~~~~~ — Osztrák finánc! mondta a kapitány. ~~~~~

~~~~~ A koma kijelentette, hogy megállítja és tüzet kér tőle. Hogy az ember nyílt tengeren megállítson egy gőzhajót, a melynek ismétlő ágyuja és villamos fényszórója van, ezt az ötletet kissé fesztelennek találtam. ~~~~~

~~~~~ Rákurjantottunk a fináncra és szél ellen fordultunk; ő is rögtön stopolt, de csak messziről kérdezte, hogy mi bajunk. A koma Tonióval a csónakba ugrott. Mielőtt utnak indultak volna, leszalasztottam keresztfiamat a hajófenékre, hogy hozza fel az olasz bort. Volt ugyanis egy háromliteres nagy üvegben olasz borunk, afféle szentjánoskenyér izü löre, melytől már régebben szabadulni szerettünk volna. Az jó lesz a fináncnak. Még utánuk kiáltottam az indulóknak, hogy friss szárdellát is kérjenek. Az adriai finánc mind nagy halász és valószínű, hogy ez a gőzös is fel van szerelve minden halászó mesterséggel. ~~~~~

~~~~~ A csónakunk már javában trafikált a gőzőssel, mikor a keresztfiam dult arccal mászott ki a csapóajtón. ~~~~~

~~~~~ — Tévedés történt! A magyarádit adtuk oda a fináncnak olasz bor helyett! ~~~~~

~~~~~ — Hát van jó dolgod? ~~~~~

~~~~~ — A flaskák egészen egyformák, csak a dugóról lehet megismerni, hogy ki melyikben van . . . ~~~~~

~~~~~ Trombitát csináltam a tenyeremből és odaordítottam a csónaknak : Ajhó !

~~~~~ — Mi baj ? ordította vissza a koma. ~~~~~

~~~~~ — Oda ne add azt a bort a németnek ! ~~~~

~~~~~ — Már odaadtam ! ~~~~~

~~~~~ — Tyüh, a ragyogóját ! ~~~~~

~~~~~ — Mért ? ~~~~~

~~~~~ — A magyarádit adtad oda ! ~~~~~

~~~~~ Most ő mondta : Tyüh, a ragyogóját ! Fél pakli gyujtóval tért meg. Szárdellája nem volt a fináncnak.

A gőzös vidáman pöfögve állott tovább a jó magyarádi borunkkal, mi pedig méla megadással folytattuk a lavirozást. De most már legalább pipázva.

~~~~~ Mivel minden áron halászni szerettünk volna és nem volt csaléteknek való szardellánk, a tentahal után kezdtünk érdeklődni. Morter szigetén van egy lagunás öböl, Tonio állítása szerint ott csak úgy nyüzsgő a sok polip. Majd villázunk egyet-kettőt, azt felapritva a horgainkra fűzzük csaléteknek. A makrela-fajok nem harapnak bele semmi pénzért, de a nagyobb rablók nem annyira kényesek. ~~~~~

~~~~~ Az öböl előtt macskát vetettünk és a legénységre bizva a Sirályt, a lélekvesztőn beveztünk a lagunába. A vize oly sekély volt, hogy csáklázva is elmehettünk rajta. Mindenütt leláthattunk a fenékre és az egész lagunát fölverték a fantasztikus vízi növények. Közbe óriás tengeri süncsapatokat találtunk. A hol sok a sün, ott akad polip is. Ugy él köztük, mint nyul a káposztás kertben. Az ökölnyi sün együgyű fur-

fanggal teli rakja a tüskéit kavicscsal, kagylóhéjjal és mindenféle vízi limlommal, hogy meg ne lássa az ellensége, de a tentás csak rátalál. ~~~~~

~~~~~ Kétféle tentás halat ismernek erre. A nagyobbik a tulajdonképeni polip, a kisebbik a szépia. ~~~~~

~~~~~ Most egy jókora hal uszik alattunk. Mikor ráesik a csónak árnyéka, hirtelen szétválnak a teste és ötáguvá nyílik ; libbenve, mint az ernyő, leszáll a fenékre és onnan néz ránk a meredt nagy emberszemével. ~~~~~

~~~~ Polip. A lapát megmozdul és a kis szörnyeteg elveti magát s nyilsebesen besiklik a víz fenekén levő lyukba. Az ürgét vízzel, a polipot mészszel öntik ki. Előveszem az ötágu Neptun-szigonyt, egyik kampós ágára oltatlan meszet tesztek, aztán odatartom a lyuk elé. A barlang megtelik meszes vízzel és a polip nyüzsögve kuszik elő. Egy kis ügyességgel könnyen villára kapja az ember. A laguna teli van polippal ; két óra alatt vagy huszat fogunk, egy nagy kosárra válót. Sok mindent eltanultam a halászoktól, csak egyet nem : hogyan kell megölni a polipot. Ők ugyanis a fogukkal kettéharapják a fejét, aztán pöknek egyet és azt mondják : Piha ! ~~~~ Most megüti a fülünket a Tonio sipolása. A Sirályról integet nekünk, hogy

jöjjünk, de azonnal. Látjuk, hogy Zepe nyakra-főre huzza fel a vasmacskát, Tonio maga pedig belecsimpaszkodott a nagy vitorla kötelébe. Mi lelhetette azokat? ~~~~~

~~~~~ Mikor a közelükbe érünk, egy nagy fehér csónakra mutatnak, mely gyors evező-csapásokkal siet a Sirály felé. ~~~~~

~~~~~ — Szaladjunk, mert ha elcsip, végünk van! ~~~~~

~~~~~ — Tengeri rabló? — kérdi boldog rettegéssel a keresztfiam. ~~~~~

~~~~~ — Finánc! ~~~~~

~~~~~ — Hát aztán? ~~~~~

~~~~~ — Ha elcsipnek, akkor lefoglalják a hajónkat. ~~~~~

~~~~~ — Le ám az eszedet! Mért foglalnák? ~~~~~

~~~~~ — Mert haltolvajok vagyunk! ~~~~~

~~~~~ — Megbolondultatok? A tengeren szabad a halászat! ~~~~~

~~~~~ — Szabad ám horoggal, de nem szigonynyal. A poliphalászatot bérbe adják ebben az öbölben és a finánc úgy üldözi a halorzót, akár a csempészt. ~~~~~

~~~~~ — És ezt most mondjátok? — kérdem dühösen. ~~~~~

~~~~~ — Én azt hittem, hogy az urak tudták! — védekezik Tonio. ~~~~~

~~~~~ Beszüntettük a készülődést és vegyes érzelmek közepett vártuk a sietve közeledő ellenséget. A csáklójuk csakhamar belekapaszkodott a Sirály korlátjába. ~~~~~

~~~~~ — A főbiztos ur tisztelteti az urakat, friss szárdellát és egy kis fűgét küld a kitünő magyar borért. . . . ~~~~~

~~~~~ Jókora csomó eziüstragyogásu halat és egy nagy kosárral fűgét hoztak. ~~~~~

~~~~~ A mi veleszületett ellenséges érzület van a magyar ember szívében a fináncsal szemben, az iziben megenyhült. Ime, a fináncnak is van lelke! Meg is fogadtuk magunkban, hogy ezentul csak pénzügyőr uraknak fogjuk őket nevezni. ~~~~~

~~~~~ Mikor a pénzügyőr urak eltávoztak, estebédhez ültünk. Egyszerre hangos lett a tenger sok sebesen pergő asszonyi nyelvtől. Kápri szigete felől — a dalmátországi Kápriról beszélek! — nagy bárka közeledett, a bárka telve volt beszédes asszonynéppel. Fekete ünneplőben voltak valamennyien, bucsura készültek Morterbe. Vannak vállalkozók, kik ünnepnapokon a szigetlakó népet átfuvarozzák a templomokba. Őt krajcárt fizet mindegyik, de azért eveznie is muszáj, míg a hajótulajdonos a kormány mellett pipázgat. ~~~~~

~~~~~ — Hopp! Ezekre rásózzuk a sok polipunkat! ~~~~~

~~~~~ Ez szerencsés megoldás volt. Mi ugy tapasztaltuk, hogy halat fogni nem olyan nehéz dolog, mint tudni a halon. Odaszólitottuk a bárkát és beleöntöttük a sok nyüzsgő tentást. Az asszonyok igen megörültek az ajándéknak és még hangosabb terefere és vihogás közepett eveztek tovább. ~~~~~

~~~~~ Török kávénál tartottunk, mikor dühös kutyaugatás ütötte meg a fülünket. ~~~~~

~~~~~ A közeli part sziklái közt mocskos kuvasz szalad fel-alá nagy haragosan, mintha keresné a hozzánk vezető utat. Cézár ekkor tüstént abbahagyta a lakmározást, felágaskodott a kormányfödélzet korlátjára és buzgó kötelességtudással ugatott vissza. Odakünn a másik, mikor észrevette, hogy kutya is van a Sirályon, valósággal extázisba jött. Szükölt, kaparászott, most már nem is csaholt, csak úgy vonyított belőle a bős harci kedv. Cézárt ez a kihívó magaviselet mértéktelenül felháborította. A jogos haragtól remegve futott a hajó orrától a faráig meg vissza, keresve a partra vezető utat. ~~~~~

~~~~~ Végre is megsajnáltuk — szegény már olyan régóta nem verekedhetett! — és a vízbe dobtuk. Magasra emelt orral uszott partra az új argonauta, a ki nem arany gyapjuért, hanem aranyból is drágább dicsőségért lángolva hasította a tenger vizét. A partvédő kuvasz boldog türelmetlenséggel várta, üvöltve a kárörömtől. ~~~~~

~~~~~ Tüstént összecsaptak és néhány percig egyebet sem láttunk, mint egy veszett sebességgel forgó és morgó szörgombolyagot. Mire szétváltak, a mortar eb sivitva és sántítva szaladt meg. Cézár a szokása szerint még rövid hallalít ugatott, aztán engedett a hívó fütyünknek és visszauszott a Sirályhoz. A födélzeten mindenkit bevizezett, mivel mindenáron végig akarta nyalni hol egyikünk, hol másikunk arcát. ~~~~~

~~~~~ Mire feljött a hold, a keresztfiam már ökölbe szorított kezekkel aludt az öregvitorla tövében. Előkerestük a naplóját és abban a mai nap legfontosabb eseményét a következő aforizma alakjában találtuk megörökítve: »Magyar kutya erősebb mint horvát kutya.« ~

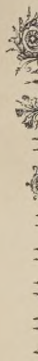

Sebenico

Sebenico (Zadar) - 1870
da Alessandro F. J. Mazzanti

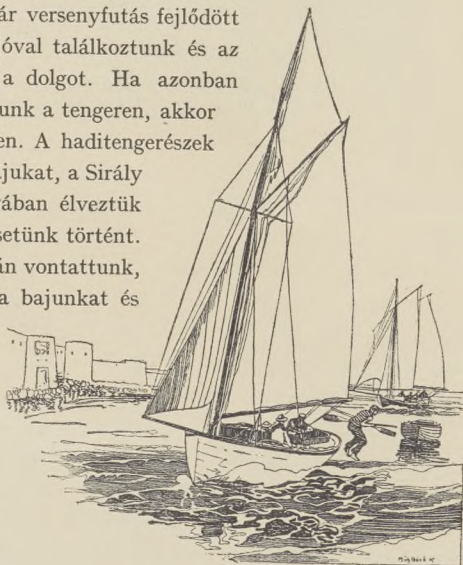

Győzelmünk a cs. és kir. haditengerészet fölött. — Tonio követi Marcus Curtius példáját. — Az elegáns kikötés elmélete. — Viszontlátjuk a generálist. — Az arbei cápa tragédiája. — Néhány szó Szebenikéről. — A nagyhorvát állameszme belső vonatkozása a lármához.

FSZEBENIKÓI SZIKLACSATORNÁT, mely a nyílt tengerből a kikötő medencéjébe vezet, a S.-Nicolo citadella zárja el. Falait a tenger hullámai mossák, kapuja fölött — a keresztíam nem csekély bosszuságára — ott van a gyülölt velencei oroslán. A velencés időkben oly fontosnak tartották a várat, hogy a parancsnok-nobilenek halálbüntetés terhe alatt nem volt szabad elhagyni falait. A mostani parancsnokot, a ki ő felsége vitéz haditengerészetének egyik tisztje, nem kötelezi már a kemény törvény. Erről meggyőződhattunk a magunk szemével, mert mikor a Sirály jó széllel beszaladt a csatornába, a citadella kapuja előtt éppen egy kétvitorlás canoet indítottak el, melyben a parancsnok ült többed magával. ~~~~~

~~~~~ Jóformán észre se vettük még és már versenyfutás fejlődött a két vitorlás között. Ha utunkon gőzhajóval találkoztunk és az játszva hagyott el minket, fel se vettük a dolgot. Ha azonban valahol valami repülő vászonrongyot találtunk a tengeren, akkor iziben lázas izgalom vett erőt a legénységen. A haditengerészek evezőkkel is szoritották előre könnyű bárkájukat, a Sirály azonban játszva elhagyta őket. Még javában élveztük diadalmamorunkat, mikor szégyenletes balesetünk történt. A kis csónakunk kötele, melyet magunk után vontattunk, eloldódott. A haditengerészek észrevették a bajunkat és nevetve az evezőik után kaptak. Ha visszafordulunk a csónakért, akkor bizony elhagynak minket. Tonio ekkor a Sirály becsülete érdekében egy antik tetre határozta magát. Levetette a kabátját, a hóna alá fogta a csónak két evezőjét és belevetette magát a vízbe. Mi meg diadalmasan folytattuk utunkat.

Jó ideig kellett usznia a derék Tonionak, aztán még egy óráig a lapátokat kellett forgatnia, hogy bejusson a kikötőbe, de a kutter becsülete meg volt mentve. ~~~~ A mólón ugynevezett elegáns kikötést rendeztünk az összecsdült kíváncsiak tiszteletére. Az elegáns kikötés annyiban van, hogy az ember duzzadó vitorlákkal, örülteként nekikormányoz a kőgátnak, mintha meg sem akarna állani

a vásárcsarnok közepéig. Mikor a kutter orra már csak két méternyire van a mólótól és az avatatlanok szívét vad rémület nyilalja át, akkor a kormányos egész testével neki veti magát a rudnak, a hajó hirtelen megfordul a maga tengelye körül, mialatt az öregvitorla vászon-niagara alakjában a fődélzetre zuhan. Az elegáns kikötés fölötté hatásos látványosság. Egy hibája mégis van. Ha a kormány valahogyan megtagadná a szolgálatot, akkor a kutter szilánkokra török, mint a falhoz vágott husvéti tojás. ~~~~~ ~~~~ Lelkiismeretes kormányos tehát csak oly esetben köt ki elegánsan, ha csinos hölgyek állanak a mólón. Ez az eset pedig fennforgott Szebenikóban. ~~~~~

~~~~~ Mikor partra szállottunk, egy tetőtől talpig szénporos atyafi fogadott minket. A fekete ábrázatából kiragyogó két szeme ugyan ismerős volt előttünk, de azért egész társaságunkból csak az egy Cézár ismerte meg benne a sánta generálist. A kutya hangos örömsaholással köszöntötte a Sirály tékozló fiát. ~~~~~

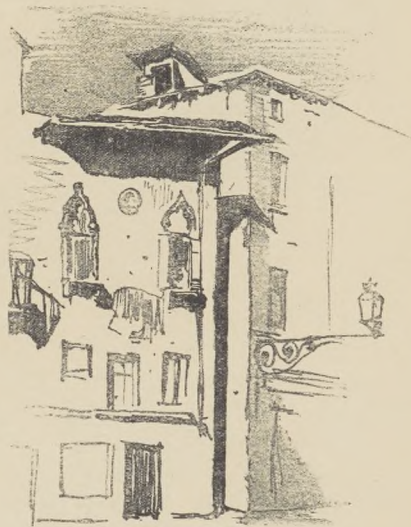

@@@ A generális mindjárt ott a parton elmondta nekünk és az összecsdült sokaságnak életpályájának nevezetes fordulását, melynek a szebenikói viszontlátást köszönhetjük. Még csak másfél napja hordta a szemet a kikötőben dolgozó cs. és kir. kotrónak és bár munka közben aligha erőltette meg magát, mégis sikerült magát úgy bekormoznia, hogy szilvamikuláshoz hasonlított. Tőlünk tudvalevőleg azért szakadt el Arbeban, mert pénzre és dicsőségre éhesen felcsapott cápamutogatónak. Mindjárt egy végzetes ballépéssel kezdte meg pályáját. Mindenképpen az abbaziai fürdővendégeknek akarta mutogatni a cápát, mely ifjonti könnyelműségében az arbei tonhalászok hálójába tolakodott. A tengeri fürdők igazgatói azonban nem kedvelik az ilyen természetrajzi látványosságokat, melyek alkalmasak arra, hogy komor sejtelmeket ébresztszenek az uszóházak vendégei lelkében. Megrágalmazták tehát a generális cápáját, hogy ártalmatlan fürészhal, őt magát pedig csendőrfedezet mellett átküldték Fiuméba. Ott meg valami kényes orru hatáságnak nem tetszett a cápa szaga — az őt napig szárazon utazó haltól nem lehet megkövetelni, hogy ibolyaillata legyen! — és elpusztította. Így veszett kárba a generális igyekezete, hogy előmozdítsa a szárazföldi emberiség művelődését és így veszett kárba a két forint ötven krajcáros tőkéje is, mert annyiért vette meg a cápát. Szebenikóba egyébként tegnap érkezett a gőzkotrót tápláló tenderrel. ~~~~~

@@@ Nagyon a lelkünkre tudott beszélni és azért heti kilenc forint bér fejében visszafogadtuk a Sirályra. Feltételül szabtuk ugyan, hogy előbb ki kell mosakodnia a szénporból, erre a pontra vonatkozólag azonban később bizonyos méltányos engedményeket kellett tennünk. . . ~~~~~

@@@ A szebenikói öbölnek olyan a formája mint a kanálnak. A tengerről meredek sziklák közé ékelt szorosba jut a hajó, ez a kanál nyele; a meritője a tágas belső öböl. Ez a kikötő, melynek építőmestere, miként minden dalmát révé, maga a tengerek ura volt, akkora, hogy macskát vethetnének benne a világ összes páncélos-hajói. Szebenikó városa velencei fellegvárakkal koronázott hegyek lejtőjén terül el. Színeiben, melyek az özönvíz előtti óriás állatok korhadó csontjainak sárgásbarna színére emlékeztetnek, Genovára hasonlít. @@

@@@ A városnak majd minden utcája lépcsős és éppen csak olyan széles, hogy két átlagos termetű ember elhaladhat egymás mellett. A város valamikor rohamosan fejlődött és mivel nem tudtak tágitani a hatalmas

várfalak szük örvén, úgy segítettek magukon, hogy egymás nyakába és egymás hátára építették házaikat. A város úgy kidagadt a falai közül, mint a vadméhfészek az odvas fából. @@
 @@@ A gyerekünk jó ideig hiába kereste itt a Zara vecchiából idemenekült nemeseket. Az ósdi palazzok cimeres erkélyein ingujjra vetkőzött horvát atyafiak pipázgatnak. Végül mégis megcsipett egyet a keresett nemesemberek közül, egy fiatal contet, lenn a kikötőben.

A conte rögtön a megérkezésünk után nyakrafőre felszerelte a riván macskázó kis vitorlását. A tengerparti urak többnyire úgy vannak a yachtjaikkal, mint a szárazföldi ember a nyaralójával: mihelyest megszerezte nagy áldozatok árán, mindjárt rá is un és azon töri a fejét, hogyan adhatna túl rajta. Ha azonban idegen yacht érkezik a kikötőbe, akkor valami lelki reflex következtében minden hajótulajdonosban újra lángot vet az alvó sportszenvedély. Lázassággal szerelik a hónapok óta békén pihenő hajókat és az öböl csakhamar megélénkül a sok teknőtől, mely duzzadó vászonnal cikázik fel-alá. @@@@

As Athenazum

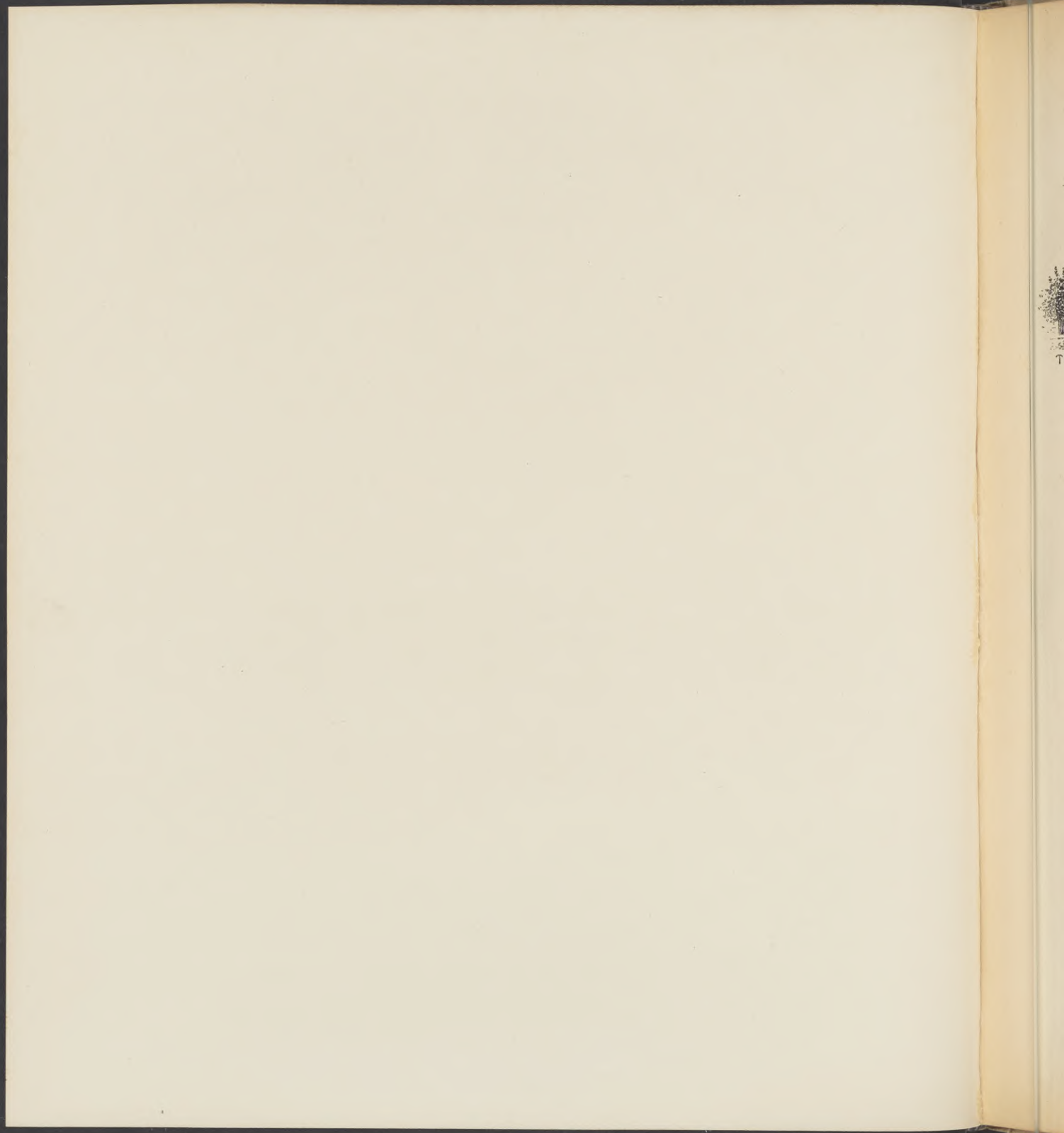

Az Athenaeum r.-t. könyomása

BASCH ÁRPÁD

TRAU

VII.

Kirándulás a középkorba. — A középkorban Mayer kisasszonynyal találkozunk. — Mayer kerületi kapitány ur, ugysis mint festő. — Először halljuk Paziga Coriolán gróf nevét. — Éjjeli szerenád. — Velencei éjt rendezünk, mely alkalommal Zepe franciául beszél. — Flirt és bóra. — Megmentjük Cézár életét. — A velencei éjt gyászos hajnal követi. — Gyors bucsuzás. — A grammofon hattyúdala.

Julius 18.

TRAU RAUBA ÉRKEZTÜNK! A jókedvűen portyázó Sirályt egyszerre csendes megilletődés fogta el, mikor a partról tömör, karcsú és a kortól megbarnult falú várkastély köszöntötte vitorláit. A Camerlengo-vár. A kastély tövében áll a kétezer éves Trau, a legendás Tragurion, melynek Doré sötét és szárnyaló fantáziájával mintázott várbástyáit zöldesfekete folyondár és aranypatinás mesék futják be.~~~~~
~~~~~ Van egy skandináv mese, mely gyerekkoromban szívdobogást okozott nekem. A mese modern hőse köcsöskalappal a fején és paraplival a hóna alatt valami varázslatos csapóajtón át váratlanul visszapottyant a legsötétebb középkorba. Barna, enyhe éjszakán pityókásan botorkál a középkori város hepe-hupás utcáin, messziről hallja a toronyőrök énekét, majd bekukkant a csapszék ólomkarikás ablakain, hol pislogó mécses mellett gótikus korhelyek ülnek a cinkupák előtt. . . ~~~~~
~~~~~ Trau városa ilyen kőbe vésett mese. A mesés vágy, mely gyerekkorom óta a letűnt középkor után epesztett, váratlanul kielégítést nyert, mikor a vízi kapun át beléptem a városba, melyben nincs egy háromszáz esztendősnél fiatalabb épület. Az ujkor géniuszának hódító útja valahogyan elkerülte a félreeső kis szigetvárost. Itt még nem igen tudják, hogy mozog a föld, még nem fedezték fel Amerikát, még nem küzdötték végig a nagy forradalmakat. Ime a mumiává aszott mult, mely máig sem tud a maga haláláról, hanem furcsa vampiréletet él ősrégi házak és szűkmellű utcák közt, a tündöklő szépségű dóm tövében. ~~~~~
~~~~~ A nyirkos boltokban, hová évszázadok óta nem sütött a szabadság napja, vézna, békés, áhitatos emberek üzik-füzik egyhangú mesterségüket. A házak homályában fakó, csendes asszonykák motoszkálnak. És nem tudnak róla, hogy Bua szigetén tul tizezer lóerővel vágat az oceanjáró ujkor. Ha néha napján cirkáló torpedónaszád vagy fiemei kiránduló gőzös téved az iszapos kikötőbe, akkor a sitergő-tülkölő anakronizmus valóságos szív-fájdalmat okoz az embernek. . . ~~~~~

Julius 19.

~~~~~ A néma piazzán, melynek a napfényben izzó köveire szinte kísérteties fekete árnyékot vet a dóm tornya, ma egyszerre ritmikusan megkoppant a huszadik század, egypár igen jól szabott fehér női cipő alakjában. Bájos és rikoltó anakronizmuszként egy piros ruhás hölgy fordul be a loggián. Ez Mayer kisasszony Stainzból. ~~~~~

~~~~~ Mit keres Mayer kisasszony a középkorban? Nem a maga jószántából jött, hanem az édesapja csalta el, két kis öcscsével együtt. Az édesapja kerületi kapitány és őt is, mint annyi más költői hajlamú németet, a ki betéve tudja Mignon dalát, epedő vágy vonzza a narancsvirágos délvidék felé. Trau olcsó hely és a kerületi kapitány itt zavartalanul hódolhat ifjúkori szerelmének, a festőművészetnek. A kerületi kapitány ur télen át okos, rendszerető és hivatalos méltóságára büszke bürokrata, a nyári vakáció idején azonban széles karimájú kalapot visel, szívét pedig fantasztikus és csillogó művészálmok hevítik... Reggel a traui piazzán ül, délután a kerek vártorony tövében és fest. A képei nem jók, nem is nagyon rosszak, hanem szakasztott olyanok, minőket egy kerületi kapitánytól vár az ember. Valahányszor új munkába kezd, mindig egy megdöbbenően merész és elragadóan szép kompozíció terve lelkesíti; minél tovább halad azonban a munka, annál banálisabb, laposabb és édeskésebb kép lesz belőle. A képeket egy lángelme tervezi és egy kerületi kapitány festi meg. Ha az ember két lépésről nézi a kész vásznat, esküt tenne rá, hogy részletfízetésre vett olajnyomat. ~~~~~ A szépség ideálja, az erő, a tűz, a merészség, mely békóit rázza Mayer ur lelkében, egyszer mégis szárnyra kelt, még pedig ott, a hol a kerületi kapitány ur talán legkevésbé

várta : a leánya bölcsőjében. Ez a pompás és telivér leány ugy kering a Mayer-család fölött, mint a tündöklő tollú ragadozó madár a homoksivatag fölött. A mi rendkívüli volt a családban, azt mind magával vitte ; a mi közönséges volt, azt otthagytá. Maga a büszkeség, az elszántság, az uralomvágy. Ugy járkál Trau nyirkos és fakó utcáin, mint ketrecében a fekete párdúc. Vagy inkább mint a számüzött királyné, ki epedve várja a napot, mikor újból magára veheti fejedelmi pompáját és kedve szerint éreztetheti megvetését megunt környezetével . . .

~~~~~ Azt hiszem, hogy Herta kisasszony — ez a Mayer-család női solymának neve — évek óta fokozódó türelmetlenséggel várta már a nagy csudát, mely őt ki fogja ragadni a kispolgári élet iszapjából. Két héttel a Sirály megérkezése előtt tényleg be is következett a nagy csoda. Egy fiatal gróf érkezett Trauba a raguzai hajón. Paziga Coriolán volt a gróf neve, ha ugyan szabad a dalmát conte szót grófra fordítani, a mint hogy nem szabad. A gróf neve benn ragyogott a velencei nemesek aranykönyvében, birtokai a kattarói öbölben terültek el, kastélya az Ombla-völgyben feküdt. Suner-yachtja is volt, melyet Bradamantenak nevezett. ~~~~~

~~~~~ Coriolán és Herta negyvennyolc óra alatt már jegyben jártak. A gróf aztán homlokon csókolta a menyasszonyát és haza utazott a családjához, hogy kellő előkészületeket tegyen az esküvőhöz, melyet családi hagyományai szerint feudális pompával akart megünnepelni. . .

~~~~~ Mindezt magától a Mayer-családtól tudtuk meg. Mert egy órával a megérkezésünk után a keresztfiam már megbarátkozott a kis Mayer-fiukkal, délután a kerületi kapitány ur engem már elkauzolt a dóm sekrestyéjébe, hol a IV. Béla koronázási köpenyegéből készült püspöki süveget és a király által ajándékozott Szent Márton képet őrzik. Este pedig a komám már együtt sétált Herta kisasszonynyal a riván. . . ~~~~~

~~~~~ Herta kisasszony végignézte bevonulásunkat a belső kikötőbe. Láttá a matrózainkat, a mint kizárólag csak kikötői használatra szánt udvariassággal piros szőnyeget teritettek a ránk várakozó kis csónak ülésére és a mint sapkával a kezükben várták további parancsainkat. Azt hiszem, a jobbágyi hódolatnak ez a hazug gesztusa, melyet Herta kisasszonynak fájdalmasan kellett nélkülöznie eddigi életében, rokonszenves érdeklődést ébresztett fel benne a Sirály utasai iránt. ~~~~~

Julius 20.

~~~~~ Még az éjjel szerenádott hoztunk neki. A zenei hódolatunk nem is annyira a szép nőnek szólt, hanem a művészi motivumnak, melyet benne és környezetében felfedeztünk. Herta mindjárt a dómter mögött lakott, egy nagyon keskeny közben, a kortól megszürcült kis palazzóban. A langyos éjszaka teli volt erős illatokkal, a városban mindenki aludt, mi négyen Tonióval és Zepével gummitalpu cipőinken lopódtunk a piazzán végig. Tonio, a kinek minden csepp vére muzsikális, először egy szép Schubert-dalt énekelt, persze olasz

szöveggel, aztán az »O je Caruli«-ba kezdett. A hetyke krakéler nótához az öreg Zepe verte a tamburint, a kezével, a könyökével meg a térdével, miként dukál. Szinte vártuk, hogy mikor üt már rajtunk a féltékeny vetélytárs. ~~~~~

~~~~~ Ma reggel a fürdőben találkoztunk hölgyünkkel, Bua szigetének partján, ezer apró rákocska társaságában. A jó vélemény, melyet ő nagysága külső előnyeiről már megalkottunk magunknak, ezuttal még biztosabb támasztó pontokat nyert. ~

~~~~~ Herta kisasszony azt mondta, hogy sokat hallott már a magyar csalogánynak, Blaha Lujzának énekéről és mivel volt a Sirályon egy grammofoonunk, hozzá több pompás Blaha-lemezünk, elhatároztuk, hogy ma este velencei éjt fogunk rendezni a traui kikötőben. ~~~~~

Julius 21.

~~~~~ Be kell számolnom a velencei éj eseményeivel, pedig jobban szeretném, ha másról beszélhetnék. ~~~~~

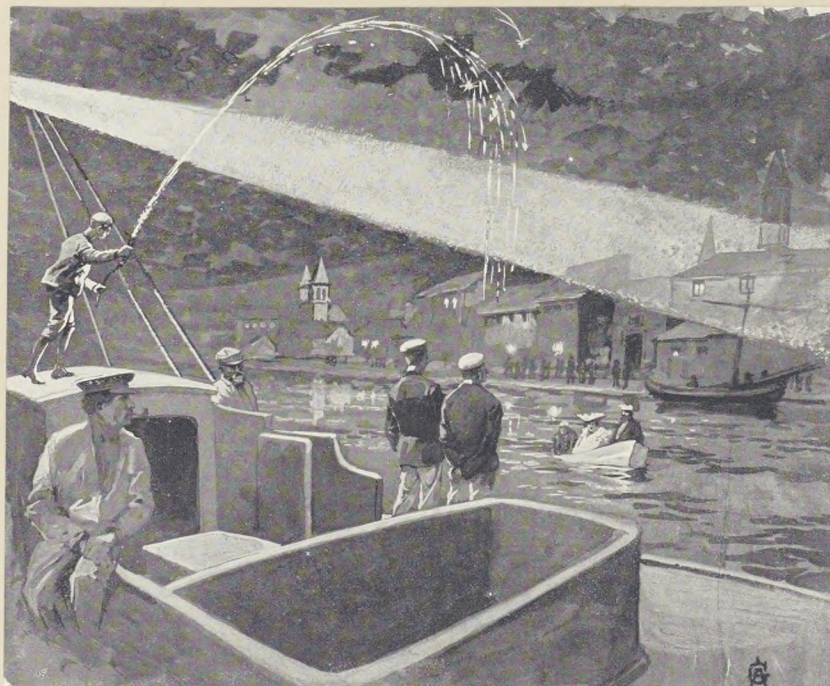
~~~~~ Az ünnep nagyon szépen kezdődött. Hat japán

papírlámpás bűvös fényt árasztott a fedélzetre, inelyet friss galylyal és azzal a bizonyos piros szőnyeggel ékesítettünk. A Sirály nagy acetilénlámpása fényszóróvá lett és vakító világosságot vetett hol a kikötőben horgonyzó két trabakolóra, hol meg a vár régi kapujára. Mikor Mayerék kiléptek a kapun, akkor a keresztfiam háromszor belefujt a torpedósipjába. Mikor a fedélzetre léptek, rakétát eregetett a csillagos ég felé. ~~~~~

~~~~~ Mi fehér nyakkendőt viseltünk az aranygombos jachtkabáthoz, ő nagysága fehér ruhában és csipkés kalappal jelent meg, a kerületi kapitány ur pedig magára vette a smoking-ját meg a fehér mellényét. Kölcsönösen elbájoztuk egymást az eleganciánkkal. ~~~~~

~~~~~ Blaha Lujza asszony elénekelt a »Nagypénteken mossa holló a fiát« nótáját ; édesen csattogó hangja fölébresztette a folyondáros várfa alvó visszhangját. Trau apraja-nagyja mind kicsődült a rivára. ~~~~~

~~~~~ Herta kisasszony, a kit láthatólag mámorossá tett a tudat, hogy ő a fényes ünnep uralkodó központja, tündökölni és szikrázni kezdett, mint az oxigénbe dobott parázs. Azt mondta, mesés élvezet volna most kivitorlázni a csillagos éjszakába. Mikor Tonioval megbeszéltem az időjárás valószínű eshetőségeit, ő tudós ráncokba szedte homlokát és azt mondta, hogy a most fuvó tramontana éppen csak a Zirona szigetéig fog eltartani, azután szélsendbe jutunk és Isten tudja, mikorra cihelődünk megint vissza. . . . ~~~~~
~~~~~ Sebaj! Visszajövünk holnap, vagy akár holnapután! Tonio kissé fanyar arccal szedte fel a vasmacskát, Zepe azonban, mikor az öreg vitorlához

küldtem, mély meghajlással, de fagyos udvariasság hangján azt mondta, hogy ez nem az ő dolga, mivel ő a Sirály chef de cuisine-je. ~~~~~

~~~~~ Ez azt jelentette, hogy holtrészeg. ~~~~~

~~~~~ Jó széllel mentünk ki a Ciprián-fokig. A nagy Adria felől keményen kezdett fujni az éjszaki szél és a Sirály hosszú és lágy szarvasugrásokkal törtetett előre. Magam Mayer urral és a fiukkal a kormányfödélzeten ültem. A kerületi kapitány ur, a kinek egy tengerészsapkát adtam kölcsön, a wörthi tavon szerzett tapasztalatai alapján jóakaróan bírálgatta a vitorlás manőverjeinket. Zepe állandóan mellettünk volt és ünnepélyes ábrázattal töltögetett a poharainkba. A félig üres üvegekkel eltűnt a csapóajtón, a honnan meglepően rövid idő múltán teli palackkal és még részegebben tért vissza. ~~~~~

~~~~~ Herta kisasszony a komámmal a hajó orrára vonult és onnan nézte a csillagokat. Nem hallgathatom el, hogy Herta kisasszony már az ismeretségünk első pillanatától fogva nagyon is kitüntette a komámat, míg velem meglehetősen félvállról beszélt. ~~~~~

~~~~~ — Nem fárasztja az ön lelkét az örökös bolyongás? — kérdezte ott elől Herta kisasszony a komámtól. ~~~~~

~~~~~ — Hiszen én nem bolyongok örökösen, csak nyáron szoktam utazgatni, — válaszolt a koma. ~~~~~

~~~~~ — Nem kívánczozott még soha egy csendes, édes otthon után? — faggatta tovább a kisasszony. ~~~~~

~~~~~ — De hiszen nekem van otthonom, — mondta ábrándosan a komám, — ha nem is nevezhető csendesnek, mert a gyerekek ugyancsak hangosan vannak. ~~~~~

~~~~~ — Micsoda? Hát maga házas ember? — kérdezte meghökkenve a hölgy. ~~~~~

~~~~~ — Hiszen ismeri a fiamat is... Itt van a hajón. ~~~~~

~~~~ — Én azt hittem, hogy a barátja fia! ~~~~~

~~~~ — Annak csak keresztfia... Ő legényember. ~~~~~

~~~~ — Ő legényember!? ~~~~~

~~~~ Ott elől hosszú és kinos szünet támadt. A szünet — mi tagadás benne? — valami kellemes önérzet töltötte el, mintha elégtételt nyertem volna egy rajtam esett véres sértésért. Két perc múlva Herta kisasszony már megjelent a kormányfödélzeten. Alkalmasint úgy

Margitay Tibor festménye.

vélekedett, hogy nincs annak semmi értelme, hogy menyasszony létére egy házas ember társaságában nézze a csillagokat. És ebben teljesen igaza volt. Leült az édesapja mellé és egy komoly és bocsánatkérő pillantást vetett felém. Mintha csak azt akarná mondani: Szegény barátom, mi ketten egy gyászos félreértés áldozatai vagyunk. ~~~~~

~~~~ A tenger egyszerre megzúgott és egy maréknyi tajtékot dobott a födélzetre. Zepe rosszaló tekintetet vetett a tengerre, mintha egy az uraságok jelenlétében nevetlenül viselkedő cselédet akarna rendreutasítani. Tonio mögém kúszott és a fülembe sugta: Ez nem

tramontana, hanem bóra ! (Az ő időjósai, épp úgy mint az összes tapasztalt tengerészekéi, mindig így szoktak beválni.) ~~~~~

~~~~~ Jókor hullám vágott fel és mivel a kerületi kapitány ur éppen a kormányoldalon ült, néhány deci hideg vizet kapott a gallérja alá. Mayer ur egy kedélyhangot hallatott, mely találóan fejezte ki a csiklandozás és a fázás érzését : Juhuhu ! . . . Zepe ekkor felfortyant és valami olyat kiáltott oda a tengernek, a mit lenyomatni egyáltalában nem lehet és a miért Neptun isten bizvást megindithatta volna ellene a becsületsértési eljárást. ~~~~~

~~~~~ A hullámok most már zúgva vágtattak felénk és dörögve pukkadtak szét a kutter orra alatt, egész záport zuditva ránk. Vendégeink a kajütbe menekültek és én megfordítottam a hajót. Ekkor azonban baleset történt. Mikor a Sirály hirtelen lefeküdt a szél előtt, Cézár belecsuszott a tengerbe. Ennek a kutyának nem volt semmi tehetsége a tengerész-mesterséghez. A hullámok elkapták és úgy vitték, mint a tököket. Mindenesetre meg kellett mentenünk, azért megint szél ellen laviroztunk. Most már kemény orkánba kerültünk és minden egyes hullám zúgva végigsöpört a födélzeten. Azt hiszem, még a fülem dobja is egy csuron viz lett. Tonio a hajó orrán hasalva halászott Cézárra. A táncoló Sirály kétszer is alámerítette fejtől övig, végül azonban mégis csak elcsipte az uszkárt. A födélzetre dobta és Cézár csak a görcsös remegésével bizonyította, hogy van még benne némi élet. A tengeri betegség aztán nagy mértékben kitört rajta és a szörnyű hangokra, melyekkel nagy nyomorát siratta, rokonhangokkal válaszolt a kajütből a kerületi kapitány . . . Odalenn egyéb bajok is voltak. A nagy zavarban nyitva hagyták a két kerek ablakot és valahányszor a kutter meg-

Mendlik Oszkár festménye.

dőlt, hol jobbról, hol balról egy-egy kannányi sósvíz zuhogott a kajütbe. A viz már arasznyira állott a padlón. A kajüt afféle hullámkáddá változott át, minőket »Fürödj meg otthon!« jelszó alatt hirdetnek a lapok. A két Mayer-fiu sikoltozva szólitgatta a Stainzban békén alvó édesanyját; nagyon féltek, mivel a keresztfiam — máig sem tudom, hogy jóhiszeműen-e vagy rosszhiszeműen? — elhitette velük, hogy a hajó két léket kapott. Egész idő alatt Zepe nyugtalanul járt-kelt a hajón és mindenkit az elvesztett dugóhuzója után faggatott. A derék ember tudomást sem vett a viharról. Holtrészezen is oly biztosan sétált az ágaskodó és toporzékoló hajó födélzetén, mintha két, személyes szolgálattételre kirendelt őrangyal fogná galléron. ~~~~~

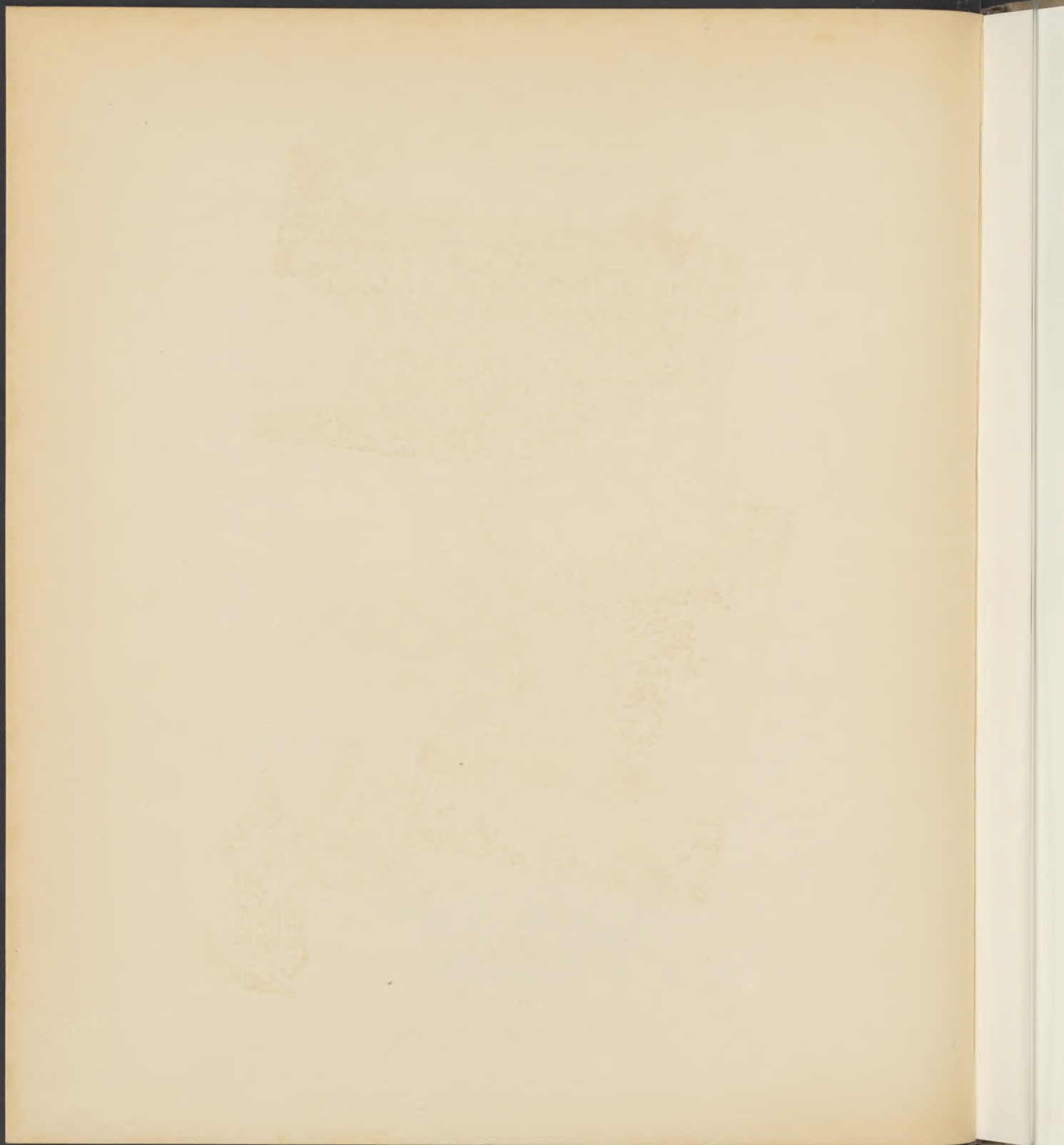
~ A gyászos helyzet egyébként csak egy negyed óráig tartott. Szél előtt hamar visszaszökhettünk a trauikikötőbe. Kész szerencse, hogy a közönség már akkor régen aludni tért és nem látta a bevonulásunkat, melynél gyászosabb a spanyol ármáda roncsainak hazaérkezése sem lehetett. ~~~~~

~ Mikor másnap délben összetalálkoztunk a kerületi kapitány urral, hideg és komor volt. Azt mondta, Herta sétálni ment, estig talán vissza sem tér... A jó ember igazságtalan volt velünk szemben. Az Adria bántotta meg és ő ránk, szegény halandókra, neheztelt. Összenéztünk a komámmal. Hát kellett ez nekünk? Indulás! Egy egész tenger válaszszon el minket a Mayer-családtól! ~~~~~

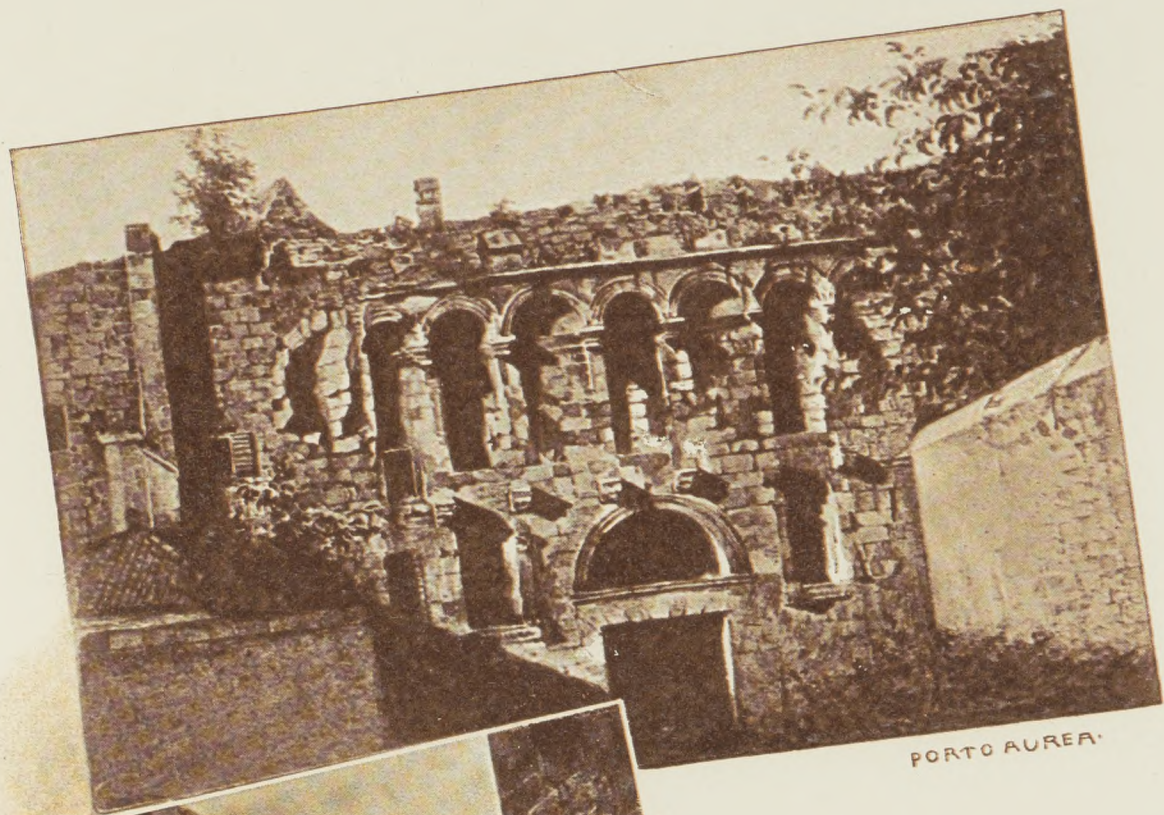
~ Az ég már biboros volt az alkonyi fénytől, mikor a Camerlengo nagy fekete tornya alá értünk. Egy karcsú, pirosruhás alak állott mozdulatlanul a torony tetején. Herta volt. ~ Felhozattam a grammofont és bucsuzóul elénekeltettem vele a Caruso legszebb dalát. Az ének közepén egyszerre erős dördülés hallatszott a gajdoló masina szekrényéből, aztán valami kimondhatatlanul gyászos, mélyhangú hörgés, végül vészes csend állott be. Ijedten odaszoritottuk a fülünket a ládához... Mi történt odabenn? Ugy hangzott, mintha valami dühös rivális — talán Paziga Coriolán gróf? — pisztolymerényletet követett volna el a jeles tenorista ellen. Végül is abban állapotunk meg, hogy elpattant a gép sokat sanyargatott rugója. ~~~~~

PORTO AUREA

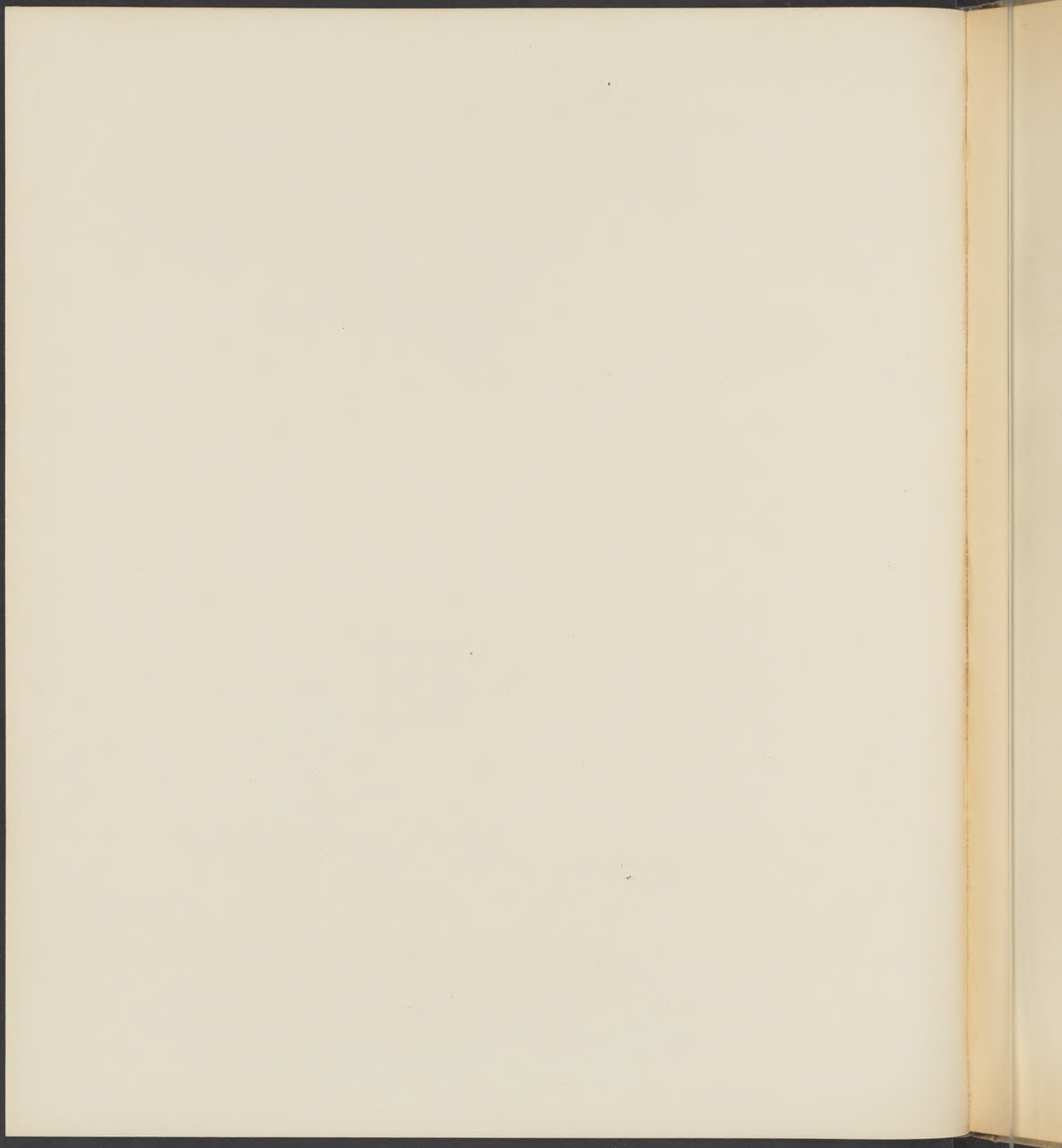
BATTISTERO
DI S. GIOVANNI

BASCH ARPAD

SPALATO

VIII.

A trau forgóhid és az osztrák közigazgatás. — A Hét kastély tájkán. — A komám kutyacápája. — Az udvarias kapitány. — Az óriás dentále. — Az udvariatlan kapitány. — Osztrák kereskedelmi politika, vagy: szász ember mint magyar mártír. — Paradicsomot árulunk és párbajképtelenségnek jelentjük ki magunkat. — Paziga gróf yachtja. — A generális meg akarja menteni egy fiú életét, de aztán meglegszik azzal, hogy nyakon üti.

Julius 23.

PALATO ELMÉLETILEG igen közel esik Trauhoz. Ki kell

csak nyitni a forgóhidat, mely a trau szoroson át Bua szigetére vezet, a Hét kastély öblén át aztán hamarosan Spalatóba vitorlázhatik az ember. A gyakorlatban más-képp van a dolog. Másfél esztendővel ezelőtt valami gőzös nekiment a hidnak és a hid azóta nem forog. A ki tehát Trauból Spalatóba akar menni, annak vissza kell térnie a Zironák felé és meg kell kerülnie egész nagy Bua szigetét. Mikor ezt feljegyzem, szeretettel gondolok az osztrák közigazgatásra, mert az ő atyai gondosságának köszönhetem, hogy megláttam a Scoglio Králjevácot, a királyi szirtet. A magyar embert azért érdekelheti a kopasz sziget, mivel IV. Béla király, mikor Trauban sem érezte magát biztonságban a sarkában vágató tatárhorda elől, ide vonult. ~~~~~

~~~~~ Bár magunk előtt láttuk már a spalatói tornyokat, nem mentünk be a kikötőbe, hanem egypár napig a Castelli-szorosban bolyongtunk. Egy virágzó agave szárából, melyet a sánta generális csipett el a parton, árbocot rögtönöztünk a kis csónakunkban, az árbocot felszereltük a Sirály egyik orrmányvitorlájával és mialatt a Sirály a Jove-fokon horgonyzott, kis vízpoloskánkon vidáman cikáztunk a kastélyok közt. ~~~~~

~~~~~ Trau és Salona romvárosa közt hét kastély van. A kis erődöket, melyek körül csinos falvak épültek, feudális urak építették a velencés időkben, a Dinári alpesekből le-lecsapó török farkascsordák ellen védekezve. Ezt a szép, enyhe éghajlatú és délies növényzetű vidéket Dalmátország Rivierájának szokták nevezni. A kastélyok egy részében még a régi urak unokái tanyáznak, többnyire szerény vagyoni, de rokonszenves és előkelő modorú emberek.

~~~~~ A Cambia-kastélylyal szemben a komám egy nagy kutyacápát foghatott volna, ha a hal kiméletlenül el nem tépi a horogzsinórt. Már láttuk a víz színe alatt, már utána kaptunk a meritő hálóval, mikor egyszerre nagyot vágott a farkával és elszakította a zsinórt. Jó ideig ott küzdött-vergődött még egy-két méternyire a csónak alatt, a sötét vízben tisztán láttuk a fehér hasát, aztán egyszerre megfordult és fejjel lefelé, nyilsebesen belefurta magát a vak mélységbe. Tíz méter zsinórt, hat elsőrendű acélhorgot és egy ólomnehézetet vitt magával . . . A komám sehogysem akart megbarátkozni a kegyetlen gondolattal, hogy nem fogja többet

viszontlátni a cápáját. Hosszan merengve nézett utána. Titokban talán abban is bizott, hogy a hal megbánja illojális eljárását és bűnbánóan visszatér. A kutyacápa azonban nem tért vissza. A komám jó ideig beszélt még róla, azzal a bánatos lelkesedéssel, a melylyel elköltözött jeleseinkről szoktunk megemlékezni. Mindig úgy nevezte : az én cápám ! Emlékezetből meg is becsülte a súlyát és mi gyöngédségből sem mondtunk neki ellent, midőn tizennégy, majd tizenöt kilóban állapotodott meg. ~~~~~

~~~~~ Másnap a teknővel lavirozva elmentünk a salonai romvárosig. Ilyen kezdetleges dingi-vel, mely csak nagy szögben tud a szél ellen nyomulni, meglehetősen hosszadalmas mesterség a lavirozás. Tegyük fel, hogy Budapest helyén még ott volna a régi édesvízi tenger és mi erős keleti széllel a Nemzeti Színháztól el akarunk lavirozni a keleti pályaudvarig. Elvitorlázunk tehát mindennek előtt az üllői-uti klinikáig, ott visszafordulunk, átcsapjuk a vitorlát és meg se állunk az Oktogon-térig, onnan a józsefvárosi dohánygyárig gondolázunk, onnan pedig az Izabella-utca és az Andrássy-ut sarkáig, a következő fordulóval talán elérjük a keleti pályaudvart, ha ugyan időközben bele nem örültünk a lavirozásba. ~~~~~

~~~~~ A romváros tövében egy tüzérkapitányt láttunk a parton, a ki futó lépésekkel közeledett felénk. Hogy tüzérkapitány, azt csak a zubbonya után gondolhattuk, mert a fején ál-panamát, ugynevezett ping-pong-kalapot viselt. A tiszt elkapta a partra dobott kötélünket, odakötözte a kőoszlophoz, aztán fogva tartotta a csónakunkat, míg partra nem szállottunk mind. Bemutakoztunk neki és ő sugárzó arccal rázta meg a kezünket. ~~~~~

~~~~~ — Hallottam már, hogy önök magyar emberek. Én mint nyári vendég vagyok itt. Zárában vagyok állomáson, de ma is visszasírom még a szép magyar hazát, Komáromot, hol két esztendeig voltam stáción . . . ~~~~~

~~~~~ Miután ezt elmondta, a csónakunkban levő halászóeszközöket nézegette. ~~~~~

~~~~~ — Szoktak az urak halászni ? ~~~~~

~~~~~ A komám időszerűnek látta, hogy az ő tegnapi kutyacápájáról beszéljen. A kapitány fölényesen mosolygott. ~~~~~

~~~~~ — Hát csak jöjjenek az urak a vendéglő felé, ott majd mutatok valamit, a min meg fognak lepődni ! ~~~~~

~~~~~ Mi azonban előbb meg akartuk nézni a romvárost és a kapitány ekkor hozzánk szegődött és udvariasan elkalauzolt minket. Miután sorra jártuk a dalmátországi óriás-Aquincum nevezetességeit, a tiszt ismételt sürgetésére elmentünk az albergo felé, melynek falaiba Jupiterfejeket és Vénusz-torzókat falazott be valami barbár korcsmáros. A vendéglő előtt jókora hal függött egy lécaállványon. Dentále volt. A kapitány a könyökével rátámaszkodott a lécre, állát lehajtotta a kezére és szerény önérzet hangján mondta : Ezt én fogtam !

~~~~~ Most már világos volt előttem, hogy mért ismerkedett meg velünk : kellett neki valaki, a ki megbámulja a dentálét. ~~~~~

— Nagyon szép példány! — mondtam.

— Ez több a szép példánynál, mert unikum! — válaszolt a kapitány. — Az összes halászok egyetértének abban, hogy ilyen hal emberemlékezet óta nem került horogra.

— Na, a mi azt illeti, — vágott közbe a komám, — én fogtam tegnap egy kutyacápát, mely jóval nagyobb volt ennél...

— És szabad kérdezmem, hogy hol van az ön kutyacápája? — kérdezte metsző gunnyal a katona.

— Eltépte a zsinórt, — vallotta be pirulva a koma.

— Akkor nem is beszélnek róla az ön helyében! De mit gondol, hány kilós lehet ez a hal?

A komám összevonta kissé a szempilláit, mintha valami nagyon kis tárgyat nézegetne.

— Adok neki nyolc-tíz kilót... Az én kutyacápám legalább tizenöt volt!

A kapitány arca valósággal eltorzult a dühös gunytól.

— Nyolc-tíz kilót mond? Látom már, az ur nem ért halakhoz! Ön dilettáns! A halászmesterek mind tizenhat kilóra becsülik. Pedig azok egy grammal se tévednek, olyan gyakorlatuk van már!

A komám bántó nevetést hallatott, a minőt még soha sem hallottam tőle, aztán futólépésben megindult a vendéglő konyhája felé. Egy vásári mérleget hozott ki onnan. A kapitány idegesen, de elszántan tűrte, hogy a halat a serpenyőbe tegye.

— Hét és fél kiló!

— Az nem lehet!

A tűzér maga vette kezébe a mérleget. De hiába bökte, rázta a serpenyőt, a mérleg csak hét és fél kilót mutatott... A katona ekkor az asztalra dobta a mérleget, a dentálet pedig kopoltyun fogta.

— A mérleg csalhat is! — mormogta bizonytalan hangon.

Jéghidegen megbillentette a kalapját és elment. Minden ízében katona volt megint. A nap folyamán még kétszer találkoztunk vele, de ő nem igen vett rólunk tudomást. Valami nagy keserűség rágódhatott a szívéen...

~~~ — Beverték az ablakait? — kérdeztem. ~~~~~
 ~~~ — Azt nem engedte meg a rendőrség. ~~~~~
 ~~~ — Rendőrök is voltak a tüntetésnél? ~~~~~
 ~~~ — Igen, ők mentek a menet előtt. ~~~~~
 ~~~ — És kik voltak a tüntetők? ~~~~~
 ~~~ — Parasztok a hegyekből. Fejenként egy forint ötven krajcárt kaptak. ~~~~~
 ~~~ — Ki fizette nekik a napszámot? ~~~~~
 ~~~ — N. doktor, kormányzósági titkár, a ki ebből az alkalomból jött ide Zárából. ~~~~~
 ~~~ A szász ember egészen természetesnek találta, hogy a kormányzó-
 ság rendezi a magyar-ellenes
 tüntetést, rendőrségi segédlet
 mellett. ~~~~~

Julius 25.

~~~ A paradicsomos ember,
 a ki a kikötőben mellettünk
 horgonyzott, megkért minket,
 hogy vigyázzunk a trabakoló-
 jára, ő elmegy a matrózáit meg-
 keresni, a ki nem jött még haza
 tegnap óta. A komám mély
 tengeri pongyolában átmászott
 a paradicsomos hajó földézetére
 és ott megtelepedett a ponyva
 árnyékába. Tíz perc múlva egy
 asszonyka jött a mólóra és
 megkérdezte tőle, mennyire
 tartja a paradicsomot. Talá-
 lomra mondott valami árt és
 az asszonyka mindjárt vett tíz
 kilót. Alighogy elment, sietve
 jött egy másik asszony, ő meg
 öt kilót vitt el a kosarában.
 Az olcsó paradicsomnak hire

mehetett a kikötőben, mert egész csődület támadt a trabakoló körül. Ketten alig győztük a sok asszonyt kiszolgálni és a keresztfiamnak kellett a mérleget tartani. Azt hiszem, fél Spalato aznap paradicsommártásban dőzsölt. Mikor a bescai ember megjött, kitünt, hogy négy krajcárral olcsóbban adtuk az árut, mint kellett volna. A komám tehát néhány forintot vesztett a vásáron. A bescai különben megtalálta a matrózát, de olyan részeg állapotban, hogy egyedül nem tudta haza hozni. Kiküldtük vele Zepet, a ki ilyenekben tudvalevőleg szakértő volt. ~~~~~

~ Mikor este a kormányfödélzeten vacsoráztunk, érdekes vendégünk érkezett. Egy kicsi, sárgaképű, kandur bajszu ember kiáltott ránk a mólóról. Magyarul beszélt. ~~~~~
~ — Hallottam, hogy az urak magyarok és mivel egészen idegen vagyok a városban, önökhöz jöttem, mint magyar dzsentlménekhez, hogy segítsenek rajtam. A nevem Bugaczy Laci. Egy Valkics nevű ember ma szóbelileg megsértett . . . Az ipse a Dusicában lakik. Mint magyar dzsentlmén természetesen nem hagyom magamon száradni a sértést és kérem az urakat, hogy legyenek a szekundánsaim. ~~~~~

~ Szinte megdermedtünk a meglepetéstől. ~~~~~
~ — Ugyan kérem, — békítgette a komám, — csak nem fog leereszkedni ahhoz a csirkefogóhoz? Ismerem Valkicsot, ő párbajképtelen . . . A kik abban a girbe-gurba Dusica-közben laknak, azok mind párbajképtelenek. ~~~~~

~ Bugaczy ur ravaszul mosolygott. ~~~~~
~ — Magam is úgy zsűzsálom, hogy nem jön kard alá. A formáját azonban meg kell adni a dolognak . . . Az urak kihívják, ha nem verekszik, akkor adnak nekem egy nyilatkozatot és a többi majd az én dolgom . . . ~~~~~

~ — Még egy baj van, — vakaródzott a komám. — Meg kell önnek vallanom, hogy julius elsejétől szeptember elsejéig mi magunk sem vagyunk lovagias emberek. ~~~~~
~ A kis ember meghökkenve nézett ránk. Aztán összeráncolta a szemöldökét. ~~~~~
~ — Hát mit csinálnak az urak, ha példának okáért valami dzsentlmén megsérti önöket? ~~~~~

~ — Azt, a mit a többi hajóseMBER. Könnyebb esetekben csáklya végével, súlyosabb esetekben a bosnyák bicskával keresünk elégtételt. ~~~~~
~ Bugaczy ur különös tekintettel mért végig minket. Megértette a rossz tréfát, de azért tartózkodott minden megjegyzéstől. Annyit mondott csak: Sajnálom! (Azt hiszem, az ilyen urakat osztrák államköltségen utaztatják, hogy megkedveltessék odalenn a magyarságot.) ~~~~~
~ Vacsora után Tonio elővette a mandolináját. Az énekhangokra hamarosan meg-elevenedtek a szomszédos vitorlások. A matróznép, a leeresztett vitorlák alatt bujdosva, odahúzódott a Sirály közelébe. Némelyik odahozta a vacsoráját meg a boros üvegét is. Csakhamar egész férfikart vezetett Tonio. ~~~~~

@@@ A keresztfiam azalatt meztláb végiglátogatta az egész flottillát, földélzetről földélzetre mászva. Néha nagy izgatottan felbukkant megint a kötelek közt, hogy valami izgató ujságot jelentsen nekünk, melyet a matrózoktól szerzett. Hogy az oceánban három métermázsás polip-halak vannak és hogy azoknak akkora a szívócsápjuk, mint egy bracera árboca. És hogy Raguza mellett egy öt métermázsás teknősbékát fogtak ki a tengerből. És hogy a Gesumaria trabakoló holnap husz csacsival Albániába indul . . . @@@@

Julius 26.

@@@ Valami gyanus fehér hajót láttunk a kikötő tulsó végében, a Szent-Péter móló mellett és valaki azt mondta nekünk, hogy az egy suneryacht, melyet meg lehetne venni. Megvenni ugyan nem akartuk, de azért megnéztük. Bizonyos fényüzéssel épített kétárbocos yacht volt. Alapos szemle után abban állapotunk meg, hogy nem lehet jó vitorlás, mert az árboca alacsony, az orra pedig nem kacsorr. Lehet, hogy jól itéltük meg a hajót. Az a naplopó, a ki a földélzeten ásitozott, azt mondta, hogy a yachtot a curzolari hajógyárban rendelte meg egy gróf ; egy éve már, hogy elkészült, de a gróf nem tudja átvenni, mert hitelre nem akarják neki odaadni. @@@@

@@@ — Mi a neve annak a grófnak ? @@@@

@@@ — Paziga Coriolán. @@@@

~~~~~ A suner a Bradamante volt, melyen a traui Herta kisasszony akart nászutjára indulni. Paziga gróf pedig a Herta kisasszony vőlegénye volt. ~~~~~

~~~~ Ezek után elhatároztuk, hogy a jövődő grófnénak szánt szerencsekivánatainkat egyelőre még függőben tartjuk. ~~~~~

~~~~~ Tíz óra felé utra keltünk Raguzá felé. Alig hogy elhagytuk a kétfejű sással ékesített mólót, hajmeresztő látvány tárult a szemünk elé. A sirokkó erősen felkavarta a tengert és egy magános bóján, mely vadul hánykolódott a tajtékos habokon, egy kis fiú csüngött. Ökölnyi gyerkőc volt, némán és mozdulatlanul kapaszkodott a bója nagy gyűrűjébe. Valószínű, hogy félig megdermedt már a félelemtől és a sós víztől . . . Azonnal nemes versengés indult meg a legénység közt, hogy ki mentse meg a gyermeket. A Sirálylallyal nem mehattunk oda, mivel a víz, halványzöld színe után ítélve, nagyon sekély lehetett arra. A komám és a sánta generális csónakba szállottak és sietve odaevaztek. Nem volt könnyű munka. A tenger rakoncátlanokodott és a merész életmentők már a harmadik evezőcsapás után bőrig megáztak. Most végre elérték a bóját. A generális rákiált a gyerekre, az visszakiált valamit. A generális meg akarja ragadni a fiút, nagy meglepetésünkre az a meztelen lábával mellbe rugja nagyszívű mentőjét . . . A mentő pedig kihajlik a csónakból és hátba üti a gyermeket. Egy hullám továbbsodorja a csónakot, mely aztán megfordul és gyors evezőcsapásokkal közeledik a Sirály felé. ~~~~~

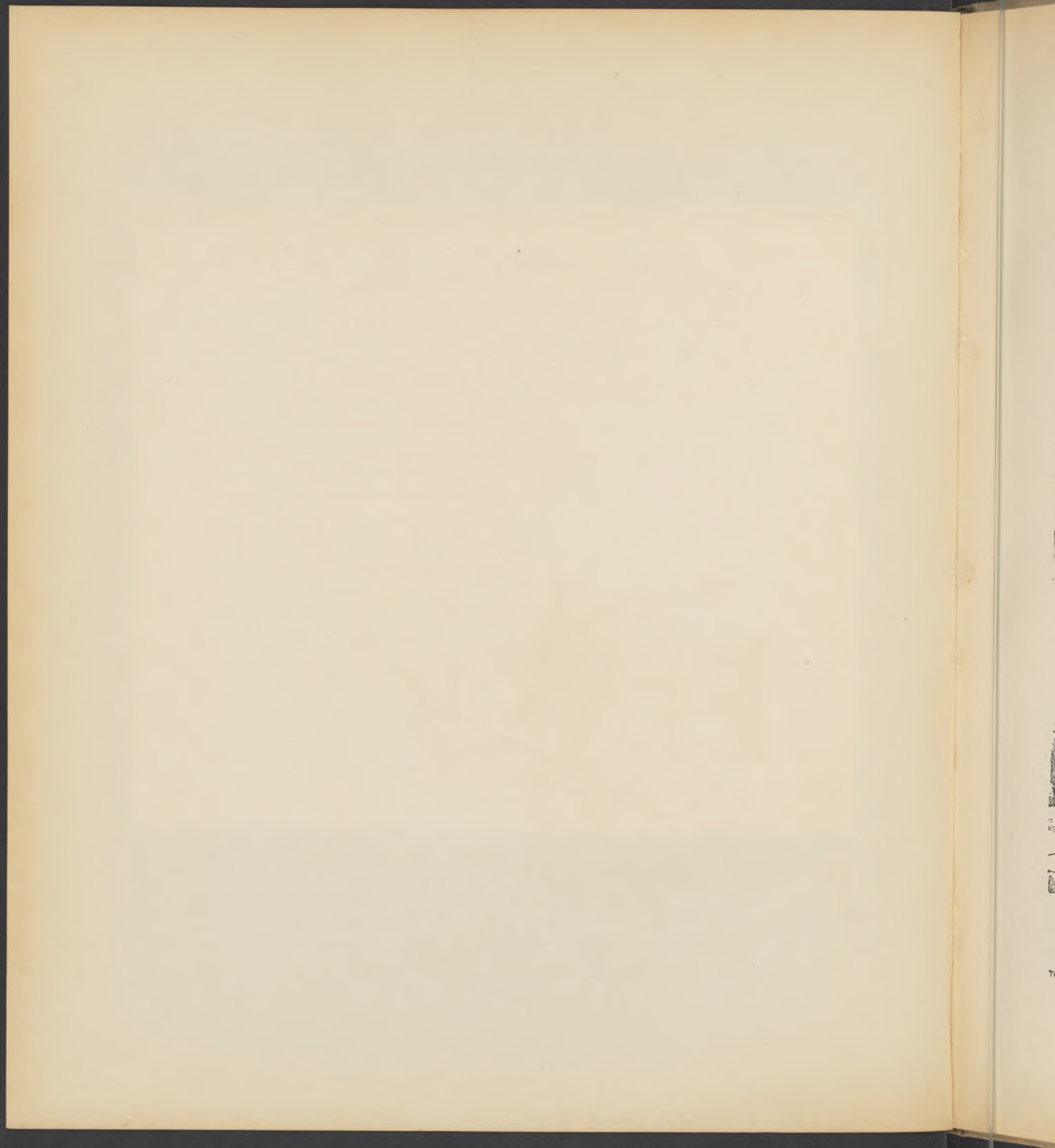
~~~~~ Megtudtuk, hogy a gyereket az édesapja tette ki a bójára, hogy a kiakasztott óráda-
horgokra vigyázzon. A fiu hivatalból hányatta magát a tengerrel és buzgó kötelességtudásból
rugdalódzva is védekezett a kéréstlen mentők ellen. ~~~~~

Curzola

Julius 28.

AGOMENAI FOK MELLETT van talán Sabbioncello félszigetének legsivárabb helye. Pedig sok sivár hely van arra. Egy kis öblöt széles ívben sárga szikladombok fognak körül. Annyi fű sem nő a parton, a mennyiből jól lakhatnék az éhes hernyó. A parti sziklákról magas árboc nyulik bele a kék égboltba: ott a tonhalászok tanyája. A kunyhójukat, melyet sárga kőből raktak, akkor látja meg az ember, mikor már csak öt lépésnyire van tőle.

TOLNAVÁKOS

Ha a szomszédos Curzolában valaki szóba hozza a gomenai tonhalászokat, az emberek szánakozva mosolyognak. A halászbokor legénysége hat öreg emberből áll, mindegyik tul van már a hetven esztendőn. A bokor együttevén legalább is négyszázhusz esztendő. Szegény ügyefogyottak azzal bolondítják magukat, hogy ő nekik még hasznát látja a világ, pedig ugyancsak makacs öngyilkos legyen a hal, mely megfogatja magát velük. A ton rajokban szokott csavarogni, rendesen a part mentén. Akár Raguza, akár Spalato felé iparkodik valamelyik toncsalád, semmi dolga az öregek öblében. Ha be is talál, még mindig kérdés, hogy az árboc tetején

örködő nagyapó gyöngé szeme meglátja-e a ritka jövővényt. Mi jó barátságot tartottunk az öregekkel. Mialatt a Narenta-csatorna és Curzola közt halászgattunk, több ízben meglátogattuk a tanyájukat és egy pár üveg vörös bort is ajándékoztunk nekik. Mikor utoljára náluk jártam, elég tapintatlanul azt kérdeztem a főhalásztól, hogy hány halat fogtak már az idén. ~~~~~
 ~~~~ — Egyet sem, — mondta zavart mosolylyal. ~~~~~
 ~~~~ — És mennyi fizetést kapnak a gazdától? ~~~~~

~~~~~ — Évenként hatvan forintot és a fogott hal felét. ~~~~~
 ~~~~~ — Hatvan forint bizony nem sok egy embernek! ~~~~~
 ~~~~~ — Nem egy ember kap annyit, hanem mind a hat... ~~~~~
 ~~~~~ Az öreg olyan hajlott természetű volt, mint a sarló. ~~~~~
 ~~~~~ Ma reggel a dingivé átváltoztatott kis csónakunkon ott cirkáltunk a halásztanya mellett a parton. ~~~~~
 ~~~~~ Valamennyien kivetettük a horgainkat, a sánta generális pedig lassu evezőcsapásokkal előre hajtotta a hajót. Tonio kapitány azalatt szabad előadást tartott nekünk a sárkányfejű scarpéna halászatának veszedelmeiről. A tenger fenéke likacsos, akár a spongeya,

a halásznak tehát finom érzékkel kell fognia a tengerfenéken sikló horog zsinórját, mert ha példának okáért az ólomnehezék belebukik valamelyik lyukba — — ~~~~~
~~~~~ — Megálljunk! — Tonio ur hirtelen kihajolt a csónakból és rángatni kezdte a zsinórját... Aztán dörgő hangon ráparancsolt a generálisra, hogy evezzen visszafelé... Megállj! Előre! Oldalvást! Tonio aztán szemrehányóan az égre nézett, hogy vele ilyesmi megeshetett! Egy kurta spárgavéget húzott ki a vízből, a hat horga szárdellástul, ólmostul lent pihent az Adria mélyén... Az én zsebem bánta ugyan, de azért kimondhatatlanul megörültem a balesetének. ~~~~~

~~~~~ Vagy két óráig evezünk fel-alá, de egy hitvány kis guatton kívül, mely hálnak, mint iszapban élőnek, a halásztörvények szerint ilyen helyen nem is szabad előfordulnia, nem fogtunk semmit. Tonio azzal vigasztalt minket, hogy ő három esztendővel ezelőtt e helyen ötven-hatvan scarpenet fogott. Ujabban már minden megváltozik, még a tenger is züllik! ~~~~~

~~~~~ A keresztfiam egyszerre felemelte a kezét és a halásztanya felé mutatott. A tanyán nagy sürgés-forgás volt. Tisztán láttuk az öregjeinket, a mint izgatottan tipegnek-topognak a parton. Teremtőm, azok fogást csináltak! Azt meg kell néznünk. ~~~~~

~~~~~ Négyen neki estünk az evezőknek és oxfordi tempóban a tanya felé siettünk. Az öregek már akkor kezdték beszédni a nagy hálójukat. A főhalász vidáman köszöntött ránk. Hogy mi hoztuk nekik a jó szerencsét. Megkérdeztem, hogy hány tonhal van a hálóban és az árbocon ülő ember azt mondta, hogy tizenhárom... Nagyok-e? Elég szépek, lehetnek vagy ötvenkilósak... Kilóját negyven krajcárjával számítva, minden hal megér husz forintot. Az öregek hálójában kétszázhatvan magyar forint ficánkodott. Mikor ezt hamarosan kiszámítottuk, a keresztfiam felugrott a kormány mellől és új diákdivat szerint háromszoros huj-huj-hujrát kiáltott. Nagy boldogságában majd a tengerbe fordította a csónakot. ~~~~~

~~~~~ Tonio, a generális és a gyerek partra ugrottak és nagy lelkesedéssel belekapaszkodtak a háló vontató kötelébe. A főhalász, a ki máskor oly alázatos volt, most higgadt fölnynyel intette őket, hogy ne heveskedjenek. Határozottan volt a modorában valami kis kapitalista-dölyf! A komám és magam a csónakban maradtunk. A háló külső széléhez evezünk, aztán kihajolva kezdtük kémlelni a mélységet. Ott vannak! Falkába verődve, mint mennydörgéskor a birkák, ott lebegnek együtt a sárga sziklafenék fölött. Az orrukat a hálónak feszítik, a farkuk gyorsan vibrál, mintha villamos áram mozgatná. Mind egyforma nagyságú, tömzsi állatok. ~~~~~

~~~~~ A komám hangosan megolvassa őket és azt mondja, hogy csak hét hal van a hálóban. Én ötöt látok — ez csak száz forint volna! Ernyőt csinálók a kezemből és most már csak négyet olvasok — nyolcvan forintot... A komám egyszerre felugrik és elrikoltja magát: Emberek, lyukas a háló! ~~~~~

~~~~~ Az evezőinkkel ledöfünk a mélységbe, hogy elzavarjuk a halakat a lyuktól . . .
Két barna árnyékot látunk ide-oda iramodni a vízben, — majd csak egyet, — végül az utolsó
husz forint is eltűnik a hálóból . . . Mind megszöktek ! ~~~~~

~~~~~ Odakünn, a kék öbölben megloccsan a víz, a napfényben ezüst csillámlik, ott fut,
ott a megszabadult csapat ! ~~~~~

~~~~~ Hajh, ti ügyefogyott szegény öregek, nem csak a szemetek gyöngé, nem csak az
inatok reszket, de a hálótok is korhadt . . . Ott állanak a parton és néma megadással néznek
össze. Mi meg az evezőink után kapunk és köszönés nélkül elillanunk a szomorú tanyáról . . .

Az Athenaeum r.-t. könyv-ása

Ragusa

BASCH ÁRPAD FESTMÉNYE

X.

Nagy tolette a Sirályon. —
Latinok és szlávok Raguzá-
ban. — A gráci orfeum-
társaság. — Lacroina. — Versenyuszás, melynél a
cápa a starter. — A tanár ur és a hatlábú tengeri
csillag. — Paziga gróf kastélya.

Julius 29.

TEGNAP ALKONYATKOR indultunk el Curzolából. Mikor a nap lement, a fényes égbolt egyszerre acélszürke lett, a tenger meg elfakult. A keleti láthatáron hosszan elnyúlt felhők sorakoztak. Az egyik menyéthez, a másik futó agárhoz, a harmadik ángolnához hasonlított. Valamennyinek biboros volt a hasa. Bórafelhők! ~~~~~
~ Az ezüstszürke Vipera-hegyen túl hófehér volt a tenger a tajtéktól. A kerek kis szirtek körül szilaj harsogással táncoltak a habléányok. A gyereket leküldtük a kajútbe, Cézárt pedig, melyet a vihar előérzete is már beteggé tett, a Sirályhoz kötött kis csónakba száműztük. Végre sem követelhetette tőlünk, hogy tisztogassunk utána. ~~~~~
~ Hamarosan mi is belekerültünk a táncba. A Sirály nyikorogva és nagyokat lendítve magán, törtetett előre a habok közt. Egy-egy öreg hullám dörögve vágott végig a földélzeten. ~~~~~
~ Mire beértünk a Meledába, elcsendesedett valamennyire a tenger és most már nyugodtan és sebesen haladtunk előre. A keresztfiam kimászott a börtönéből és párnákból meg pokrócokból fészket rakott magának a kormányföldélzeten. Cézár is hozzá telepedett, miután visszahívtuk a száműzetésből. ~~~~~
~ Napfelkeltekor csendesén vitorláztunk a kalamotai szirtek mellett. Miután ünnepre virradtunk, rendbehoztuk magunkat is, a kuttert is. Az ázott holmit — és minden holmink ázott volt — kitegettük a fölkelő napra száradni és mialatt a generális felsikálta a földélzetet, addig Zepe is nekibuzdult és kísérletet tett, hogy megtisztogassa a pléh spórhertjét, mely pipacsszinűvé rozsdásodott a sósviztől. A Sirály igazán olyan volt, mintha a Bolygó

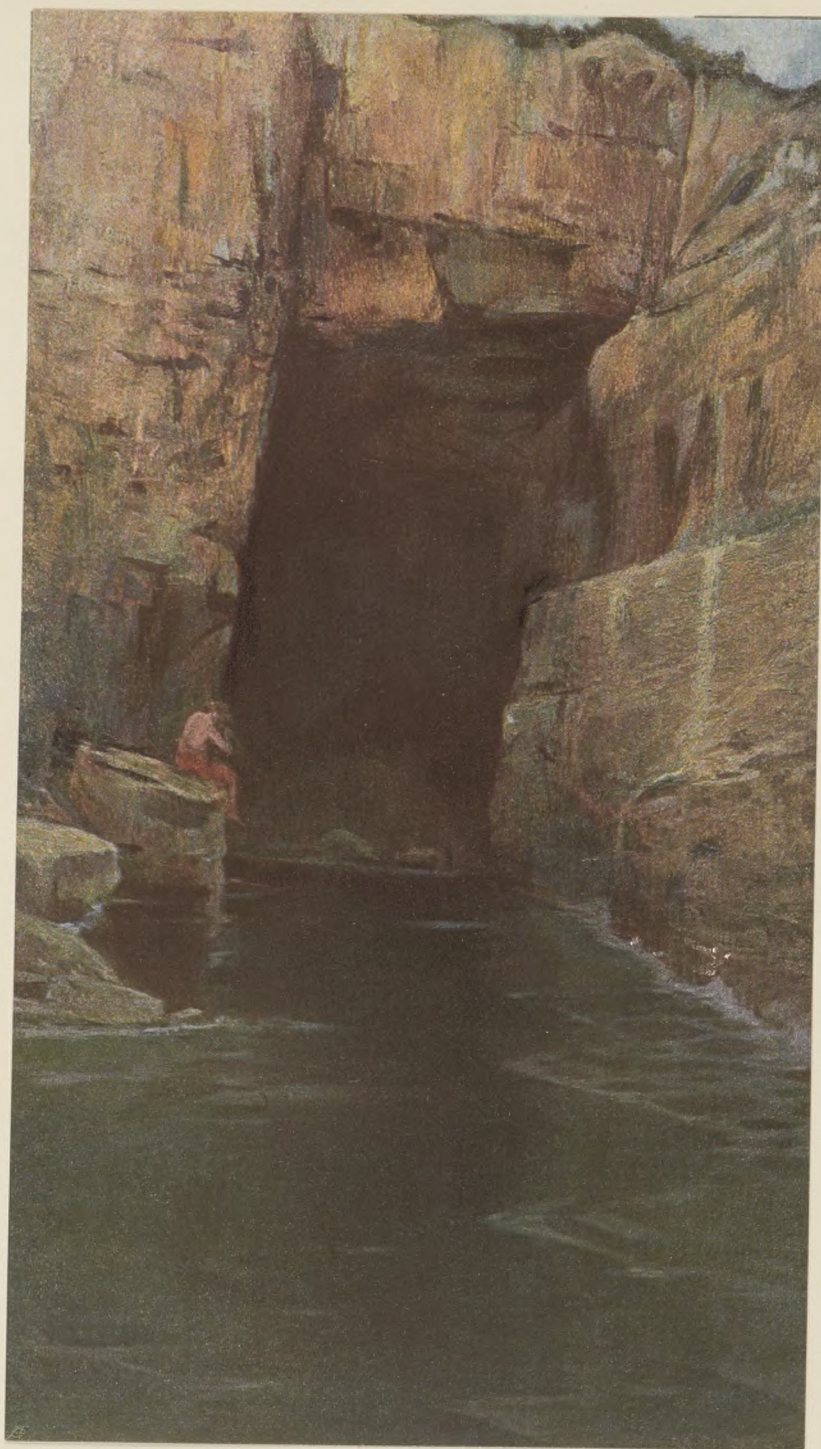
Hollandi végeladást rendezne. A komám aztán megborotvált a pátensgépével, melylyel a hozzá mellékelt használati utasítás állítása szerint nem lehet megsebezni az embert; a furfangos masina mégis annyi véreget vette, hogy Bugaczy urnak becsületbeli ügyét el lehetett volna vele intézni. A keresztfiam, talán valami eszmetársulás hatása alatt, megkérte Tonio kapitányt, hogy nyirja meg a kutyáját. Cézár igazán nagyon lompos volt már, inkább kőbor kuvaszhoz hasonlított, mint jó házból való uszkárhoz. Meg is nyirta à la him-oroszlán. Cézár egyre vinyogott az olló alatt, de mivel csóválta is hozzá a farkát, azt hittük, nem fáj neki, csak affektál. Megirigyeltem Tonio babérait, kivettem kezéből az ollót és levágtam a keresztfiam haját. A fiu fel-felszisszent és azt mondta, most már érti, hogy mért nyafogott Cézár. Ugy látszik, az ollónak csak a hegye vágott, a töve inkább tépdesett. ~~~~~
~ Raguza városa és egész környéke szinte keresetten romantikus benyomást tesz, akár a nápolyi öböl vidéke. Az ember csak nehezen tudja magával elhitetni, hogy az operai diszletekre emlékeztető citadellákat és bástyatornyokat minden dekoratív szándék nélkül építették volna. ~~~~~

~ Abban az időben, mikor a latinság volt a világ legtermékenyebb faja, a világtörténelem viharjai a raguzai sziklákra sodorták ennek a csodálatos népnek egy kis töredékét. A latinság páratlan rügyező ereje megtermékenyítette a karsztos sziklákat és egy virágzó köztársaságnak adott életet. Ez az ázalog-államocska, melynek soha sem volt több lakója tiz-tizenkétezernél és mely mégis ezer esztendeig meg tudta védeni a maga tényleges függetlenségét és szerepet tudott betölteni a világtörténelemben, a maga kész és egész berendezkedésével briliáns példája a latinság államalkotó képességeinek. ~~~~~
~ A raguzaiak valaha hatalmas bástyafalakat építettek a hegyekből alázóönlő szláv áradat ellen, a legújabb kor, mely a számbeli többség jogát föléje helyezi minden egyéni kiválóságnak, szláv várossá tette Raguzát. Ennek a vértelen hódításnak egyik legkülönösebb következménye, hogy a horvátok a várossal együtt tulajdonukba akarják venni a város multját is. A köztársaság elmúlt dicsőségével a szláv faj államalkotó képességeit akarják bizonyítani, Raguzá hajdani művészetében a horvát kultúra kezdetét, palotáiban a horvát építő stílus elemeit akarják megtalálni. Még a város nevét is Dubrovniknak írják. Pedig a mi Raguzá multjában horvát volt, az is csak a latinság diadala, mert bizonyítja, hogy ez a faj meg tudta termékenyíteni a szlávást is. ~~~~~

Julius 30.

~ A komám, miután megizlelte a raguzai városi élet gyönyörűségeit, a hosszú szellemi nélkülözések után honvágyat érzett az európai kultúra után és tegnap este elcsábított minket a gráci orfeumtársaságnak az Imperial kertjében hirdetett előadására. Az expedíciónk azon-

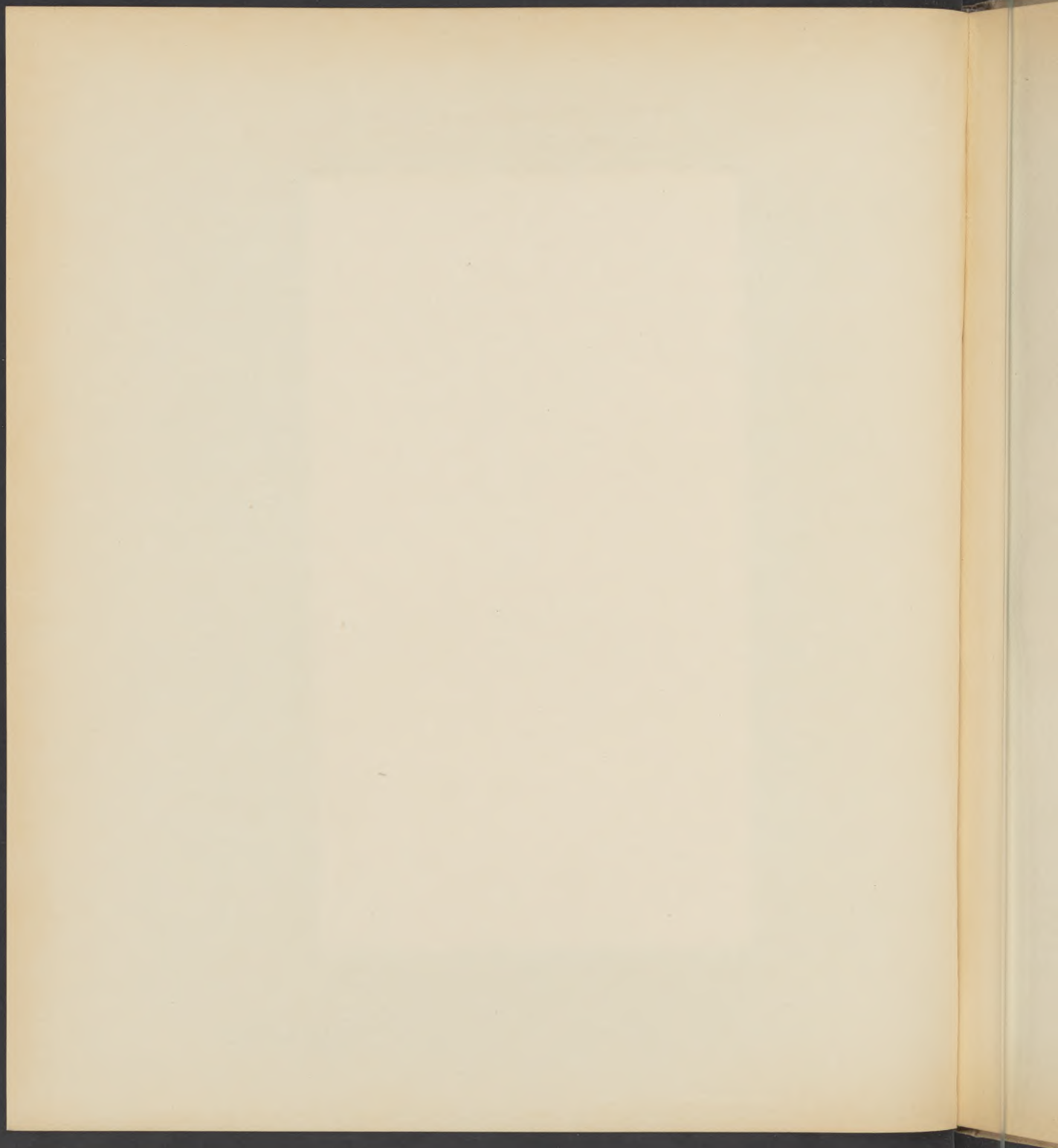

Lacroma

BASCH ÁRPÁD FESTMÉNYE

Az Athenaeum négyszínnyomása

ban meglehetősen gyászosan végződött. A kert fényesen ki volt világítva és az ajtóban egy frakkos ur szedte a beléptidijat. A kert még egészen üres volt, csak a dobogó mellett sűrözött több tisztos koru hölgy, kik tollas stájer kalapot viseltek a fejükön és Rothberger-féle felöltőt a jelmezük fölött. Nyolc óra elmúlt és a közönség nem akart jelentkezni. A frakkos ur és a stájer hölgyek sötéten, megvetően és szemrehányóan néztek ránk, mintha mi tartottuk volna távol a közönséget. Fél kilencig elbirtuk a pillantásokat, akkor én hirtelen a fejemhez kaptam, mintha valami igen fontos dolog jutott volna eszembe, majd sietve kivonultam a kertből. A komáék utánam jöttek és mind a hárman bűnbánattal a szivünkben visszatértünk a Sirályra. Hogy megtartották-e az előadást, az máig is titok előttem. ~~~~

~~~ Ma meglátogattuk Lakroma szigetét. Ez a bájos hely, mely most a fehér papoké, néhány kilométernyire van a kikötő kapuja előtt és örökzöld ligetei alkonyatkor kábító illat-áramot küldenek a város felé. A Habsburg-család két boldogtalan sarja, a mexikói császár és Rudolf királyfi sokat tartózkodtak itt és az ő emléküik csendes melanchóliát terjesztve suhan el a sziget árnyékos utjain. ~~~~~

~~~ A kis csónakkal körülhajóztuk az egész szigetet. A sziklabálványok és tenger mosta barlangok mind olyanok, mintha Böcklin fantáziája teremtette volna őket. Mivel a tenger csendes és az est szép volt, kedvünk kerekedett, hogy uszva térjünk vissza a raguzai katonai fürdőházig. A mióta azonban sok szó esett a cápákról, kissé óvatosabbak lettünk a fürdőhelyek megválasztásában. A sánta generális, a ki a csónakunkat őrizte, meghallotta a tanakodásunkat és fölényes mosolylyal avatkozott bele. ~~~~~

~~~ — Az urak mindig csak cápákról beszélnek! Pedig ezen a vidéken még soha sem bántott senkit a cápa. ~~~~~

~~~ Kissé elszégyeltük magunkat a túlzott óvatosságunk miatt. Hiszen igaz is, ilyen keskeny szorosokba be sem mer menni a nagy hal... ~~~~~

~~~ Mialatt a csendesen evező csónak előtt usztunk, hallhattuk a társalgást, mely az evező generális és a kormányon ülő keresztfiam közt lefolyt. ~~~~

~~~ — A raguzai muzeumba tegnap egy hatodfél méteres cápát hoztak, — ujságolta a generális. ~~~~~

~~~ — Honnan hozták? — kérdezte a gyerek. ~~~~~

~~~ — Bécsből. ~~~~~

~~~ — Hát ott is fognak cápákat?! ~~~~~

— Ott nem fognak, ott csak kitömik, mert ahhoz itt nem tudnak.

— De hol fogták azt a nagy cápát?

— A raguzai kis kikötőben, tavaly. A bestia világos nappal beuszott a kikötő keskeny kapuján. A kikötő vize olyan sekély, hogy mindenütt le lehet látni a fenekére és így rögtön észre is vették. Hálókka elzárták a kijárást és szerencsésen agyon is verték . . .

A generális igen elcsodálkozott, mikor mi ketten egyszerre vad versenyuszást rendeztünk a csónak felé. Olyan tempóban haladtunk, hogy talán rekordot alapíthattunk volna az olimpiai bajnokságra.

— De hiszen az még tavaly volt! — mentegette magát.

A városházán levő muzeumban, mely az adriai faunának leggazdagabb gyűjteményét tartalmazza, megláttuk az óriás cápát, az Adriát

sűrűn látogató négy más cápa faj képviselői társaságában és megláttuk az öt métermázsás teknősbékát is. A muzeumban egy horvát tanár csatlakozott hozzánk. Természettudományokkal foglalkozott és — miként mondta — egy biológiai állomás felállításán fáradozott. Azt hiszem, a tudós tanárnak az volt a baja, hogy a vakáció miatt régóta nem prelegálhatott már és mikor megszimatolta a keresztfiamban a kisdíakot, erőt vett rajta a tanítási düh. A gyerek jó médiumnak bizonyult és növekedő érdeklődéssel hallgatta a tudós felvilágosításait. Most megálltak ketten egy tengeri csillaggyűjtemény előtt.

— Ezeknek mind csak öt lábuk van! — konstataulta a fiú.

— A természet — mondta a tudós — az alsórendű állatfajoknál bizonyos számrendszert vesz alapul, melyhez következetesen ragaszkodik. Négy vagy hat lábú csillagot még senki sem látott.

— Ajándékozok a tanár urnak egy hatlábú csillagot, — mondta a fiú.

Azzal a zsebéből, melyben állandóan egy kis fiók-muzeumot szokott tartani, egy hatlábú kis csillagot vett elő. A tanár ur arca vérvörös lett; diadalmasan kiáltotta:

— Nevezetes eset! Ugy látszik, a csillagoknál is előfordulnak a torzképződések! Hol találta az érdekes állatot, kedves fiam?

— Meledánál, tanár ur. Ott nincs is más csillag, csak hatlábú. Ha tetszik, hozhatok a hajóról egy hétlábút is, mert van négy darabom.

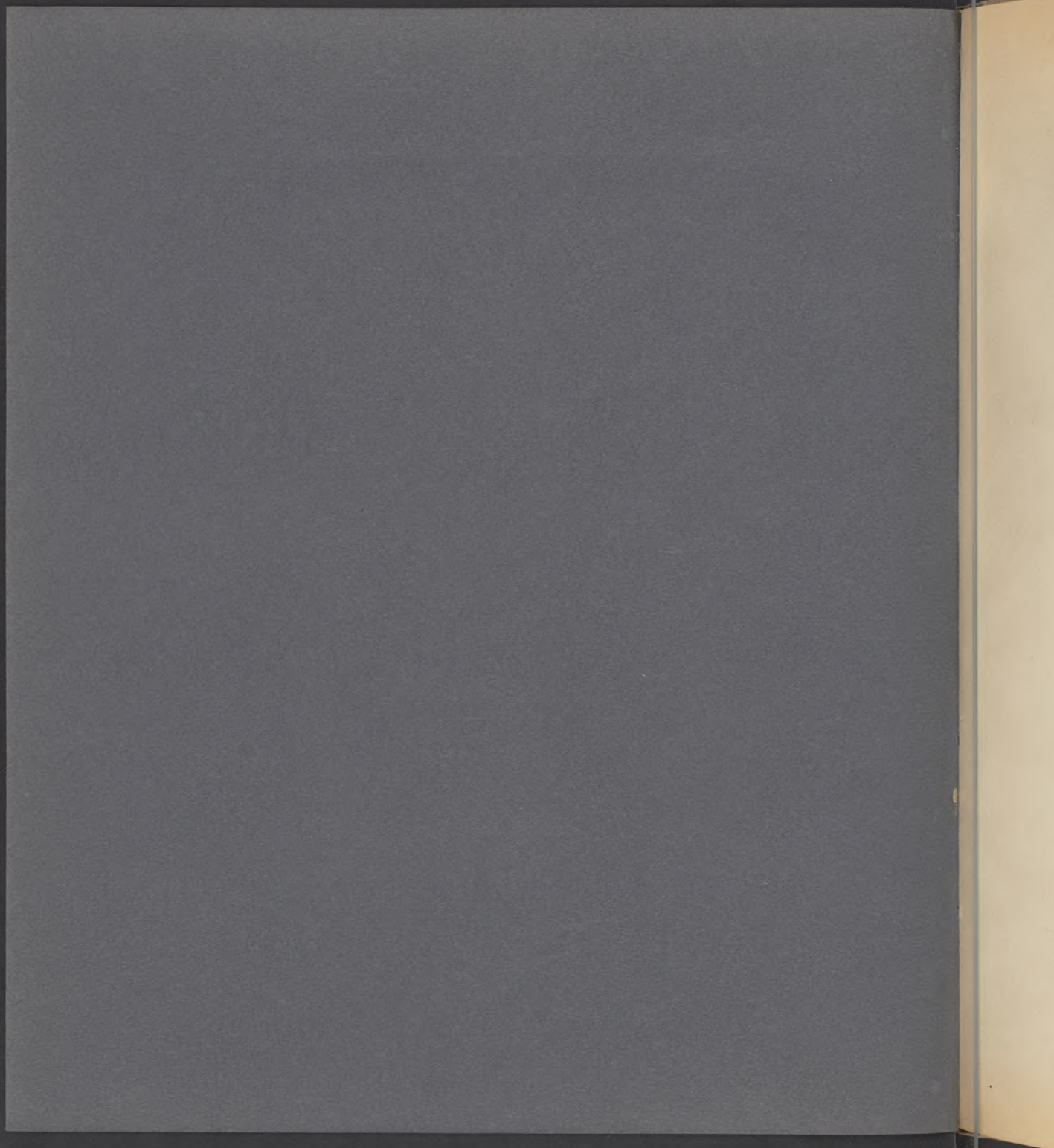
— Te, ha még egy lába nő a csillagnak, kupán ütlek! — szoltam oda a fiúnak.

A tanár ur nyájasan ajánlotta magát. Este a kávéház előtt láttuk, de épp oly kevésbé ismert meg minket, mint a salonai tüzerkapitány.

Elhagyott kastély

TOLNAV ÁKOS FESTMÉNYE

~~~~ Kirándultunk az Ombla völgybe, a szomszédos gravózái öbölben. A gravózái öböl arról nevezetes, hogy az Adria egyik legtágasabb és legbiztosabb kikötőhelye volt mindaddig, míg a császári kormány atyai jóindulata drága pénzen kőmólót nem épített bele. Azóta hosszadalmas és nem is minden veszedelem nélkül való dolog ott a kikötés. ~~~~~

~~~~ Az Ombla folyó meredek sziklafal lábán tör elő a hegyből, akkora szélességben, mint a szegedi Tisza. Néhány kilométernyi uton Dunává szélesedik és beleömlik a tengerbe. A szép fekvésű völgy valaha kedves nyaraló helyük volt a raguzai uraknak. ~~~~~

~~~~ Vagy két kilométernyire hajtottunk a folyó partján, a hegyoldalba vágott uton, mikor egy várkastélyhoz értünk. ~~~~~

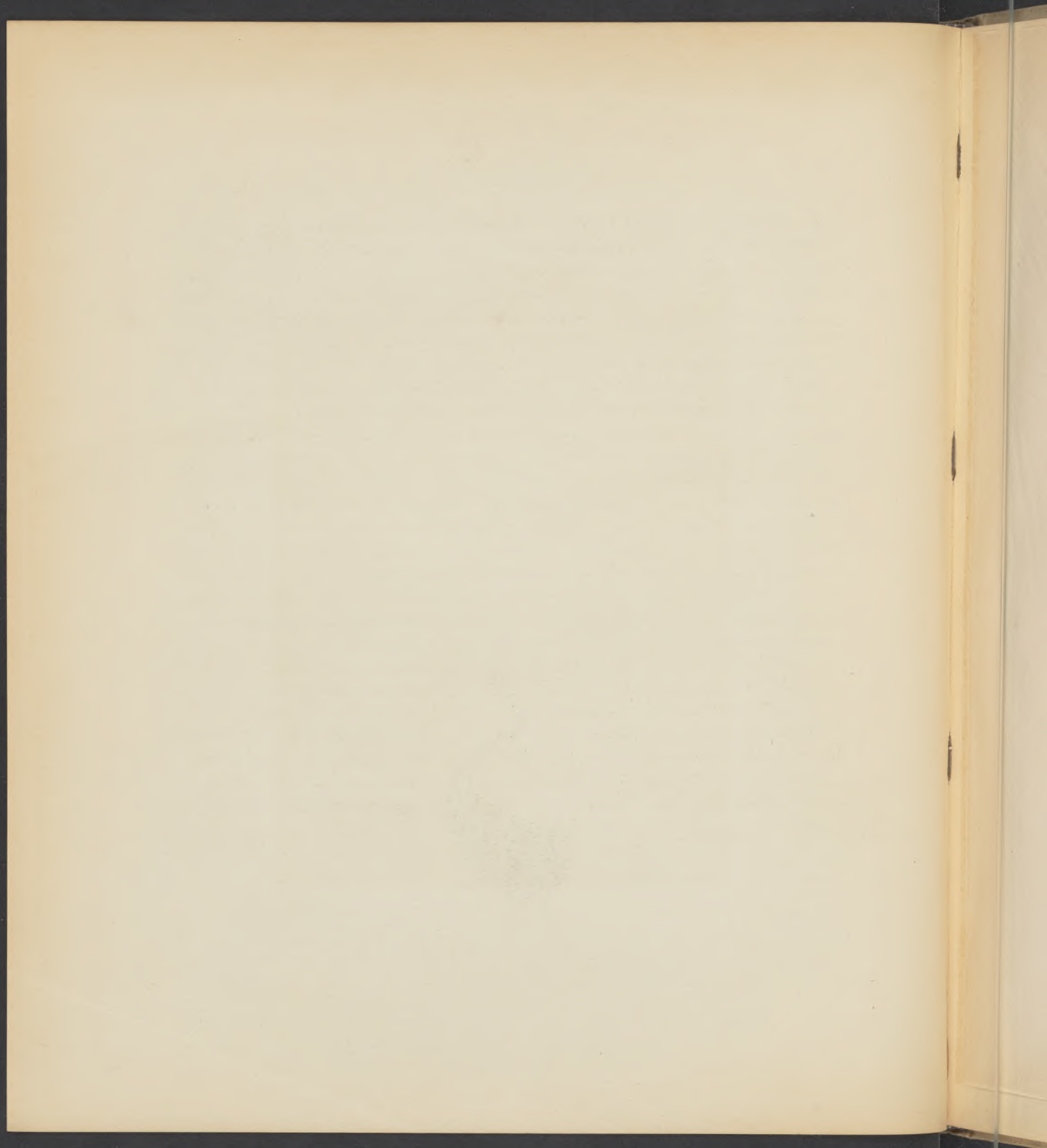
~~~~ — Paziga Coriolán grófé, — mondta a kocsisunk. ~~~~~

~~~~ A Mayer Herta jövő székhelye? Ezt megnézzük! — Valóban elragadóan szép urilak volt. Fejedelmi nagy reneszánszpalota, hatalmas kőfalakkal körülvett pálmáskert közepén. A kastélynak csak az volt a hibája, hogy teteje már egyáltalában nem volt, üres nagy ablakait karszt-kövekkel rakták be, kapuíve alól régen elhordták már a kaput. A kert vadonná lett, hol a pálmák, agavék, leanderek és mindenféle délies gizgaz egymás nyakára nőttek. Bizonyos, hogy itt már ötven esztendő óta nem lakott emberfia. Hogy a kastélyból egyáltalában még megmaradt valami, azt Coriolán gróf tisztára csak annak az előnyös körülménynek köszönheti, hogy Dalmátországban senki sem kénytelen kőért a szomszédságba menni, a jó Isten többet adott belőle mindenkinek, mint a mennyit a holta napjáig el tud hordani a telkéről. A magyar Alföldön a szomszédok már házat. Errefelé, ha őrizet nélkül hagynak szaporodik is, mert a szomszédok a maguk A Coriolán gróf kerti fala mellett egész Még azt a finom Vénusz-torzót is ott hagyták a pálmák alatt feküdt. Ezek után elhatároztuk, szerencsekivánatainkat még mindig

részletekben ellopták volna a gazdátlan egy telket, a kő nem hogy fogyna, de még feleslegét mind a pusztá telekre dobják. kőlavinák és kőpiramisok szürkültek. neki a becsületes szomszédjai, mely hogy a jövőendő grófnénak szánt függőben hagyjuk... ~~~~~

Cattaro

I
é
s
t
t
<
a
C
v
<
s
A
o
<
to
h
k
le

XI.

A brénóvölgyi leányok dicsérete. — A szélszend, mint az olasz-horvát viszály szítója. — Tőkehal, melyről azonban jobb nem beszélni. — József, a kakas. — József csodálatos megmenekülése. — Ő felsége Pelikánja. — Tonio mindig tudja, hányat ütött az óra. — Cattaro, a világ legunalmasabb városa. — Katonai titkok, melyeket nem érdemes titkolni. — Paziga gróf még egyszer és utoljára.

Augusztus 2.

A RAGUZAI STRADONEN pesztonkák és vásáros parasztleányok járkálnak, kik jelmezbe öltöztetett királynék, legalább is szinpadi királynék benyomását teszik az emberre. Pompás, karcsú termetük, finommetszésű arcuk van, a népviseletük pedig annyira festői és izléses, mintha valamelyik udvari opera ruhatárából került volna elő. Sok parasztleány színes keztyűt visel és legyezővel jár. Velence gondoláiban és hídfejáróin keresne ilyen tarka és kecses pillangókat az ember, de ott csak női ruhába öltöztetett beteg macskákat talál. A raguzai szép leányok a Brénó völgyéből valók. ~~~~~

~~~~~ Félnap alatt kényelmesen elvitorlázhattunk volna Cattaróig, ha utba nem ejtjük a sokat emlegetett völgyet. A brénóvölgyi kirándulás azonban egy kis csalódással járt. Gondolhattuk is volna, hogy a leányok hétköznapi nem járnak aranybrokátban és nem viselnek keztyűt. De azért otthon is csinosak. ~~~~~

~~~~~ Gyanus széllel indultunk tovább Raguzá vecchiából. A Malonta-szirteknél teljes szélszendbe jutottunk. Estig mindig ott láttuk a kormányunk mögött Raguzá távoli képét. A vörös sziklák, a fehér tornyok, a citadellák parányi, de éles körvonala. Lakroma szigete olyan volt az előtérben, mint egy kék kis vakantúrás. ~~~~~

~~~~~ Jó ebédünk volt, mert Raguzá vecchiából hoztunk friss húst meg tojást. Zepe kivételesen nem volt részeg és valósággal remekelt. Jutalmul nem zártam el a szivaros dobozt, hadd lopjon magának egy-kettőt az öreg, tudom, hogy így jobban esik neki, mintha ajándékkul kapja. Pokoli hőség köszöntött ránk, a láthatáron a tenger összefolyt az égbolttal, a mi legbiztosabb jele a tartós szélszendnek. ~~~~~

Ilyenkor a legénység rosszkedvű és ingerlékeny. A sánta generálisnak is sikerült összehoztatnia Tonioval. Azt kérdezte a hajó orrán pipázgató kapitánytól, hogy miféle nemzet ő tulajdonképpen.

— Isztriai, — válaszolt Tonio.

— Az nem nemzet. Az ember vagy olasz, vagy horvát. De isztriai, az semmi.

— Nos hát osztrák vagyok, — szólt hosszú gondolkodás után Tonio.

— Akkor beszélj osztrákul. De osztrák nyelv nincs és így osztrák nemzet sincs.

— Hát te mi vagy? — kérdezte Tonio.

— Horvát! — kiáltotta a szélcsend által fokozott dühös önérzet hangján a generális.

És mivel Tonio egy kicsinylő mozdulatot tett a kezével, a generális megmagyarázta neki, hogy mit jelent a horvát szó.

— Valamikor mi horvátok voltunk minden tengeren az ur, az Adrián is, az oceánon is. Éppen úgy, mint ma az angolok. Ha nem hiszed, hogy úgy volt, akkor kérdezd meg a szelzei káplán urat...

Tonio perfidül mosolygott.

— Azt hiszem, azelőtt is csak úgy volt, mint ma: ti horvátok az evezőpadokon ültetek, de a kormány mellett más valaki ült és a hajótok zászlója se volt horvát, valamint ma se jár horvát zászló az Adrián és az oceánon...

Szükségesnek tartottam, hogy a legényeket a hajótörvények 2. §-ára figyelmeztessem, mely eltölti a politikát. A horvát világhatalom kérdése egyelőre tehát még elintézetlen maradt.

Alkonyatkor még mindig egy helyen vesztegeltünk és Zepe felvetette a kérdést, hogy mit parancsolunk vacsorára, mert más mint konzerv nincs... A vendégeim kijelentették, hogy inkább éhen halnak, semhogy konzervet egyenek. Nyílt tengeren voltunk, halászni nem lehetett. Mikor már farkasszemet néztünk az éhinség rémével, Zepe egyszerre a homlokára ütött és azt mondta, majd főz ő nekünk kitűnő vacsorát. Azzal belenyúlt a legénységi kajút csapóajtáján és egy jókora dorongot dobott ki, mely koppanva esett a födélzetre. Itt a vacsora!

— A Krisztus öt sebére, Zepe, szólj és felelj: mi az?

— Tőkehal.

Kőkemény, fekete halmumia volt. A száját görcsösen kitátotta, mikor egy emberöltő előtt meggyilkolták és besózták a messzi éjszagon, mintha segítségért akarna ordítani. Jó egy óráig a tengerben áztatták. Zepe aztán megalapálta, végül bicska és harapófogó segítségével megnyúzta. Mialatt főzte, felháborítóan émelyítő szag terjedt el a hajón. Vendégeim kijelentették, hogy inkább konzervet fognak vacsorázni.

~~~~~ Félálomban hallottam, hogy a hullámok erősen csapkodják a kajüt falát és a vitorlafa is sokat nyikorgott az éjjel. Meg voltam róla győződve, hogy a Sirály nagy utat tett meg, míg aludtunk, és valószínűnek tartottam, hogy most már a cattarói öböllabirintus közepén tartunk . . . ~~~~~

~~~~~ Mikor kidugtam a fejemet a csapóajtón, a szemem Raguzára esett. A vörös sziklák, a fehér tornyok, a merész citadellák, Lakroma szigete felénk integettek a távolból. Kitudódott, hogy az éjjeli hullámlázás nem járt széllal, csak afféle holt hullámlázás volt. Elkecsere-
désben újból lefeküdtem. Később távoli kukorékolás ütötte meg a fületem. Furcsa öblös hangja van, gondoltam magamban. De aztán talpra ugrottam, mert eszembe jutott, hogy a ki kukorékol, azt meg is lehet enni.

~~~~~ — Zepe, ki kukorékol itt? ~~~~~

~~~~~ — Egy kakas. Egy bárkán van, mely félmérföldnyire evez tőlünk. ~~~~~

~~~~~ — Meg kell venni azt a kakast, bármit kérjenek is érte! ~~~~~

~~~~~ Egy kis evezés, hosszú alkudozás és hatvan magyar krajcár árán uraivá lettünk a kakasnak. Mikor a fedélzetre tettük, hangos nevetésre fakadt az egész hajónép. Soha életünkben ilyen kakast! Hórihorgas, inas természetű, gőgös viselkedésű és szinte félelmetes tekintetű vén madár volt. Don Quijotte tollas vértbe öltöztetve. Egy darab kenyeret dobtunk neki és mivel Cézár, pusztai kutya-irigységből, el akarta előle kapni, parázs verekedés fejlődött köztük, melyet karhatalommal kellett szétválasztani. Ez a furcsa kakas nem félt senkitől, állattól épp oly kevésbé, mint embertől. ~~~~~

~~~~~ A keresztfiam rögtön megszerette a délceg és vitéz viselkedéseért és elkeresztelte Józsefnek, alkalmasint azért, mivel őt is pénzért vettük, mint Putifár a bibliai Józsefet. A fiú kegyelmet kért a kakas számára. Mivel egyébként is olyan sovány és keményhusú volt, mint a trenirozott távgyalogló, feltételesen megkegyelmeztem neki. Ha vacsoráig megered a szél, akkor nem lesz bántódása. ~~~~~

~~~~~ A kakas egész nap semmi rosszat se sejtve feszített a kajütfödélzetén, a fiú azonban epedve nézett éjszaknak, hogy fodrosodik-e már a tenger. Valószínűnek tartom, hogy titokban imádkozott is jó szélért, mert mióta meghallotta a kakas hangját, mely inkább hasonlított sakálorditáshoz, mint kukorékoláshoz, egészen rabjává lett. Alkonyatkor már drámai lett a helyzet. Árbocunkon a standár még mindig nem mozdult és most már csak valami csoda menthette meg a kakas életét. ~~~~~

~~~~~ A csoda bekövetkezett! ~~~~~

~~~~~ Kievezünk a közeli szirtekhez, hogy megfürdjünk. Evezés közben kihajoltam a csónakból és a tiz méteres tengerfenéken nyíló alga-öserdő képében gyönyörködtem. Valami hosszú, fehér fonálon akadt meg a szemem. Mi lehet az odalenn? Bizonyára kötél. A következő pillanatban már kivetettük a halászhorgainkat, két perc múlva pedig a kezünkben

volt a kötél vége. Nehéz nagy micsoda volt hozzákötve, azt is kihúztuk. Varsa volt; afféle drótháló, mely emlékeztet az árvamegyei egérfogókra. A varsában jókora hal ficánkodott, zománcoskék és pirosszinü tengeri fecske, a repülő halak családjából, mely elvéve téved csak az éjszaki Adriába. A hal árát, busás borraival megtoldva, a varsába tettük, — a generális e célra feláldozta a mocskos kis bugyellárisát — a halat pedig megettük vacsorára . . . Igen sajnálom, hogy nem láthattam a varsa gazdájának

képét, mikor másnap hajnalban megtalálta benne a furcsa fogást. Minket akkor már az éjfélnél megindult sirokkó levitt messzire délnek. ~~~~~

Augusztus 4.

~~~~~ Mikor ma reggel elhaladtunk a Punta d'Ostro és a Punta Dura nevű parti várak dupla ágyusorai között, melyek a Bocche öböllabirintusának kapuját védik, szembe jött velünk a magyar király hadiflottájának egyik koromfekete torpedónaszádja. Fél mértföldnyire füstös volt utána a tenger.

KARVALY J

~~~~ — Minden ember jőjjön a fedélzetre! — kiáltotta Tonio. — Vigyázzunk, jön a Pelikán! ~~~~~

~~~~ Ő felsége Pelikánja meglehetősen rossz hírnévnek örvend a vitorlások körében, mivel aránylag rövid pályafutása alatt már két trabakolót gázolt el. ~~~~~

~~~~ Fel akartam jegyezni naplómba az órát és mivel mély tengerész-pongyolában voltam és óra nem volt nálam, leküldtem a fiut a kajütbe. ~~~~~

~~~~ Tonio kicsinylőleg mosolygott. ~~~~~

~~~~ — Az uraknak órára van szükségük, ha tisztába akarnak jönni az idővel. A mi népünknek nem kell óra. A nap vagy a csillagok állásából is pontosan megmondja, hogy hány óra van. ~~~~~

~~~~ — Hát nézd meg a napot és mondd meg, hány van? ~~~~~

~~~~ Tonio tudós ráncokba szedte a homlokát. ~~~~~

~~~~ — Most lehet körülbelől kilenc—tiz, legfőljebb féltizenegy vagy tizenegy ... ~~~~~

Augusztus 6.

~~~~~ Két napig körülbarangoltuk a zezugos öblöket, melyeknek vize hol hatalmas tóvá szélesedik, hol meg keskeny sziklacsatornává szorul össze. A tájkép nagyszabású, de zord, szinte fenyegetően sötét. Az ósdi városkák és kastélyok mögött szédítő magasságba tornyosulnak a hercegovinai és krivoscei hegyóriások. Az ember mindig az oxidált ezüstszerű sziklafalak tükörképei fölött vitorlázik. ~~~~~

~~~~~ Cattaro maga a legszomorubb hely, melyet életemben láttam. Értem, hogy a velencei tizek tanácsa mért számüzte ide a legsúlyosabb bűnösöket. Az öböl utolsó kiágazásában fekszik, valóságos zsákutcában, a fellegekig érő montenegrói sziklafal lábához szorulva. A város maga, mely egyébként fekete, szegényes és józan, a nagy hegy tövében azt a benyomást teszi az emberre, mintha pincébe építették volna. Az utcái dohosak, forrók és sötétek. Fölötte, magas kőszálon, valószínűtlen, mondhatnám álomszerű vakmerőséggel épített citadella áll. Ez a citadella azonban nem furja tornyait a kék égbe, hanem maga is kicsinyes katonai játékszerré törpül a föléje tornyosuló gigászi hegyek tövében. A városból végtelen kanyargású serpentin-ut vezet Montenegróba. Ennek az utnak képe, mely a soha véget nem érő bolyongás allegóriája, valósággal fárasztó. ~~~~~

~~~~~ A sok ajku kikötői csőcselék közül egész fejfel kimagaslanak a montenegróiak. A szegény hegylakók közül, a kik nyaktörő öszvérutakon ereszkednek le a városba, a leg-
rongyosabb is ur, a leghitványabb is szabad férfi benyomását teszi az emberre. A ki megfigyelte őket, a mint vásár után csapatokba verődve, nyugodt és biztos léptekkel indulnak meg a meredek uton, míg végül elvesznek a felleges magasságban, honvágyat érez a sólyomfészkek után, hol erősebben perzsel a nap, szilajabb a szél és tisztább a levegő mint idelenn. ~~~~~

Augusztus 7.

~~~~~ Le akartam fotografálni egy bástyatornyot. Ekkor megszólított egy gyalogsági hadnagy, még pedig magyarul. ~~~~~

~~~~~ — A védőművek fotografálása tilos. ~~~~~

~~~~~ Két lépésnyire a tett színhelyétől megláttam egy boltkirakatban egy képes levelezőlapot, mely ugyanazt a tornyot ábrázolta. Ára két krajcár. Bosszút lihegve utána mentem a katonának és odavezettem a kirakathoz. Mit szól ehhez, hadnagy uram? ~~~~~

~~~~~ A hadnagy így válaszolt: Nem azért szóltam önnek, mintha azonosítani akar-

nám magamat egy ostoba rendelettel, hanem azért, hogy megóvjam egy kellemetlen-
ségtől. ~~~~~

~~~~~ A válasz mindenesetre logikusabb volt mint a hadügyminiszter rendelete. ~~~~~

~~~~~ Ma már egyébként mindenki tudja, hogy a titokzatos nimbusz, mely az osztrák
Gibraltár erődítvényeit környékezi, nem az erődítmények fontos voltában, hanem a katonaság
maradi szellemében birja magyarázatát. A cattarói vár, miként a Bocche összes védőművei,
ma már csak érdekes, katonailag azonban nem értékes. ~~~~~

~~~~~ Az utolsó napok konzerv-nyomórának emlékét a Stadt Grác ebédlőasztalánál igye-
keztünk elfelejteni. Estebédnél furcsa találkozásunk volt. A nyílt vendéglői terrász falán
egész csapat aranszárga gyikocska futkosott, bogarakra vadászgatva. Jó ideig gyönyörköd-
tünk az állatok kecses játékában, mikor egy fehér flanelruhás rüpek égő gyújtóval megpör-
költe az egyik gyikocska farkát. ~~~~~

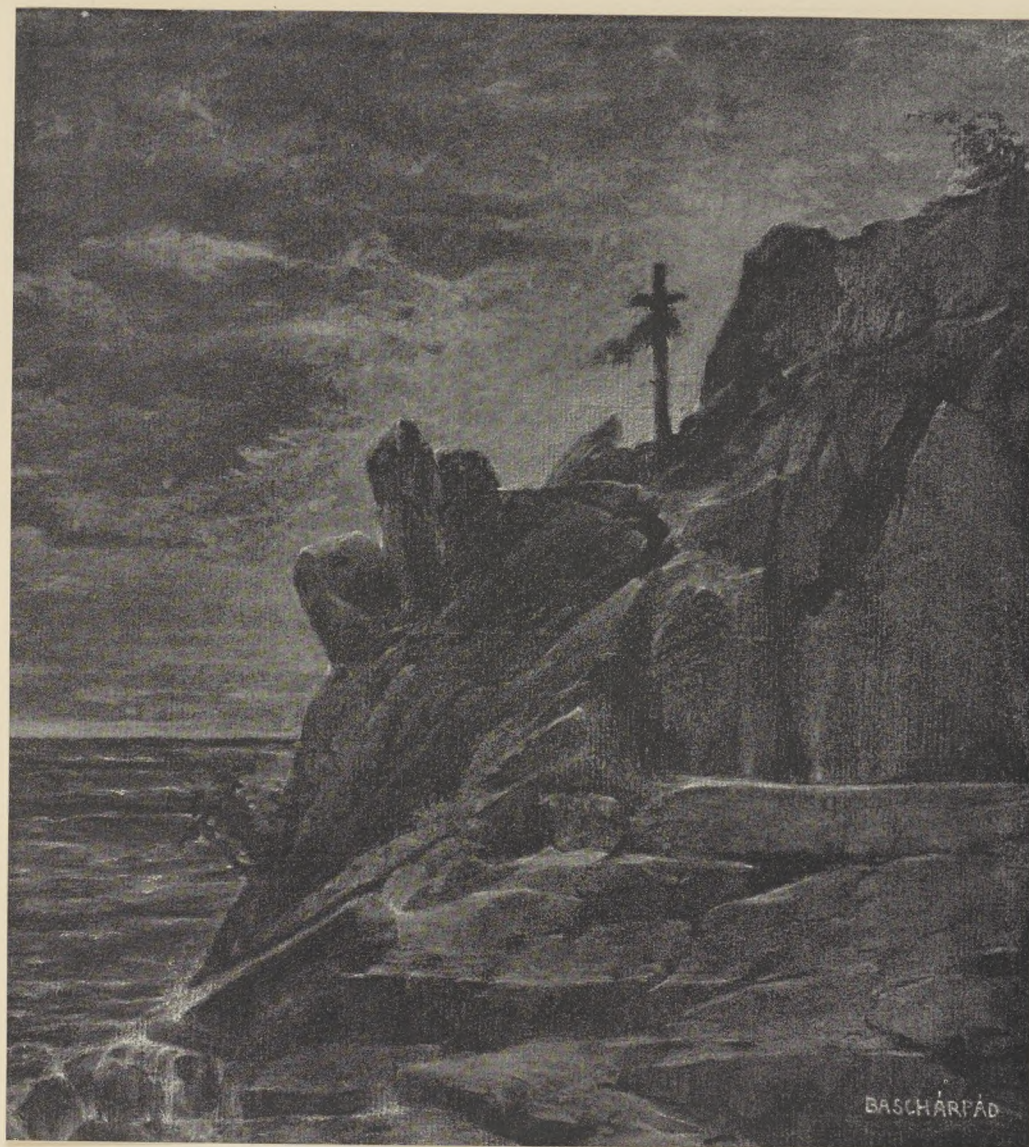
~~~~~ A barbár egyébként igen kicsi, de csinos és elegáns külsejű ember volt. Panama-
kalapot viselt, a bajuszát meg Vilmos császár divatja szerint sütötte. Egy idősebb, de tisz-
teletreméltónak éppen nem mondható hölgy társaságában vacsorázott. És hogy a lakomájuk
nem volt családias jellegű, azt az ezüstnyakú pezsgős üvegek eléggé bizonyították. A hölgy,
a kiről azt mondták nekünk, hogy horvát énekesnő, piros pántlikával átkötött sétapálcát

viselt. Nagyon büszke lehetett a fehér cipőjére is, legalább volt rá gondja, hogy kiki kellően
megbámulhassa. ~~~~~
~~~~~ Megkérdeztem a vendéglőstől, hogy ki az az ur. ~~~~~
~~~~~ — Paziga Coriolán gróf! ~~~~~
~~~~~ A szegény Herta vőlegénye. A sors úgy akarta, hogy nézői legyünk az eljegyzési
komédia utolsó felvonásának is... ~~~~~

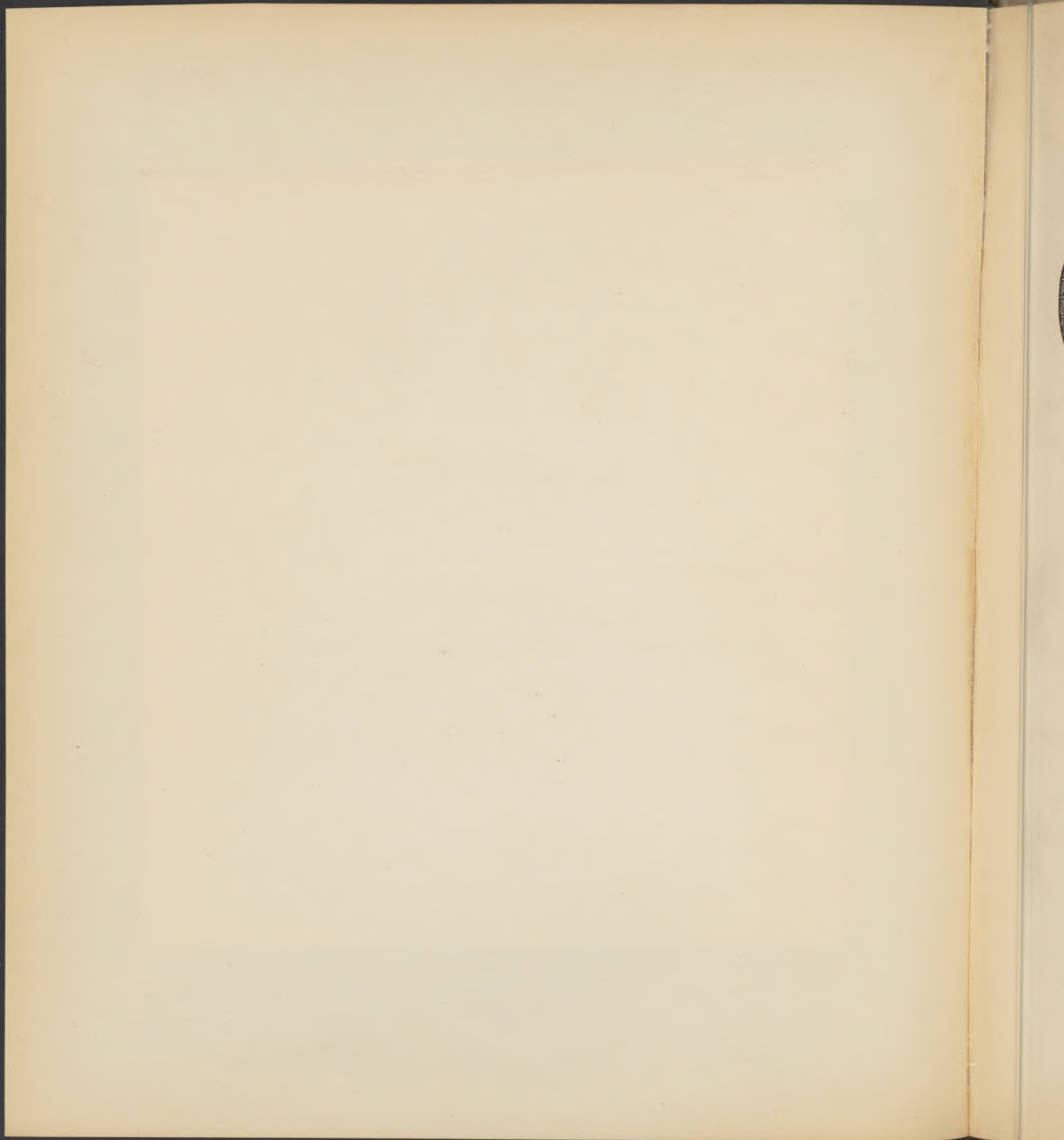

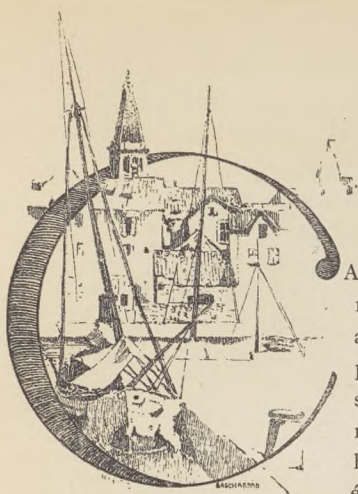

San Nicolò

XII.

A szigetek felé. — Hej, koma, mit üzensz a feleségednek? — Votán, a vadember. — Sir a hegytetőn.

Augusztus 8.

ATTARO VOLT utunk legdélibb pontja. Azóta megint éjszaka-
nak vitorláztunk. Nem akartunk ugyanegy uton menni és
azért messzire kikerültünk a nagy Adria felé, a dalmát archi-
pelágus legszélsőbb szigetei irányában. Ezeken az elhagyott
szirteken, melyek úgy delelnék künn az ezüstködös tengeren,
mint Nereusz isten gulyájának eltévedt jószágai, valóságos
homeroshi levegő lengedezik. A szelek istene talán maga is
érezhette, hogy némi elégtétellel tartozik nekünk a raguza-

vecchiai szélcsendért és remekül üvöltő augusztusi sirokkót küldött. Valósággal repül-
tünk. A hány vitorlást elhagytunk, — és valahány csak felbukkant előttünk, azt mind
elhagytuk! — abba az embereink lusszinárd hetykeséggel belekötöttek. ~~~~~
~ — Hej, koma, mit üzensz haza a feleségednek? ~~~~~
~ Éjszakon megláttuk már Lagosta szigetének nagy hegycsucsát. A sziget lehetett
még vagy száz kilométernyire. Ekkor viharra fokozódott a sirokkó. Mi beszedtük a csucs-
vitorlát meg az egyik orrmányost. A kutter féloldalnak dőlve, gyorsan, mint a szálló kócsag
repült a tajtékos tenger fölött. ~~~~~

~ Utólértük és hamarosan el is hagytuk a lisszai Topics-társaságnak egy eredetileg
talán sárgára festett, de most már förtelmesen mocskos gőzhajóját, melynek gépe oly pana-
szosan dobogott és hörgött, mintha asztmában szenvedne. Ez a nevezetes esemény föllelke-
sítette, sőt valóságos nagyzási hóbortba döntötte a legénységünket. Az egyébként oly szelid
lelkületű Zepe trombitát csinált a két kezéből és gonosz kurjantással kérdezte az ezer tonnás
gőzöstől, hogy mit üzen haza a feleségének? ~~~~~

Augusztus 9.

~ A tegnapi éjszaka tündöklő volt. Egyikünk sem akart a kajütbe menni, hanem mind
ott heveredtünk a földzeten és néztük a teli hold óriás tányérját. Olyan fehér volt a fénye,
mint a villamos lámpásé. Nekem úgy rémlett, mintha szabad szemmel is meglátnám rajta
a gyürüs kráterhegyeket. A keresztfiam mellettem hevert és azon fáradozott, hogy a két
lába ujjával matrőzcsomóba kössön egy kötélvéget. Ujabban, a mióta oly ritkán visel cipőt
a lábán, egész lábművészsé kezdi magát kiképezni. A generális, a ki ügyeletes volt, békén
horkolt a kormány mellett. ~~~~~

~~~~ A gyerek azt kérdezte, hogy hol leszünk holnap reggel. ~~~~~
 ~~~~ — Ha van tisztesség a szélben, akkor S.-Nicoloban. ~~~~~
 ~~~~ — Hol van S.-Nicolo? ~~~~~
 ~~~~ — Lagosta és Cazza szigetek közt van egy csomó lakatlan szirt. Egyiküknek a neve S.-Nicolo. Messziről is meg fogod ismerni, mert a formája olyan, mint a lenyakazott szfinxé.
 ~~~~ — Mit csinálunk ott? ~~~~~
 ~~~~ — Friss vizet szerzünk és meglátogatjuk Votán urat. ~~~~~
 ~~~~ — Ki az a Votán ur? ~~~~~
 ~~~~ — Votán egy szegény eszelős ember, S.-Nicolo egyetlen lakója. Évekkel ezelőtt tulajdonába vette a magános földdarabot az Adria közepén. A szigetnek van kevés termőföldje, sőt jó ivóvize is, de olyan messzire esik a lakott helyektől, hogy okos ember nem vállalkozott a megmunkálására. A vadember scombrira és spongyára halászat, a zsákmányát néhanapján egy kis dohányért és dalmát borért odaadja az arra cirkáló halászoknak. Azt beszélik róla, hogy messzi földről szakadt ide és sok jel arra vall, hogy valaha szebb napokat is látott. Magam két esztendővel ezelőtt ismerkedtem meg vele. ~~~~~

@@@ A keresztfiam, a ki mostanában olvasta Verne titokzatos Nemo kapitányának történetét, a maga eszejárása szerint iparkodott megfejteni Votán rejtélyét. @@@@

@@@ — Lehet, hogy ő is valami tengerentúli fejedelem volt, a kitől az angolok elrabolták országát. Mert az angolok roppant kapzsis és minden országot el akarnak rabolni. És lehet, hogy signor Votán csak tetteti magát, mintha eszelős volna, hogy gyanut ne keltsen, de egyszer majd bosszut fog állani az angolokon... @@@@

@@@ Nem mondhattam meg a fiunak, hogy Votánt egy más hatalom tette tönkre, mely még Nagy-Britanniánál is erősebb és önzőbb... @@@@

@@@ Két évvel ezelőtt éppen Szent-István napján kötöttem ki S.-Nicolo szirtjén. Az egész sziget két meredek hegyhát, melyek közt keskeny völgyszalag vonul el. A völgyben egy kis kukoricást, néhány fügefát és egy-két szőlőtőkét találtam. Hosszú keresés után megleltem a sziget urának palotáját is. Furán összetakolt kis vityilló volt, a meredek hegyfalhoz tapasztva, akkora, mint egy nagyobb kutyaól. A vadember nem volt otthon. @@@@

@@@ Jó ideig tartott, míg megtaláltam. Egy magas sziklák közé szorított kis öbölben nagyon rongyos bárkát ringatott a víz. A bárkában egy ember volt meg egy kutya. Az ember fakanállal merte ki a bárkából a vizet és ügyet sem vetett rám, bár a kutyája ugyancsak megugatott. Rákiáltottam, de most se törődött velem. Lementem hozzá. Ő buzgón folytatta a munkáját, közbe a haragtól vörös arccal sandított felém és félhangon dörögött magában. Rongyos matrózzruhát viselt, bocskort, kopott matrózsapkát. Hosszu rőt szakállá volt; a naptól megfakult haja a vállát verte. Igazán olyan volt, mint a germánok detronizált, elbujdosott és nyomorba jutott főistene. A kutyája is vörösszörű volt és kevésbe mult, hogy hangosan el nem nevettem magamat, mikor észrevettem a megdöbbentő hasonlatosságot ember és állat között. @@@@

@@@ — Hallod, barátom, mért nem felelsz, ha keresztény ember szól hozzád? — kérdeztem.

@@@ — Eredj a pokolba! — mormogta mély basszus-hangon. Azzal kiugrott a csónakból és ott hagyott a faképnél. Ez volt első találkozásom Votánnal. @@@@

@@@ Fél órával később benyitottam a vityillójába. Votán ott kuporodott a kutyája mellett és pipázgatott. Most meg éppen kacagtató volt a hasonlatosság kettőjük közt. Volt azonban az eszelős csavargó egész lényében valami különös méltóság, mely önkéntelenül is a középkori német fejedelmek képmásaira emlékeztetett. @@@@

@@@ — Hoztam egy kis dohányt, — mondtam csendesén. @@@@

@@@ Ő szó nélkül kivette kezemből és a szalma alá rejtette. Én a kunyhó tetején függő besózott halakat néztem. @@@@

@@@ — Van erre sok scombri? — kérdeztem. @@@@

@@@ — Egy sincs! Egy sincs! — válaszolt Votán izgatott hangon. — Mért akarod elfogni a szegény ember scombriját? @@@@

eladni. Az egész hajón senki sem tudta, hogyan került ide a kagyló. Bizonyos, hogy a vad ember lopta ide éjnek idején. ~~~~~
~ Ez két esztendővel ezelőtt történt. A kis kaland, mely akkoriban szinte meghatott, most újból eszembe jutott és a komám meg a keresztfiam égnék a vágytól, hogy megismerkedjenek a furcsa emberrel. Sokféle kis ajándékot rakosgattunk neki össze, csupa olyan dolgot, a mely hasznára lehet. Egy pipát is kap Votán ur meg egy meleg matrózinget . . .

Augusztus 10.

~ Korán reggel már láttuk S.-Nicolot, a szél azonban megréft minket és elült ; mikor végre a nagy evezőkkel a magános szigetig cihelődtünk, már esteledni kezdett. ~
~ A mikor felértünk a parti hegyre, már alkonyi árnyék borult a keskeny völgyre. A Votán vityillója azonban nem volt már sehol. A kukoricás is parlagon hevert. . . ~
~ — Nézzük meg a kis kikötőjét, ott van-e még a bárkája ? ~
~ A bárka sem volt ott. Kedvetlenül és kissé elszontyolodva néztünk össze. Ugy látszik, a szegény Votán elunta remeteéletét és elköltözött néma szigetéről. Leginkább a keresztfiam busulta el magát. Ő már boldog izgalommal várta a pillanatot, mikor végre szemtől-szembe fogja látni gyermekkori olvasmányainak és álmainak hőst : a magános szigeten tanyázó vadembert. ~
~ A fiú most egyszerre felemelte a kezét. A sziklák közt egy jókora állat csontváza feküdt. A hangyák szépen kikészítették, ragyogott mint az elefántcsont. ~
~ — Nem farkasváz ez ? — kérdezte a gyerek. ~
~ — Biz ez kutya. ~
~ Alkalmasint a szegény Lizié, a vadember kutyájáé. ~
~ Végimentünk a hegygerincen, végül megállapodtunk a meredek sziklafal végén, a tenger fölött. Ez volt a sziget legmagasabb pontja. Kis fakeresztet láttunk magunk előtt, a kereszt mellett egy kétméteres darabon fehér kövek feküdtek. Semmi kétség, ez sir. Még pedig Votán sirja. Más halottat nem hoznak a távoli szigetre . . . Derék halászbemberek tették meg neki az utolsó felebaráti szolgálatot, mikor tavasszal első ízben a szigetre jöttek és halva találták a szegény vadembert. A viskója deszkáit elvitték, mint örökségüket, mert ezen a kopár vidéken értéke van minden faforgácsnak. ~
~ Ott álltunk hárman a sir körül. Mind a hárman meg voltunk rakodva az ajándékokkal, melyeket Votánnak szántunk. ~
~ A fakeresztten túl, messzi künn a tenger láthatárán, óriás, vérvörös golyóként hanyatlott alá a nap. Egy vékony, fekete felhősáv elmet szette a tüzes gömb felét. Valahol alattunk egy láthatatlan sirály hallatta furcsán kacagó hangját. Soha életemben nem láttam még helyet, mely annyira az elhagyatottság benyomását tette volna, mint ez a hely. ~

Az Athenaeum r.-t. nyomása.

BASCHÁRPÁD

SCOGGIO DELLA MADONNA
A PRESSO PERRATO

Disegno di Andrea

mi
a
Bu
Sze
tot
sok
haj
ráj
bos
kóc
a m
feh
lám
hin
ere
a k
gyö
a p
kés
eml

XIII.

A magyar hadihajóraj. — A bója mellett való kikötés elmélete. — A lisszai rendőrség hanyagsága, vagy: pucér kölyök a hölgyek közt. — A hajósnép dicserete. — A 23. számú cs. és kir. gőztender. — A busii kék barlang. — A tenger rabjai. — Mit tud kérdezni egy unatkozó kis fiú? — Csodálatos szabadulás. — A tejes kanna. — A Sirály lakomát rendez a haditengerészet tiszteletére. — Három vászonnadrág.

Augustus 14.

A

DÉL-DALMÁT szigetek mozgó diorámaként vonultak el a Sirály előtt. Láttunk ősrégi kis városokat, a melyeknek

cimeres palotáiban kecskepásztor kötözgeti a bocskorát; láttunk cukorsüvegformájú hegy tetején óriás campanilét; láttunk olyan asszonyközséget, honnan minden férfiember Amerikába vándorolt ki és láttunk többek közt egy olyan csaplárosnét is, a ki édeshuga Veronese legszókébb asszonyainak. Csak a kék barlangot nem láttuk még Busi szigetén. Ma azonban utra keltünk a kis szigetország felé, mely túl fekszik Lisszán, Szent-Andráson innen.

~~~~~ Korán délután jó széllel elrepültünk a lisszai Stoncua-fok alatt, aztán végigszántottuk az öböl vizét, melyet két nagy tengeri ütközet tett világhírűvé. A kikötő bejárata előtt sok apró torpedóhajó közt három hatalmas páncélos füstölgött. A keresztfiam elolvasta a hajók nevét: Árpád, Zrinyi és Budapest, — aztán boldogan szaladt a zászlókötélhez, hogy rájuk köszöntsön, — itt a magyar hadiflotta!

~~~~~ (Azt hiszem, ha rajta fordul, akkor tüstént Velence alá rendeli a hajókat, hogy véres bosszút álljanak Dandolo Enrico zárai árulásáért...) ~~~~~

~~~~~ Elhaladtunk a temető alatt, a híres tengeri ütközet hőseinek emlékét őrző nagy kőoroszlán tövében, aztán beértünk a belső kikötőbe. Bója mellett akartunk kikötni, mivel a móló csak úgy nyüzsgött a sok trabakolótól és katonai gőzbarkáttól. A partról egész csapat fehérruhás haditengerész nézte a beérkezésünket és a szakértő nézőközség jelenléte némi lámpalázt okozott nekünk. Jó széllel bója mellett kikötni, nem olyan egyszerű dolog, mint hinné a magyar. Tonio és Zepe idejében leszedik az öregvitorlát, úgy hogy a kutter a lendítés erejével éri el a bóját. A sánta generális a hajó orrán hasal, hogy röptében a karikába fűzze a kötélünket. Ha túlérős a holtmozgás, akkor túlme gyünk a bóján és a kötél kiszalad. Ha gyöngye a lendülés, akkor megállunk a bója előtt és a generális ország-világ csúfjára döfködi a pusztá levegőt a kötélvéggel. Istennek adassék hála, a manőver kitünően sikerült és mikor később partra szállottunk, a tengerészek lojális pillantásaiból kiolvashattuk, hogy olyan uri embereknek tartanak minket, a kik tudják, hogyan kell tisztességgel bemenni egy kikötőbe.

~~~~~ Mivel elegáns hölgyeket láttunk a riván, magunk is kicsíptük magunkat és fotografáló

gépeinkkel fegyverkeztünk. A fiu szintén felvette a fehér ruháját, de cipőt nem akart huzni. Jó ideje meztláb járt már és most azt állította, hogy a lába megnőtt, nem fér egyik cipőjébe sem. ~~~~~

~~~~~ — Pedig meztláb nem mehetsz a városba. Itt uri emberek laknak és még csavargónak néznének. ~~~~~

~~~~~ A gyerek kijelentette, hogy ilyen körülmények közt inkább a Sirályon marad.

~~~~~ A mint tetszik! ~~~~~

~~~~~ Ketten körüljártuk a várost, csináltunk vagy egy tucat felvételt, aztán visszatértünk a rivára, a hol a város szépei sétáltak. (Mellesleg jegyzem meg : érdemes volna egyszer tudományosan is a végére járni annak a kedves és az én tapasztalataim szerint megdönthetetlen ténynek, hogy mindenütt, a hol jó bor terem, ott feltűnően csinosak a nők is.) ~~~~~

~~~~~ Egypár tengerésztiszt ismerősünkkel találkoztunk és mivel zenehangokat hallottunk a sétatéren, arra vettük utunkat. ~~~~~

~~~~~ — Furcsa rendőrség lehet itt, — mondta az egyik tengerész. ~~~~~

~~~~~ — Miért? ~~~~~

~~~~~ — Megengedi, hogy pucér kölyök járjon a hölgyek közt. ~~~~~

~~~~~ A parton egy barnatestű siheder állott, a ki keresztbe font karokkal nézte a járó-kelőket és hallgatta a zenét. Minden ruhája egy piros uszónadrág volt. Mikor közel értük, nyájas arccal megszólított a fiu.

~~~~~ — Szép a város, bácsi? ~~~~~

~~~~~ A mi gyerekünk volt... ~~~~~

~~~~~ — Hogyan mersz te itt pucéron sétálni? ~

~~~~~ — Hiszen én nem sétálok, hanem fürdöm.

Vagy azt se szabad? ~

~~~~~ Azzal sietve visszavonult oda, a honnan jött: a tengerbe. ~~~~~

Augustus 15.

~~~~~ A ki nem hiszi el, hogy az emberek átlag jók és kellemesek, annak ajánlhatom, hogy tegyen hosszabb tengeri utat, de nem gőzhajón, hanem vitorlásan. Ha valamiképp, így talán kiépülhet a rút nyavalyájából. A gőzhajó egy uszó darabja a nagy városnak. Magával viszi a kultúrét minden önzését, előítéletét és merevségét. A vitorlás hajó azonban, a mint elhagyta a kikötőt, visszaviszi az embert az ősi természetbe és az emberek megint visszanyerik eredeti szeretetreméltóságukat. Sehol annyi rokonszenves és igazán emberileg érző és cselekvő embert nem találtam, mint a vitorlaárbocok tövében, a foltozott nagy vászonponyvák árnyékában, a félreeső kikötők zugaiban. A világ összes tengerészei közt ki van fejlődve a bajtársiasságnak bizonyos érzete és a tudat, hogy alkalomadtán rászorulnak egymásra, önzetlenekké és szivekké teszi a vadonatidegen embereket is. Hogy többet ne mondjak: ha ki akarok valahol kötni a kutteremmel, egyszerűen rákiáltok a parton lebzselők valamelyikére, nagy lóditással a nyakába dobom a vizes kötelet, hogy fogja, huzza, kösse meg annak rendje-módja szerint. Ezért éppen csak egy kurtán odavetett köszönöm szó jár. Nem találni embert, a ki nagy odaadással ne végezné a rábizott feladatot. ~~~~~

~~~~~ Mindez akkor jutott eszembe, mikor Busi szigetének egyetlen és igen rossz kikötőjébe érkezvén, ott találtuk a haditengerészet 23. számú gőztenderét. A gőzös legényei csónakkal

~~~~~ A hajó parancsnoka olasz altiszt volt, a legénysége öt dalmata matróz. Azért küldték ide, hogy felmérjék az öböl vizállását. Miután kikötöttünk vagy fél kilométernyire a parttól, melynek kopár lejtőjén féltucat házban lakik a szigetország népessége, a keresztfiam csónakba szállt és megtette a tenderen az etikettszerű látogatást. A tengerészek megmutattak neki mindent, a mit csak látni akart és a gyerek az árboc tetején kezdte és a széntartó fenekén végezte szemleutját. Két szép tengeri csigát ajándékoztak neki és visszahozták megint a Sirályra. ~~~~~

~~~~~ Abban állapodtunk meg, hogy a kék barlangot, melynek kedvéért idejöttünk, holnap reggel nézzük meg, mivel hozzáértők állítása szerint főleg délelőtt kilenc és tizenegy óra között ragyogtatja színjátékainak azur pompáját. Ez a barlang valamikor talán méltó versenytársa lesz a Kápri szigeti grotta azureanak, egyelőre azonban a hire inkább akadémikus természetű, mivel ma csak az látogathatja meg, a ki a maga hajóján jár. Businak nincs semmiféle rendes összeköttetése a külvilággal. ~~~~~

Augusztus 16.

JJEL NAGY BÓRA kerekedett és a Sirály ugyancsak rángatta a kötőféket. Azért mégis jól aludtunk, mert aludni és enni mindig tud az ember a tengeren. ~~~~~

~~~~~ Reggel kilenc előtt megindult az expedíció a kék barlang felé.

A kis csónakban négyen voltunk: a komám, a keresztfiam, Tonio és magam. A barlang öble a sziget déli oldalán van, egy nagy sziklahegy tövében. Ez is afféle spongyakő, ezer esztendő óta millió apró lyukat vájt bele a sósvíz, apró kőfuró állatocskák pedig buzgón folytatták a munkát. ~~~~~

~~~~~ A barlang körül erősen hullámzott a kék víz és időközönként egy-egy nagyobb hullám dörögve vágott neki a szirtnek, fehér tajtékba borítva az egész kaput. Mivel a csónakunk meglehetősen kicsi és erősen hánykolódott négy ember súlya alatt, abban állapodtunk meg, hogy kétszerre teszszük meg az utat. A keresztfiam és magam kimásztunk egy kőlapra, mely erkély módjára nyult a meredek hegyfalból a víz fölé, a hajón ülők pedig megvártak egy pillanatot, mikor a tenger kissé elpihent, aztán sietve beteretelték csónakjukat a fekete kapun. A következő pillanatban már sisteregve jött az öreghullám, mintha mérgelődnék, hogy kijátszották az éberségét, de a haragja kárbaveszett, azok ketten már akkor a barlang csendes vizén eveztek. ~~~~~

~~~~~ Jó félórát kellett várunk, míg újból megjelentek a kapuban. Mi azalatt csontig áztunk. A hullámok ugyan nem értek fel hozzánk, de a tajtékjukat mégis az arcunkba vághatták, magasabbra pedig nem mászhattunk a meredek falon. ~~~~~

~~~~~ Most már helyet cseréltünk. Ők felmásztak a sziklára, mi meg beültünk a csónakba, a mely komplikát művelet, tekintettel a tenger örökös hullámozására, meglehetősen sok időt vett igénybe. ~~~~~

~~~~~ Szerencsésen beveztünk a sziklakapun. Egy keskeny, magas és homályos alagut alá értünk, melynek vize egészen nyugodt volt. Az evezőkkel tapogatódzva kellett tovább mennünk. Aztán fordult egyet a síkátor, aztán valami szeliden derengő kék fényt láttunk, aztán meglepetten sziszszentünk fel. Benn voltunk a kék barlangban, a mely bizonyára egyike a teremtés legbájosabb csodáinak. Gótikusan csucsos, óriás kupola feszül a harminc méter

átmérőjű tó fölé. A tó, a sziklafal, a víz valami elragadóan szelíd és mégis tündöklő azur-szinben pompázik. Husz-harminc méternyire is le lehet látni a vízbe és odalenn minden tiszta ezüst. Az evező, a hullám, melyet felfer, tiszta ezüst. A bejárat alagutja biborvörös haránt fénysávokat bocsát be. Az egész környezet kábitóan fantasztikus, álomszerű, kész meseország. Ha mosolygó nereidák buktak volna fel a vízből, aligha csodálkoztam volna rajtuk. ~~~~ A különös természeti tünemény magyarázata egyébként meglehetősen egyszerű. A barlang minden világítását egy óriás sziklakapun át kapja, mely kapu a víz színe alatt vezet ki a szabad tengerre. A napfény az Adria kék vizén át szűrődik a csarnokba. ~~~~~ Mivel őszinte sajnálatunkra sem nereidákat, sem tritonokat nem láttunk a mese-barlangban, a pogány istenségeket némileg pótolandó, megfürödtünk a tündöklő vízben. Egy kurta óra múlva vissza akartunk térni társainkhoz, de ekkor furcsa meglepetésben volt részünk : a tenger vize teljesen elzárta a barlang alacsony száját. Erősebb lett a sirokkó. A hullámok most már szakadatlan egymásutánban ostromolták a kaput. Eközben oly nevetésges és mégis félelmetes gargarizáló zajt csináltak, mintha valami óriás vízi sárkány hallatná a bömbölését. Meg vagyok róla győződve, hogy az ókori tengeri szörnyetegekről szóló mesék ilyen helyeken fogamzottak meg, az éjnek idején vitorlázó tengerészek dobhártyáin keresztül. Meg kell hát várnunk, míg enged a sirokkó. Meglehet, hogy már egy óra múlva megteszi nekünk ezt a szívességet, de az is meglehet, hogy holnapig itt rekedünk, mint hal a varsában. Erre a gondolatra a keresztfiam tüstént megéhezett, pedig messzi volt még az ebéd ideje . . . ~~~~~

~~~~~ Multság után nézve, azt az érdekes felfedezést tettük, hogy a barlang egyike a világ legérdekesebb akváriumainak. A víz alatti sziklakapu ragyogó azurjában szakadatlan rajokban uszkáltak a halak. Dülledt szemű kányák, tüskés scarpénák, tányérformájú holdhalak hosszú libasorokban eveztek a tündöklő mélységben. Olykor mélyen lenn, fantasztikus stalaktiták közt, megmozdult valami ezüstcsillogású nagy test : egy öreg dentale. ~~~~~

~~~~~ A sirokkó nem hagyott alább, a sikátorba szorult víz tömege után ítélve inkább megnövekedett még. Ekkor egyszerre igen kellemetlen dolog jutott eszembe. Barátainkat künn hagytuk a barlang előtti kis sziklaerkélyen, honnan csónak nélkül nincs szabadulás. Mi lesz velük, ha elérik őket az erősen megnövekedett hullámok ? Pedig biztos, hogy elérik őket. Végre is azzal kellett magamat megnyugtatom, hogy sem a komám, sem Tonio nem olyan legények, hogy könnyű szerrel kifoghatna rajtuk valami veszedelem. ~~~~~

~~~~~ A fiú, a ki észrevehette, hogy a rendesnél többet beszélek vele, megragadta a kedvező alkalmat és felvilágosítást kért tőlem több olyan fontos kérdésben, a mely fölött — mint mondta — már gyakran törte a fejét. Hogy mit tud kérdezni egy gyerek, a kivel az ember be van zárva egy tenger alatti barlangba, az kivüláglik a következő, hiven a valóság után feljegyzett mutatványból. ~~~~~

1. Melyik erősebb: a cápa, vagy az aligátor? 2. Van az aligátornak hangja? 3. Tojásokat rak a cápa, vagy eleven fiakat szül? 4. Meg lehet enni a cápatojást? 5. Mért nagyobbak a velencei bóják mint a fiumeiek? 6. Hány torpedó van egy torpedóhajón? 7. Melyik ágyu visz tovább: a hajóágyu, vagy a partvédő? 8. Ha tovább visz a partvédő ágyu, akkor mért nem adnak a hajókra is partvédő ágyukat? 9. Mennyibe kerül egy új ágyu? 10. Kiknek van szebb jellemük: az apache, vagy a comanche indiánusoknak? 11. Melyik törzshöz szeretne tartozni a bácsi? 12. Nőket is szoktak skalpirozni az indiánusok? 13. Ki a leggazdagabb király? 14. Hány nyelvet beszél a török szultán? 15. Ki bátrabb: a magyar huszár, vagy az angol tengerész? 16. Mért nem állítja vissza a király a fekete sereget? 17. Jó volna, ha minden ember magyar volna? 18. Jó volna, ha minden magyar ember repülni tudna? 19. Jó volna, ha minden magyar embernek olyan ruganyos teste volna, mint a kaucsuk? 20. Ha a bácsi volna a belga király, megbocsátana Stefániának a Lónyay miatt?

Ilyen elmés és tanulságos beszélgetések mellett telt az idő. Mikor délután négy felé,

Isten tudná már hányadszor, körülveztük a barlangot, mely most már inkább ezüstszürke, mint azurkék színt mutatott, a keresztfiam azt mondta, hogy jó volna, ha egy kicsit kiszállhatnánk a csónakból, hogy végleg meg ne gémberedjünk a hosszú ülésben. ~~~~~

~~~~~ A barlang legvégén van egy kis fülke, ott megállhattunk ketten egymás mellett. A síkátor még tovább is vezetett és egy meredek sziklakéményben végződött. Felnéztem a kéménybe és nem kis meglepetésemre kék eget láttam magam fölött . . . No ez furcsa, hiszen itt ki lehet menni a barlangból ! Még csak erőlködnünk se igen kellett, egy kis kapaszkodás árán künn voltunk a szabadban. Egy köves réten találtuk magunkat, közvetlenül az öböl fölött. Alattunk macskázott a Sirály meg a kis gőzös. A két hajón egy eleven lelket se láttunk. Az első élő lény, melyet Isten szabad ege alatt köszöntöttünk, egy kis csacsi volt . . . ~~~~~

~~~~~ Sietve megmásztuk a sziklafokot, mely az öblöt a barlang kapujától elválasztja, hogy megtudjuk, mi történt a barátainkkal. Odafenn négykézlábra kellett ereszkednünk az erős szélben, hogy lenézhessünk a mélységbe. Hát a barlang előtt nagy élet folyt. A kutter és a hadigőzös egész legénysége ott nyüzsgött. Néhányan a kiálló sziklákra kapaszkodtak és onnan kiáltottak nagy izgatottan, a többiek a gőzös fehér csónakjában voltak, melyet emberfeletti erőlködéssel tartottak a háborgó vizen. Valamennyien egy hosszú kötélre figyeltek, melynek végét egy tengerész tartotta a kezében. A kötélen jókora pléhkanna függött, afféle tejes kanna ; láthatólag azt akarták beusztatni a barlangba. A tenger meg azon fáradozott, hogy a kannát, valahányszor megközelítette a barlang száját, elkapja és a sziklához vagdossa. Egy ideig csak elnéztük a manővert, végül megszólalt mellettem a gyerek. Trombitát csinált a két tenyeréből és azt kiáltotta le : Apa, mi van a kannában ? ~~~~~

~~~~~ Soha még annyira meglepett arcokat nem láttam. A jó emberek a víz alatt kajtattak minket és most megpillantottak a hegy tetején. Az általános meglepetés harsogó kacagással könnyített magán. ~~~~~

~~~~~ Megtudtuk aztán, hogy mit akartak a kannával. Elemózsiát meg dohányt akartak nekünk beusztatni, mivel az időjósok valószínűnek tartották, hogy az éjszakát a barlangban kell töltenünk. Levelet is tettek a kannába, meg írószert, hogy válaszolhassunk nekik. Az egész tragikomédiában az volt a legfurcsább, hogy egyikük sem tudta azt, a mit minden bennszülött suhanc megmondhatott volna nekik : hogy a barlangnak a szárazföld felől is van bejárata. ~~~~~

~~~~~ Este nagy ünnepi lakoma volt a Sirály földézetén, az osztrák-magyar tengeri hatalom tiszteletére. A lakoma tojáslepenyből, báránypaprikásból, pozsonyi kétszersültből, gyümölcsből, kávéból és magyar borokból állott. A vendégeink, bár egynek a kivételével szegény horvát matrózok voltak, oly kifogástalanul viselkedtek, akár az angol klubemberek. Azt is feljegyzem, hogy a tender parancsnoka erre az alkalomra kiadta legényeinek a szertár féltett kincsét : a hófehér ünneplőt. ~~~~~

Augusztus 17.

~~~~~ Hajnalra elállott a sirokkó és kihozhattuk csónakunkat a barlangból. Kilenc felé már utban voltunk a közeli Komiza felé, mely Lissza szigetének második városa. A komám ott észre vette, hogy a vászonnadrágja Busiban felejtődött. A legényeink ugyanis Busi szigetén nagymosást tartottak és az édes vízbe áztatott vászonruháinkat kiaggatták a partra száradni.~~~~~

~~~~~ — Kell egy új vászonnadrágot venni, — mondta a generálisnak, ki a Sirályon a komornyik teendőit végezte. Egy komizai boltban vettünk is egyet két forint ötven krajcárért. Az ilyen nadrágot, minőt nyáron minden matróz visel, az egész Középtenger partvidékein öt koronáért, illetőleg öt frankért, liráért vagy drachmáért vesztegetik. Mikor a kutterre értünk, kitünt, hogy a generális is vett egyet. Sebaj! vigasztalta magát a komám, — ha egy vászonpantaló jó, akkor kettő még jobb.~~~~~

~~~~~ Ugy találtuk, hogy a kikötő a megengedettnél is mocskosabb és bűzösebb, azért hamarosan utra keltünk Spalmadori felé. Fele uton se voltunk még, mikor egy kis gőzöst pillantottunk meg, mely barna füstfelhőket okádva sietett utánunk dél felől.~~~~~

~~~~ — Vesszek meg, ha az nem a mi 23-as számú barátunk! — mondta Tonio. ~~~~
~~~~ A messzilátón át megfigyeltük, hogy zászlójelekkel megállásra szólítanak fel minket.
~~~~ Ezek akarnak tőlünk valamit! ~~~~~~
~~~~ Fél óra mulva prüszkölve és dohogva ott stopolt mellettünk a tender. ~~~~~~
~~~~ Az altiszt egy vászonnadrágot lengetett a kezében . . . ~~~~~~
~~~~ — Az urak Busiban felejtették! — kiáltotta sugárzó arccal. ~~~~~~
~~~~ Nem tudom, hány mázsa szenébe került Magyarországnak a derék fiuk szivessége.
Minket azonban mindenképpen kellemesen érintett. Mikor tovább folytattuk utunkat,
a komámnak bő alkalma volt, hogy a sors forgandóságán elmélkedjék. Ma reggel még egy
vászonpantalója se volt, most pedig hárommal is dicsekedhetett. ~~~~~~

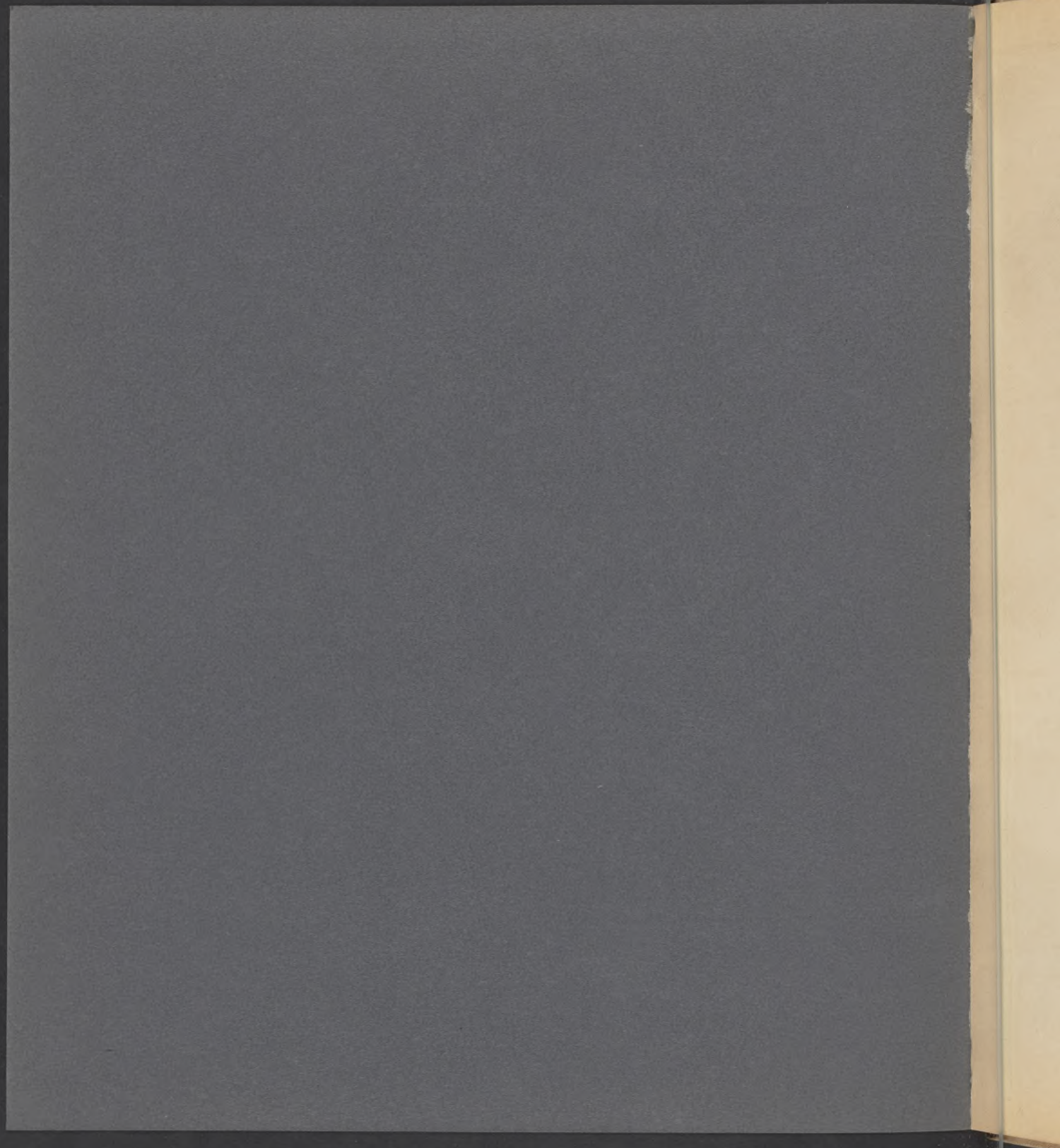

Spalmadori

Stato Jacin miradori

XIV.

Vademberek a Spalmadorin. — Éhinség. — Éjjeli ut. — A kormányzás dicsérete. — Cittavecchiában adriai szirénát fogtak. — A padrone hidegvére megmenti a Sirályt a gyékényszikláktól. — Pofon a nemzeti zászló becsületének szolgálatában. — Majdnem megveszem az adriai szirénát.

Augusztus 21.

HÁROM NAPJA sátorozunk a lakatlan Spalmadorin. A nyugati parton találtunk egy kis rést a parti sziklafalon, azon át zárt öbölbe értünk. Az öböl olyan, mint egy gótikus dóm, melynek beszakadt a kupolája. Meredek falak veszik körül, csak déli oldalán borítja bársonyos homok a lejtős partot. A világon a legjobb fürdőhely. Sirályok és buvárok fészkelnek az öbölben, biztos jelül annak, hogy ember csak elvétele téved ide. A tengerfenék mesés szépségű akvárium, melynek kristály tetején lebeg a csónak. Öt-hat méternyire alattunk sziklák, barlangok, merész ivü hidak romantikus tengeralatti tájképet formálnak. A köveket fantasztikus növények és állattelepek borítják. Van az állatok közt olyan, mely legyezőhöz, haranghoz, pávatollhoz, datolyafürthöz és szivarhoz hasonlít. És van odalenn olyan teremtménye is az istennek, a melyről soha sem fogom megtudni, hogy állat-e, növény-e. ~~~~~

~~~~~ Egy barlang mélyén karminpiros agyagot találtak és mivel a sánta generális azt állítja, hogy ez igen jó szer a csusz ellen, az egész társaság fürdő után pirosra tetovírozott testtel jár. Tengeri sásból a fiatalabbak indiánus koronát fontak maguknak, karabélylyal, baltával fegyverkeztek és alkonyatkor, mikor a nap óriás véres tűzgömbként áldozik le a távoli tengeren, keresztény hitelveik fenntartása mellett, vad pogány kultuszt üznek a szirtetön meggyújtott máglya mellett. ~~~~~

~~~~~ Egy francia lobogó alatt járó fehér gőzyacht, mely alkonyatkor a part mellett elhaladt, majd felbillant nagy csudálkozásában, mikor meglátta a tűz körül vadul ugrándozó kani-bálokat. Másnap egy asszonybárka evezett el a szirt alatt, az rögtön oxfordi versenytempóba csapott át, a mint megpillantotta a vérengző vadakat. ~~~~~

~~~~~ Ma kifogytunk az elemőzsiából. Már csak konzervünk van és egy rudra való szalámink, melyet talpbőrből és fűrészporból gyártott valami spalatói nyomorult. ~~~~~

~~~~~ A keresztfiam azt indítványozta, hogy tegyünk úgy, miként a nagy ocean éhező hajótöröttjei szokták: sorsoljunk ki valakit magunk közül és azt együk meg. Mivel azonban én megkötöttem magamat abban, hogy József kakasnak is velünk kell sorsolnia, a gyerek nehéz szívvel bár, de most már maga is sürgette, hogy hagyjuk itt a boldog szigetet. ~~~~

[illegible]

☪☪☪ Enyhe, édes csillagfényrel teljes éjszaka következett. A kormány mellett ültem és a himnikus zenehangokra füleltem, melyek a nyílt tenger felől szűrődtek ide. Ez nem költői kép. A habok és az esti szél halk moraja zeneként éri az ember fülét. ☪☪☪☪☪

~~~~ Mikor a szél egyet fordult és én kijebb eresztettem az öregvitorlát, egy csapat holdhal bukkant fel a Sirály bordái mellett. Nagy, tányérformájú állatok, melyek szelid foszforfénnyel világítanak az éjben. Libasorban usztak és mikor újra alámerültek, a fekete vizen keresztül is jó ideig derengett még a fényük. ~~~~~

~~~~~ Éjjel felé megerősödött a szél és ekkor érdekesebb, sőt valamivel izgatóbb lett a kormányos mestersége is. Minden szembejövő hullám azon mesterkedik, hogy jobbra vagy balra elterelje irányából a kuttert. A kormányos visszaszorítja eredeti irányába a hajót és az egész hajótest kigyóvonalban halad előre. Minél laposabbak a kigyóvonal hajlásai, minél kisebb szögben tér el utirányától a hajó, annál jobban végzi hivatását a kormányos. Az isten kegyelméből való kormányos — mert olyan is van ! — valami titokzatos ösztön segítségével előre megérzi és megelőzi a láthatatlan hullám szándékát. Az ilyen tengerész-genie hullámos tengeren is szinte nyilegyenes irányt tud tartani. Megfigyeltem, hogy a kormányosok mind komoly és méltóságos viselkedésű emberek. Mindegyikük át van hatva a ráháramló nagy felelősség érzetétől. A leglégházb matrózinás is, ha a kormány mellé ültetik, megkomolyodik és valósággal felmagasztosul. Némelyik embert csak önérzetessé, némelyiket azonban nagyzólvá és gőgössé teszi a kormányrud, melyet a hóna alatt érez. Én egy fürdő matróz-csapatból mindig ki tudom választani a kormányost az arkifejezése után. ~~~~~

Egy órával éjfél után nagy bracara bukkant fel a lee-oldal előtt. Hamarosan utólértém a némán, szinte kísértetiesen vitorlázó hajót.

☪ — E-ő! Capitano! — kiáltom bele az éjszakába.

~~~~~

— E-ő! — hangzik vissza a víz fölött.

— Honnan? Hová?

~~~~~ — Curzolából Lungába. ~~~~~

~~~~~ — Jó széllel? ~~~~~

☺ — Köszönöm, nem volt rossz. ☻

— Mit visz? —

~~~~ — Harminc kecskét meg egy csacsit. Nagy szárazság van odalenn, legelőre viszem őket. ~~~~~

~~~~~ — Mi ujság a szigetekken ? ~~~~~
 ~~~~~ — Semmi különös. A mult héten egy szerenát fogtak Cittavecchiában. ~~~~~
 ~~~~~ — Mit fogtak ? ~~~~~
 ~~~~~ — Egy adriai szerenát, mely félig ember, félig meg hal. Sohase hittem volna, hogy ilyen pogány teremtés is megteremjen a mi tengerünkben. ~~~~~
 ~~~~~ — Láttá ? ~~~~~
 ~~~~~ — Én nem, de sokan beszélték a lesinaiak közül . . . ~~~~~
 ~~~~~ Már annyira előtte jártam, hogy nem folytathattuk a társalgást. De aztán keletnek fordítottam a Sirályt, a lesinai csatornába, mely Cittavecchia felé visz. Ha az embernek alkalma nyílik, hogy adriai szirénát lásson, azt csak nem mulasztja el. ~~~~~
 ~~~~~ A szél megint megerősödött és nekem a józan ész és a hajószokás szerint le kellett volna szedetnem a topvitorlát. Nagyon kényelmesen ültem azonban a pokróc alatt és a hajó orrán horkoló Toniot is sajnáltam felzavarni. Megelégedtem tehát annyival, hogy inkább kieresztettem még az öregvitorla csigáját. A Sirály élesen szeli a habokat, az árboc drótkötelei muzsikálni kezdenek, mint egy óriás hárfa hurjai, magam pedig azzal a bizonyos kormányzói önérzettel támaszkodom a rudnak. Egyszerre — óh irgalom atyja ne hagyj el ! — alig két hajóhossznyira előttem a szürke sziklák egész hosszu sora zárja el előttem az utat. Egy másodperc tized része alatt a gondolatc. raja cikázik át a fejemben . . . Erre nem lehet szikla ! Megnéztem a nagy térképet ! Vagy irányt tévesztettem volna ? De hiszen alkonyat óta a világitótornyok után igazodom ! ~~~~~
 ~~~~~ Neki vetem magamat a kormánynak és kiszorítom a rudat a korláton túl. A kutter felágaskodik — tajték csap az arcomba — a szél derékszög alatt kapja a vásznainkat és egy pillanatra haránt fekteti a Sirályt . . . A sötét kajütből dobogás és edénycsörömpölés hallatszik . . . A Sirály megint talpra áll . . . Most már szél ellen fordult. A nagy vitorlaág dörögve pendulázik a fejem fölött, a vászon pedig üresen csattog. Megkönnyebbülten látom, hogy a szirtek a kormány mögött vannak. Szeretném megveregetni a derék hajó szügyét. De önmagam iránt is mély tiszteletet érzek. ~~~~~
 ~~~~~ Tonio, a ki érthetetlen módon nem fordult be a vízbe, feltápáskodik a hajó orrán. A kajütből hangok hallatszanak. A fiú, nem tudom miféle szárazföldi emlékek hatása alatt, azt kérdi tőlem, hogy árokba hajtottunk-e ? A komám pedig, a kinek az ágya a lee-oldalon van, a padlón szedi össze magát. ~~~~~
 ~~~~~ Én komoly önérzet hangján, de minden felesleges dicsekvés nélkül szólok hozzájuk : Megmentettem a hajót ! ~~~~~
 ~~~~~ — De hiszen erre nincsenek szirtek ! — esküszik Tonio. ~~~~~
 ~~~~~ A sziklák azonban ott vannak, már csak három lépésnyire a hajó farától. Hamar elő a csákllyákkal, a nagy szélben még megfeneklünk ! ~~~~~

~~~~~ Tonio neki feszíti a hosszú rudat a legközelebb eső kőnek. Óh csodák csodája, a csákiya keresztülszalad a sziklán és ha Tonio nem volna olyan ügyes mint a macska, akkor ezuttal biztosan belepottyant volna a tengerbe. A szirtekről hamarosan kitűnt, hogy ócska gyékényponyvák. Valami gyümölcsös hajó dobhatta őket a vízbe és azóta lassan usztak a szél irányában. ~~~~~
 ~~~~~ Vessünk azonban fátyolt erre a kalandra, mely némileg leszállította kormányos önérzetemet ... ~~~~~

* * *

~~~~~ Cittavecchiában kötöttünk ki ma reggel. A riván három rózsával megrakott öszvér fogadott minket. Később egy mosogató asszony is megjelent; tőle megtudtuk, hogy a szirénát a gazdája tegnap Bolba vitte. Sebaj, ebéd után majd átvitorlázunk Bolba!
 ~~~~~ Ebben a mocskos kis fészekben zászlóafférünk is akadt. Egy fakó képű kis ember, a ki ingujjban és mezitláb jött ki a rivára, hogy megnézzé a Sirályt, és a ki a bőrköténye után ítélve valami mesterember lehetett, sokáig figyelmesen nézte a nagyárbocon lengő standárt. ~~~~~
 ~~~~~ — Miféle zászló az? — kérdezte igen fesztelenül. ~~~~~
 ~~~~~ — Magyar zászló. ~~~~~
 ~~~~~ — Mért jár ez a hajó magyar zászlóval? ~~~~~
 ~~~~~ — Mert magyar hajó és kínai zászlót nem szabad viselnie. ~~~~~
 ~~~~~ A kötényes ember jó ideig elgondolkozott. Egyszerre süvöltő hangon kiáltotta:
 ~~~~~ — Azt a zászlót le kell onnan venni! ~~~~~
 ~~~~~ — Mért kell levenni, atyafi? ~~~~~
 ~~~~~ — Azért, mert magyar zászló! ~~~~~
 ~~~~~ A komám leszólt a konyhába, hol a sánta generális a főzésnél segített. ~~~~~
 ~~~~~ — Generális, eredj ki és üsd pofon az urat! ~~~~~
 ~~~~~ A generális kiugrott a csapóajtón. A két karja könyökig paradicsomos volt, odalenn bujabetzt csináltak. Neki megvan az a tehetsége, hogy egy szempillantás alatt annyira méregbe tud jönni, hogy a guta kerülgeti. Most is már vérben forgott a szeme. Mikor a parton álló ember megpillantotta a csapóajtón kipattanó rettenetes alakot, szó nélkül sarkon fordult és szélsebesen eliramodott. ~~~~~
 ~~~~~ A generális, hogy egészen kárba ne vesszen a fáradsága, nyakonütött egy ártatlan fiút, a ki semmi rosszat nem sejtve orditozott a parton. A generális haragjának martirját megbékítettük egy darab pozsonyi kétszersülttel és két fényes rézkrajcárral. Ennek a veszedelmes precedensnek az lett az eredménye, hogy Cittavecchia egész kiskorú lakossága odagyülekezett orditozni a Sirály mellé ... ~~~~~

Augusztus 23.

TVEN FILLÉR előzetes lefizetése mellett megláttuk Bolban az adriai szirénát. Fóka volt. Még pedig meg-
lehetősen zsenge korú fókakölyök. A bennszülött barna-
fehér pettyes szőrű középtengeri fókacsalád tagja, mely
családról hosszú ideig azt hitték, hogy már régen kihalt.
Ez az állat valaha nagy rajokban járta a Középtengert
és Homerosz fantasztikusan leírja a Nilus torkolatába
vonuló fókasereget. Ujabban jókora feltűnést keltett, mikor

a nápolyi halászok hálójába került egy ilyen fóka. Azóta kettőt is fogtak az Adriában.

@@@ A tengerpartiak nem ismerik ma ezt az állatot és ha elvétve látnak is egyet, valami fattyúteremtésnek gondolják. Az oceánon járt matrózok persze tudják a nevét és én azt gyanítom, hogy a boli ember is tudta, hogy miféle fajzat az ő szirénája. @@@@

@@@ Megkérdeztem a fókamutogatótól, hogy mennyire tartja a szirénáját? Száz forintot kért érte. Nem ér többet tiznél, válaszoltam. @@@@

@@@ Mikor reggel indulni akartunk, megjelent az ember a parton, a szirénával a hóna alatt.

@@@ — Adnak az urak ötven forintot a szerénáért? @@@@

@@@ — Szó sincs róla! @@@@

@@@ — Hát negyvenet? @@@@

@@@ — Nem! @@@@

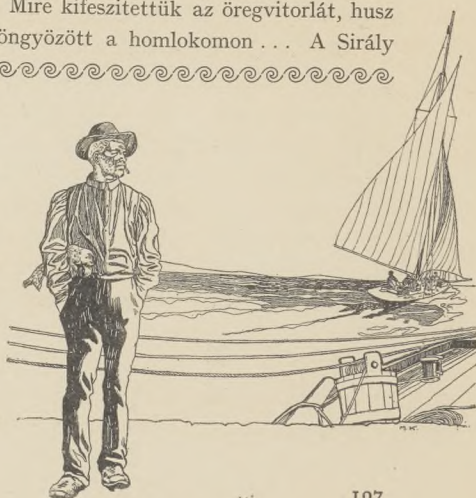
@@@ Rászóltam a legényekre, hogy siessenek már, még a nyakamban marad. Mire felvontuk a vasmacskát, már csak harminc forint volt az ára. Mire kifeszítettük az öregvitorlát, husz forintra tartotta. Nekem már hideg verejték gyöngyözött a homlokomon... A Sirály lassan megindult. @@@@

@@@ — Ad érte tizenötöt? — kérdezte a fókás ember. @@@@

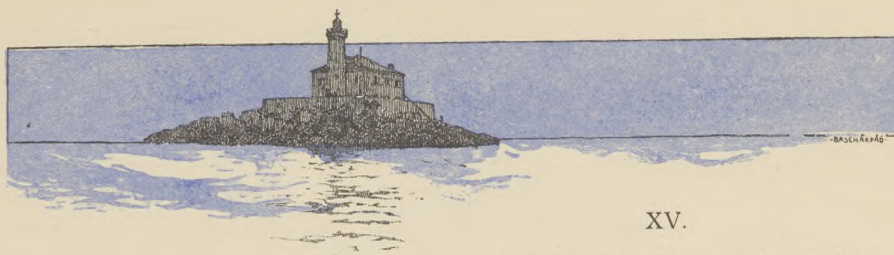
@@@ — Nem lehet! @@@@

@@@ Az atyafi kissé elgondolkozott, aztán haragosan megrázta a fejét. Ha addig élek is, tizért még sem adom! @@@@

@@@ Kész szerencse, hogy horvát ember volt, az mind makacs. Az olasz már ide adta volna. És én aztán törhettem volna a fejemet a máig még megoldatlan problémán, hogy miféle szerepe lehet a budapesti ember háztartásában a fókának. @@@

XV.

Zepe mint polgár. — Az óriás ordóghal. — Heika ötöt kolykezett. —
Még egyszer Arbe. — Solyomszem. — Az udvarias magyar gőzös. —
Hazatérés. — Bucsú a Sirálytól és az Adriától.

Augusztus 25.

KIKÖTÖTTÜNK CIGALE ELŐTT, tíz percnyire Lussin piccolótól. Egy szép selyemkendőt hoztam Raguzából Tonio feleségének és azt magam akartam átadni a menyecskének. Zepe, a ki ugyancsak lussini ember, egy órai szabadságot kért, családi ügyeinek rendezésére. Az időt arra fordította, hogy otthon átöltözött, aztán sietve eljött Cigaleba, hogy megmutassa magát polgári jelmezében. Fekete, vastag posztóruha volt rajta, széles karimájú kalábriai kalap, a fogai közt virginiaszivart tartott, a mutató ujján meg ezüst gyűrűt viselt. Miután kellően megbámultatta magát velünk, visszasielt Piccoloba, fél óra múlva ingujjban, matrózsapkával a fején és egy borjucombball a hóna alatt tért meg, hogy elkészítse az estebédet.

~~~~~ Mi kieveztünk az öböl elé, hogy kivessük a horgainkat. Zepe azt mondta, hogy kár az időért meg a szárdelláért; ő gyerekkora óta ismeri itt a tengert, az orrába fogad, hogy valamire való hal nem kerül horogra. ~~~~~

~~~~~ Tíz percig se horgásztunk még, mikor a gyerek egyszerre megszólal, még pedig gyanusan alázatos hangon. ~~~~~

~~~~~ — A horgom beleakadt valami kőbe! ~~~~~

~~~~~ — Lehetetlen. Erre iszapos a fenék. ~~~~~

~~~~~ A fiu rángatja a horgát, de nem tudja kiszabadítani. ~~~~~

~~~~~ Magam veszem a kezembe és emelgetni próbálom — biz az beleakadt valamibe. Huzogatom, feszítgetem, egyszerre hullámos mozgásba jön a zsinór, csakugy rázza a kezemet. A szívem kalapálni kezd a halászláztól... ~~~~~

~~~~~ — Hal akadt a horogra! Nagy hal! ~~~~~

~~~~~ Minden halfaj másképpen viselkedik a horgon. A mollo szerényen telegrafál, a makrela sebesen vibrál, mintha erős villamos áram járná a zsinórt, a macskacápa vadul vergődik és ide-oda

vágtat, az aginello felemeli a horgot ólmostul, a rombó meg az ördöghal lomhán ránehe-
zedik, mint a kődarab. ~~~~~

~~~~~ Mialatt felszedegetem a zsinórt, valóságos küzdelem fejlődik ki köztem és a látha-
tatlan hal közt. A hal nekifeszül leffentyűivel a viznek és úgy védekezik, mint a csökönyös
borjú. Minden gondolatunk egy fohász, csak el ne szakadjon a zsinór! Már csak öt-hat méter-
nyire van a felszín alatt. A kék mélységből elődereng széles leffentyűs, bivalynyi pofája.
Persze, hogy ördöghal! Olyan mérges arcot vág, mint az öreg nyárspolgár, kit vásott gyerekek
előcsengetnek nyugalmas lakásából. Mikor már közvetlenül a víz színe alatt van, ketten is
fülön ragadják, hogy az utolsó pillanatban el ne szabaduljon. Most már hiába csapkod a tüs-
kés ökörfarkával, azok el nem eresztik, ha fel is fordul a kutter. Most végre ott vergődik a hajó
födélzetén. A legénység tombol és ujjong. Cézár még nem igen látott patkánynál nagyobb
vadászszákmányt és megszeppenve retirál a kormányig, onnan ugatja a szörnyeteget. ~~~~

~~~~~ A Sirályon kitűnt, hogy nem tudunk mit kezdeni a hallal. Nem igen lelkesedtünk
a homárizü husáért, melyben tulsokat volt részünk. A komám indítványára elhatároztuk,
hogy szépségversenyt rendezünk Lussinban és hódolatunk jeléül felajánljuk a legszebb

magyar hölgynek. Az csináljon vele, a mit tud. A kényes küldetéssel a gyereket biztuk meg, ki a sánta generálissal és a hallal utnak is indult. Mikor visszakerült, azt jelentette, hogy a halat N. Lilinek adta át, egy szegedi kisleánynak. ~~~~~
 ~~~~~ — Ő a legszebb hölgy Lussinban ? ~~~~~
 ~~~~~ — Különb minden fiunál! Tavaly betörte Szelveben egy horvát fiunak két fogát, most pedig, mikor meglátott, tréfából felmászott egy telegráf-pózna tetejére. Nagyszerű leány! ~~~~~
 ~~~~~ Látható, hogy a keresztfiamnak erősen kifejlődött egyéni izlése van.

Augusztus 26.

~~~~~ A keresztfiam, a ki eddig szorongó szívvel számolgatta, hogy mikor érkezik el a bús nap, a

melyen majdan bucsut kell mondania a Sirálynak és az Adriának, Lussin piccolo óta epedő honvágyat érez szülei háza után. Ezt a vágyakozást egy girbe-görbe verébfejbetükkel írott levél okozta, melyet hazulról kapott. A kis testvérkéje értesítette benne, hogy nagy öröm virradt a házra: Helkát, a foxterrier-szukát ötszörös anyai örömök érték. Azóta a gyerekek alig van maradása a hajón. A vak kis kutyakölykök, melyek otthon az istálló szalmájában vinyognak, nagyobb erővel vonzzák csapodár és ujjabb izgalmakra szomjas szívét, mint a neredák minden bája. ~~~~~
 ~~~~~ Ma reggel Arbe alatt vítorláztunk el. A fantasztikus romváros a tengerbe nyuló hegygerincen a kortól gyöngyharmatos színű perzsa szőnyeg csodálatosan mély és finom tónusaival integetett felénk a reggeli napfényben. Ilyennek képzeltem Armida tündérvárát. ~~~~~
 ~~~~~ A legényeink szerettek volna itt pihenőt tartani. A gyerek is feláldozta volna kis kutyáit Ninának. A komám pedig azt állította, hogy a messzilátóval egy fekete ruhás alakot lát a várbástyán és az nem lehet más, mint az olasz leány. Én azonban az erős elhatározás viaszát tömtem a fülembe és makacsul ragaszkodtam hozzá, hogy folytassuk utunkat. Az Adria bús özvegye lassanként elhalványodott és elenyészett a tenger ezüstös párájában. Vannak városok és vannak leányok, kik annál vonzóbbak, minél távolabbról nézi őket az ember. ~~~~~

Augusztus 27.

~~~~~ A Canale di Mezzoban, mely a Quarnerolot összeköti a fiumei Quarneroval, tegnap cserbenhagyott minket a jószerencse és jó ideig kellett vesztegelnünk a szélséksínen. Dél felé egy fehér gőzös bukkant fel a szoros zölddombos kanyarulata mögül. A sánta

generális, a ki nagyra van az éles szemével, és a kit a keresztfiam ezért indiánus tájszólassal Solyomszemnek szokott nevezni, ernyőt csinált a tenyeréből és a szokott ellentmondást nem tűrő határozottsággal jelentette, hogy a lusszini kiránduló gőzös.

— Ha kirándul, akkor mért nincs kiránduló a fedélzetén?

Solyomszem újból szemügyre vette a hajót.

— Most ismerem csak meg! Ez trieszti finánc.

— A finánc reflektorral jár.

— Akkor a Dréher yachtja.

Mikor közelebb jött, megismertük benne a fiumei révhatóság egyik gőzösét. Egyenesen felénk tartott, aztán stopolt.

— Sirály — e-ő! Hová mentek?

— Fiuméba mennénk, ha volna szelünk.

— Dobjatok kötelet, majd bevontatunk.

— Mennyiért? — kérdezte a generális, a kinek ehhez nem volt semmi köze.

— Semennyiért! Megteszszük szivességből!

— Evviva! — kiáltotta Tonio. — Már Magyarországon vagyunk, a hol szivességből gőzhajót is adnak kölcsön az embernek!

Megköszöntük az ajánlatot, de nem fogadtuk el. Szelek szárnyán jártuk be Dalmátországot és szelek szárnyán akartunk hazatérni.

Alkonyatra a gyöngé levante be is fújt minket a kikötőbe, a hol a Lazarusz-hajógyár mellett szálltunk partra.

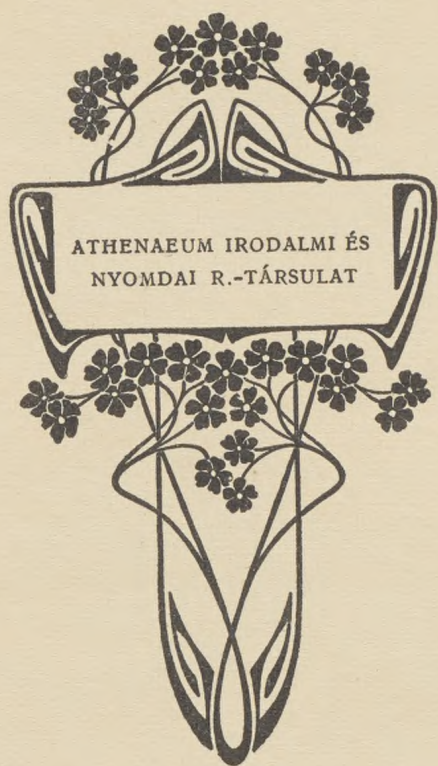
A Sirály még az este utra kelt a téli szállása felé. A vitorlás kutter eleganciája a fehér színe és annak nem jó a nagy gőzösök szomszédsága. Mi mind, a kik utasai voltunk, a Mária Terézia móló végéről néztük a kivonulását. Némi büszkeséggel, sok gyöngédséggel és egy cseppnyi szív fájdalommal tekintettünk a karcsu fehér hajó után. A vitorlás hajót meg lehet szeretni, akár az embert vagy az állatot, mert van egyénisége. A Sirály könnyed, bátor, okos és megbízható hajó volt mindig.

A legények a sapkáikat lengették. József kakas is velük volt. A keresztfiam rábizta a santa generálisra, a ki megfogadta, hogy úgy fogja gondját viselni, mint ha édes gyermeke volna... Nekem azonban Szaturnuszra kellett gondolnom, ki tudvalevőleg felfalta a gyermekeit...

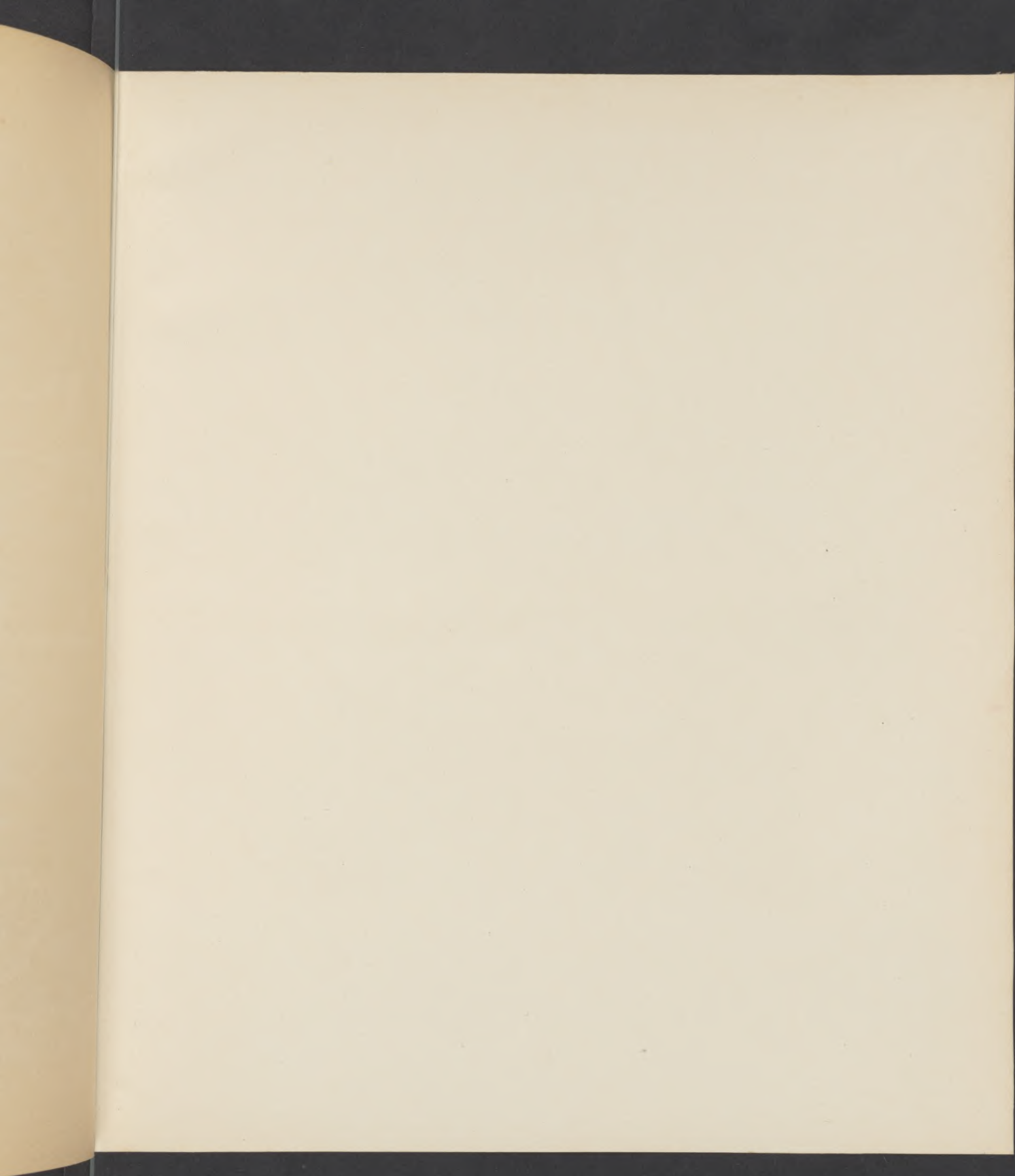
A Monte Maggiore mögött tündöklő színekben lángolt az ég és a Quarnero vize is biboros lett. Most már fekete ponttá lett a gyorsan vitorlázó Sirály. Mi még intgettünk utána és bucsuzva köszöntöttük az örök Adriát is.

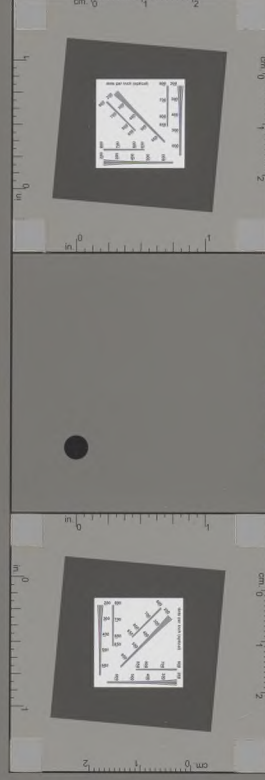

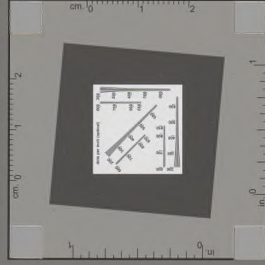

D50 Illuminant, 2 degree observer

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
L*	39.12	65.43	49.87	44.26	55.56	70.82	62.81	39.92	52.24
a*	13.24	18.11	-4.34	13.80	-9.82	33.43	34.26	11.81	48.55
b*	15.07	18.72	-22.29	22.85	-24.49	-0.35	59.60	-46.07	18.51

	10	11(A)	12	13	14	15
L*	38.12	38.62	39.19	39.92	40.74	41.64
a*	13.24	13.36	13.51	13.67	13.85	14.03
b*	15.07	15.24	15.41	15.59	15.77	15.95

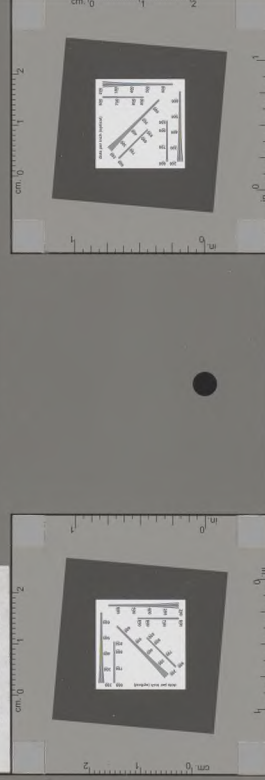
L*	39.12	65.43	49.87	44.26	55.56	70.82	62.81	39.92	52.24
a*	13.24	18.11	-4.34	13.80	-9.82	33.43	34.26	11.81	48.55
b*	15.07	18.72	-22.29	22.85	-24.49	-0.35	59.60	-46.07	18.51
Density	0.04	0.09	0.15	0.22	0.36	0.51	0.75	0.98	1.24

S/N: D00421

	16	17	18	19	20	21
L*	38.12	38.62	39.19	39.92	40.74	41.64
a*	13.24	13.36	13.51	13.67	13.85	14.03
b*	15.07	15.24	15.41	15.59	15.77	15.95

	22	23	24	25	26	27	28	29	30
L*	38.12	38.62	39.19	39.92	40.74	41.64	42.51	43.39	44.26
a*	13.24	13.36	13.51	13.67	13.85	14.03	14.21	14.39	14.57
b*	15.07	15.24	15.41	15.59	15.77	15.95	16.13	16.31	16.49
Density	0.04	0.09	0.15	0.22	0.36	0.51	0.75	0.98	1.24

Colors by Munsell Color Services Lab

Golden Thread

SN: D00421

Don Williams